

**AKSARAY İLİ, GÜZELYURT (GELVERİ) İLÇESİ, AŞAĞI MAHALLE'DE
BULUNAN KEMAL BATMAZ EVİ'NİN RESTORASYON ÖNERİSİ**

Merve ERBAŞ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANA BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

TEMMUZ 2022

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Merve ERBAŞ

22/07/2022

AKSARAY İLİ, GÜZELYURT (GELVERİ) İLÇESİ, AŞAĞI MAHALLE'DE
BULUNAN KEMAL BATMAZ EVİ'NİN RESTORASYON ÖNERİSİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Merve ERBAŞ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Temmuz 2022

ÖZET

Bu çalışma kapsamında, Aksaray ili Güzelyurt ilçesinin tarihi dokusu içerisinde yer alan ve Kapadokya Bölgesi geleneksel sivil mimarisi özelliklerini yansıtan Kemal Batmaz Evi'nin sahip olduğu değerlerin açığa çıkarılması ve sürdürülebilir korunmasını sağlayacak bir restorasyon projesi önerilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç bağlamında öncelikle yapının mevcut durumunu anlamaya yönelik belgeleme yapılmıştır. Yapının özgün durumunun belirlenebilmesi için yapıdan gelen izlerle birlikte tarih araştırması yapılmış, karşılaştırmalı çalışmalar ile birlikte Kemal Batmaz Evi'nin geleneksel sivil mimarideki yeri belirlenmiştir. Yapı, geçmişi ile birlikte değerlendirilerek, oluşan değişim ve bozulmalara yönelik fiziksel müdahale kararları belirlenmiş ve yapının çevre ve toplum gereksinimlerine cevap verebileceği bir işlevle sürdürülebilir korunmasını sağlayacak bir restorasyon önerisi geliştirilmiştir.

Bilim Kodu : 80106
Anahtar Kelimeler : Güzelyurt, Gelveri, Kapadokya, geleneksel konut, koruma, restorasyon, lazer tarama
Sayfa Adedi : 477
Danışman : Doç. Dr. Önder AYDIN
İkinci Danışman : Prof. Dr. Zehra Gediz URAK

RESTORATION PROPOSAL FOR KEMAL BATMAZ HOUSE IN ASAGI QUARTER,
GÜZELYURT, AKSARAY

(M. Sc. Thesis)

Merve ERBAŞ

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES

July 2022

ABSTRACT

Within the scope of this study, it is aimed to reveal the values of Kemal Batmaz House and prepare a sustainable restoration project proposal for the house which is located in the traditional urban fabric in Güzelyurt district of Aksaray province and reflects the characteristics of the traditional civil architecture of the Cappadocia Region. In this regard, firstly, the house was documented to understand the existing situation of the building. In order to determine the authentic state of the building, the traces coming from the building were evaluated, historical researches were carried out; together with the comparative studies, the place of the house within the traditional civil architecture of the related region was defined. After that, physical intervention decisions were determined for the changes and deteriorations seen in the building, by evaluating the house together with its historic context. A restoration proposal was developed by re-functioning the building with a sustainable solution which will conserve the building as well as provide needs of environmental and social necessities.

Science Code : 80106

Key Words : Güzelyurt, Gelveri, Cappadocia, traditional house, conservation, restoration, laser scanner

Page Number : 477

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Önder AYDIN

Co-Supervisor : Prof. Dr. Zehra Gediz URAK

TEŞEKKÜR

İlk teşekkürüm tez çalışmam boyunca beni büyük sabırla destekleyen, lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca bilgilerini esirgemeyen, tecrübeleriyle yolumu aydınlatan hocalarım Prof. Dr. Zehra Gediz URAK ve Doç. Dr. Önder AYDIN'a.

Tez jürimde yer alan; Prof. Dr. Mehmet Zeki İBRAHİMGİL, Doç. Dr. Özlem SAĞIROĞLU DEMİRCİ ve Doç. Dr. Zeynep Yeşim HARMANKAYA'ya değerli katkıları ve yorumları için teşekkür ederim.

Arazi çalışmalarımdayan yanımda olup emeğini esirgemeyen, tezi hazırladığım sürede fikirleriyle ufkumu açan ayrıca manevi desteğini her koşulda hissettiğim Çağlar KILINÇ'a; koruma ve restorasyona dair bakış açımı değiştirip beni bu alana bağlayan ve mesleğime olan sevgi ve saygımı artıran, bilgisiyle ve tecrübesiyle bana hayatın her alanında yol gösterip hep destek olan Banu ODABAŞI'na; her soruma yılmadan cevap veren, bilgisi ve tecrübesiyle her zaman yanımda olan Nur YAREN'e; bana benden daha çok inanıp güvendikleri ve her zaman güç verdikleri için teşekkürden çok daha fazlasını borçluyum.

Yıllardır her türlü nazıma katlanan, her düştüğümde elimden tutup beni kaldıran, gücümün kalmadığını düşündüğüm anlarda bile o gücü bulmam için her koşulda yanımda olan canım arkadaşım Müge GÜRSES'e hayatımda olduğu için teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimimiz ve tez çalışma sürecimizde başladığımız günden bugüne kadar arkadaşlarım Necati ERGÜN ve Tuğberk GÜLSER'e manevi destekleriyle hep yanımda oldukları için teşekkür ederim.

Hayatım boyunca her koşulda yanımda olan, bana hep güvenen, ne olursa olsun yanımda olan beni destekleyen annem Şerife ERBAŞ'a ve babam Şadi ERBAŞ'a ve abim Bekir ERBAŞ'a teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmalarım esnasında bilgilerini benimle paylaşmaktan kaçınmayan Kaplanis İosifidis, Emine Çiğdem ASRAV ve Battal POLAT'a ayrıca Güzelyurt Belediyesi İmar Müdürlüğü ve Konya Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu Bölge Müdürlüğü'ne teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vi
TEŞEKKÜR.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	xi
RESİMLERİN LİSTESİ	xiii
HARİTALARIN LİSTESİ.....	xxiii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xxiv
1. GİRİŞ.....	1
2. GÜZELYURT İLÇESİ ÖZELLİKLERİ	3
2.1. Güzelyurt İlçesi Fiziki ve Coğrafi Özellikleri.....	3
2.2. Güzelyurt İlçesi Sosyal Özellikleri ve Mübadele	4
2.3. Güzelyurt İlçesi Tarihi Özellikleri.....	4
3. KAPADOKYA VE GÜZELYURT'TA GELENEKSEL MİMARİ	7
3.1. Mimari Doku	8
3.2. Yapım Teknikleri.....	13
4. KEMAL BATMAZ EVİ'NİN BELGELENMESİ	19
4.1. Yöntem.....	19
4.2. Yapının Tanımsal Analizi.....	27
4.2.1. Genel tanımlama	27
4.2.2. Dış tanımlama	29
4.2.3. İç tanımlama.....	34

	Sayfa
4.2.4. Yapısal elemanlar	79
4.2.5. Mimari elemanlar	82
4.3. Fiziksel Durum Tespiti	101
4.3.1. Değişim ve bozulma analizi	101
4.3.2. Yapıdaki bozulmalar	106
5. KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMA VE RESTİTÜSYON.....	131
5.1. Karşılaştırmalı Çalışma	131
5.1.1. Amaç ve Yöntem.....	131
5.1.2. Kapsam.....	131
5.2. Restitüsyon	176
5.2.1. Amaç ve yöntem	176
5.2.2. Dönemleme çalışması	180
5.2.3. Kaynak kullanımı ve güvenilirlik analizi	204
6. RESTORASYON	205
6.1. İşlevsel Restorasyon	207
6.2. Mekansal İşlevler.....	209
6.3. Fiziksel Müdahale.....	211
6.3.1. Müdahale yöntemleri	211
7. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	223
KAYNAKLAR	227
EKLER.....	231
ÖZGEÇMİŞ	477

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 5.1. Güzelyurt evleri plan tipolojisi	141
Çizelge 5.2. Güzelyurt evlerinin plan sınıflandırılması	142
Çizelge 5.3. Sokak-avlu- yapı ilişkisi	145
Çizelge 5.4. Sokak-avlu- yapı ilişkisi	146
Çizelge 5.5. Karşılaştırmalı çalışma tablosu-1	171
Çizelge 5.6. Karşılaştırmalı çalışma tablosu-2	172
Çizelge 5.7. Karşılaştırmalı çalışma tablosu-3	173
Çizelge 5.8. Karşılaştırmalı çalışma tablosu-4	174
Çizelge 5.9. Karşılaştırmalı çalışma tablosu-5	175

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 3.1. Oyma birimler ile yığma birimlerin mekansal büyümesi	14
Şekil 3.2. Atkı kemerli tonozun inşasını temsil eden izometrik bir gösterim.....	14
Şekil 3.3. Atkı kemerli tonozun taş birleşimleri ve ölçüleri	15
Şekil 3.4. Kilise Cami'nin taş kiremit detayı	15
Şekil 3.5. Toprak damın katmanlarını gösteren bir kesit	16
Şekil 3.6. Taş kaplamalı kırma çatılı bir üst örtüyü gösteren kesit.....	17
Şekil 3.7. Asma kemerin taşıma prensibini gösteren kesit	18
Şekil 4.1. İç mekan ile dış mekan arasındaki bağlantı (B07 ve B08 mekanları arasındaki bağlantı).....	20
Şekil 4.2. İç mekan ile dış mekan arasındaki bağlantı (B01 ile avlu arasındaki bağlantı)	21
Şekil 4.3. Tüm oturumların birbirine bağlandığını gösterir plan model görüntüsü	22
Şekil 4.4. Oturumlar arasındaki bağlantının sonuç raporlaması	23
Şekil 4.5. Bodrum kat plan kesit hattı görüntüsü.....	25
Şekil 4.6. Bodrum kat planı kesit hattı çizimi.....	26
Şekil 4.7. Bodrum kat plan görünüşü.....	26
Şekil 4.8. Bodrum kat plan çiziminin tamamlanmış hali.....	27
Şekil 5.1. Eğimli arazide zemin oturumu.....	135
Şekil 5.2. Eğimli arazide zemin oturumu.....	135
Şekil 5.3. Düz arazide zemin oturumu.....	135
Şekil 5.4. Şirahane kesiti örneği	153
Şekil 5.5. Güzelyurt evleri kapı biçimlenişi.....	159
Şekil 5.6. Pencere tipleri	161
Şekil 5.7. Sedef Er'i servis pencereleri olarak tanımladığı pencere tipolojisi.....	162

Şekil	Sayfa
Şekil 5.8. Odalarda küçük boyutlu pencerelerin biçimlenişi	163
Şekil 5.9. Odalarda büyük boyutlu pencerelerin biçimlenişi	163
Şekil 5.10. Restitüsyon dönemleri	180
Şekil 5.11. Zemin kat plan şeması (rölöve çizimleri üzerinden hazırlanmıştır)	181
Şekil 5.12. Restitüsyon güney cephe çizimi	184
Şekil 5.13. Bodrum kat plan şeması (rölöve çizimleri üzerinden hazırlanmıştır)	190
Şekil 5.14. Merdiven son basamağı ile döşeme arasındaki kot farkını gösteren kesit...	194
Şekil 5.15. Cephede farklı taş örgüleri.....	196
Şekil 5.16. Ara kat plan şeması (rölöve çizimleri üzerinden hazırlanmıştır).....	201
Şekil 5.17. Ara kat planından bir parça.....	202
Şekil 7.1. Çalışmanın akış şeması.....	225

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 3.1. Kapadokya Bölgesi'nin jeolojik oluşumu	8
Resim 3.2. Aşağı Mahalle'den Yukarı Mahalle'ye bakış	9
Resim 3.3. Güzelyurt sokak dokusu	9
Resim 3.4. İbrahimpaşa Köyü yerleşimi.....	10
Resim 3.5. Uçhisar yerleşimi	10
Resim 3.6. Mustafapaşa yerleşimi	11
Resim 3.7. Mustafapaşa'da Gavras Mahallesi'nin 1924 yılındaki görünümü	11
Resim 3.8. İlçe meydanı ve ticaret birimleri.....	12
Resim 3.9. Aksaray Caddesi (Çarşı Camii ve dükkanlar)	12
Resim 3.10. Kilise Camii (Aziz Gregorius Kilisesi).....	13
Resim 3.11. Niğde Fertek Kilisesi'nde taş kaplamalı çatı.....	16
Resim 3.12. Loğ taşı	16
Resim 3.13. Taş kaplamalı bir kubbe.....	17
Resim 3.14. Mustafapaşa'da (Sinassos) asma kemerli bir yapı.....	18
Resim 4.1. Yapının lazer tarama cihazı ile ölçüm çalışmaları.....	20
Resim 4.2. Nokta bulutunun cad ortamındaki plan görüntüsü.....	24
Resim 4.3. Nokta bulutunun üzerine oturtulan fotoğraf görüntüsü	24
Resim 4.4. Yapının ReCap üzerinden nokta bulutu görüntüsü.....	28
Resim 4.5. Doğu cephesi	29
Resim 4.6. Güney cephesi.....	30
Resim 4.7. Batı cephe	31
Resim 4.8. Çatı genel görünüşü	32
Resim 4.9. Zemin katın üst örtüsündeki yıkılmalar.....	32

Resim	Sayfa
Resim 4.10. Hengameci Sokak'tan zemin kata geçiş yolu.....	33
Resim 4.11. Ara kat avlusu	34
Resim 4.12. Z01 mekanı doğusu.....	36
Resim 4.13. Z01 mekanı batısı	36
Resim 4.14. Z02 mekanı batı duvarı.....	37
Resim 4.15. Z02 mekanı kuzey duvarı	38
Resim 4.16. Z02 mekanı doğu ve güney duvarları	39
Resim 4.17. Z03 mekanı kuzeyi	40
Resim 4.18. Z03 mekanı	41
Resim 4.19. Z04 Balkon mekanının dıştan görünüşü	42
Resim 4.20. Z05 mekanında yer alan tavan kaplaması kalıntısı.....	43
Resim 4.21. Z05 mekanı kuzeyden güneye bakış.....	44
Resim 4.22. Z05 mekanı güneyden kuzeye bakış.....	45
Resim 4.23. Z05 mekanı doğudan batıya bakış	46
Resim 4.24. Z05 mekanı batıdan doğuya bakış	47
Resim 4.25. Z07 mekanı havalandırma bacası	48
Resim 4.26. Z07 mekanı güney duvarı	49
Resim 4.27. Z07 mekanı batı ve kuzey duvarı.....	50
Resim 4.28. Z08 mekanı	51
Resim 4.29. Z09 mekanı batıdan doğuya bakış	52
Resim 4.30. Z09 mekanı doğudan batıya bakış	53
Resim 4.31. Z10 mekanı batı duvarı.....	54
Resim 4.32. Z10 mekanı güney duvarı	55
Resim 4.33. Z10 mekanı kuzey duvarı	56

Resim	Sayfa
Resim 4.34. Z11 mekanı güneyden kuzeye bakış.....	57
Resim 4.35. Z12 mekanının girişi.....	58
Resim 4.36. B01 mekanı girişinden içeriye bakış.....	60
Resim 4.37. B02 mekanı güneyden kuzeye bakış.....	61
Resim 4.38. B02 mekanı kuzeyden güneye bakış.....	62
Resim 4.39. B04 mekanından B03 mekanına geçiş.....	63
Resim 4.40. B03 mekanı batıdan doğuya bakış.....	63
Resim 4.41. B03 mekanı nişleri.....	64
Resim 4.42. B04 mekanı kuzeyden güneye bakış.....	65
Resim 4.43. B04 mekanı güneyden kuzeye bakış.....	65
Resim 4.44. Güneyden B05 mekanına bakış	66
Resim 4.45. B05 mekanı üstünde yer alan boşluk.....	67
Resim 4.46. Kuzeyden B06 mekanına bakış	68
Resim 4.47. B06 mekanında yer alan merdiven	69
Resim 4.48. B07 mekanı.....	70
Resim 4.49. B08 mekanı.....	71
Resim 4.50. B08 mekanında yer alan niş ve tavanındaki oyuk	72
Resim 4.51. A01 mekânı kuzeyden güneye bakış	74
Resim 4.52. A01 mekânı güneyden kuzeye bakış	75
Resim 4.53. A02 mekanı.....	76
Resim 4.54. A03 mekânı.....	77
Resim 4.55. A04 mekanı.....	78
Resim 4.56. A05 mekanı.....	79
Resim 4.57. Çimento harçlı döşeme	80

Resim	Sayfa
Resim 4.58. Mekan üst örtüsünde düzeltilmiş kaya	81
Resim 4.59. Ahşap kirişlemeli üst örtü.....	81
Resim 4.60. Taş tonozlu üst örtü	82
Resim 4.61. Zemin kat dış kapısı (K1)	83
Resim 4.62. Ara kat dış kapısı (K10).....	84
Resim 4.63. Bodrum kat dış kapısı (K12).....	84
Resim 4.64. Z05 mekanında yer alan kapı açıklığı (K3.2)	85
Resim 4.65. Z09 mekanı kapısı (K5).....	86
Resim 4.66. Z03 mekanı kapısı (K2).....	86
Resim 4.67. Z06 mekanı kapısı (K4).....	87
Resim 4.68. Z05 mekanında yer alan pencereler (P1 pencereleri iç görünüşü)	88
Resim 4.69. Z05 mekanında yer alan pencerelerin dış görünüşü	88
Resim 4.70. Z10 mekanında yer alan P8.1 ve P8.2 pencerelerinin iç görünüşü.....	89
Resim 4.71. Z06 mekanında yer alan P5 penceresinin üzerindeki ahşap lentolar	90
Resim 4.72. P10 penceresinin dış görünüşü	90
Resim 4.73. Z02 mekanında bulunan ahşap dolap (A1.1).....	91
Resim 4.74. Z05 mekanında yer alan yüklük (N3.2).....	91
Resim 4.75. Z02 mekanında bulunan N5.1 nişi.....	92
Resim 4.76. Z05 mekanında bulunan gusülhane (N6).....	93
Resim 4.77. Z02 mekanında bulunan gusülhane (N4).....	93
Resim 4.78. Z07 mekanında bulunan ocak (O1)	94
Resim 4.79. O1 ocağının duman bacası.....	94
Resim 4.80. Z11 mekanında yer alan ocak (O2)	95
Resim 4.81. A02 mekanında kayaya oyulmuş ocak nişi (O3).....	95

Resim	Sayfa
Resim 4.82. B08 mekanında bulunan ocak(O4)	96
Resim 4.83. Z10 mekanındaki şirahane (Ş1)	97
Resim 4.84. B08 mekanındaki şirahane (Ş2)	97
Resim 4.85. Zemin katın üst örtüsünde yer alan taş çörten	98
Resim 4.86. Güney cephede yer alan çıkma	99
Resim 4.87. Güney cephede görülen saçak taşları	99
Resim 4.88. A01 mekanında yer alan havalandırma bacasının dıştan görünüşü	100
Resim 4.89. A01 mekanında yer alan havalandırma bacasının içten görünüşü	100
Resim 4.90. Z01 mekanındaki bozulmalar	107
Resim 4.91. Z02 mekanındaki bozulmalar (yıkılmış üst örtü, kaybedilmiş pencereler, zeminde birikinti ve bitki oluşumu)	108
Resim 4.92. Z03 mekanı bozulmaları (yıkılmış üst örtü, yok olmuş kapı kanadı, zeminde toprak yığını)	109
Resim 4.93. Balkon döşemesinin kaybı	110
Resim 4.94. Z05 mekanındaki bozulmalar (kaybedilmiş üst örtü, ahşap kapaklar, pencere kanatları)	111
Resim 4.95. Z06 mekanında üst örtü kaybı	112
Resim 4.96. Z07 mekanında kapatılmış açıklık, taşlarda bozulmalar	112
Resim 4.97. Z08 mekanında kaya yıkılması	113
Resim 4.98. Z09 mekanının taşlarındaki bozulmalar	114
Resim 4.99. Z10 mekanında kapatılmış pencereler	114
Resim 4.100. Z11 mekanındaki muhdes duvar örgüsündeki bozulma	115
Resim 4.101. Z12 mekanının üst örtüsünde ve duvarlarında kirlenme, islenme sorunu	116
Resim 4.102. B01 mekanındaki niteliksiz kapı kanadı	117
Resim 4.103. B02 mekanında kapatılmış kapı açıklığı	118

Resim	Sayfa
Resim 4.104. Niş içerisinde moloz ve zeminde saman yığını	118
Resim 4.105. Kayalık yüzeyde bozulma.....	119
Resim 4.106. B05 mekanının kayalıklarında bozulma, nişlerinde birikim.....	120
Resim 4.107. B08 mekanının taşlarında kirlenme ve derzlerinde bozulma	120
Resim 4.108. B07 mekanının pencere açıklığında görülen ayrılma	121
Resim 4.109. B08 mekanının kaya üst örtüsündeki çatlak ve taş duvarında malzeme kaybı.....	122
Resim 4.110. A01 mekanında sıva kaybı.....	123
Resim 4.111. A02 ve A03 mekanları arasındaki niteliksiz bölüntü	123
Resim 4.112: A03 mekanının kaya yüzeyinde bozulma.....	124
Resim 4.113: A04 mekanının üst örtüsünde yıkılma.....	125
Resim 4.114. A05 mekanının yıkılan tonozu.....	125
Resim 4.115. Güney cephede taşlarda ayrılmalar.....	126
Resim 4.116. Doğu cephesindeki bozulmalar.....	127
Resim 4.117. Batı cephesindeki bozulmalar.....	127
Resim 4.118. Üst örtü kayıpları	128
Resim 4.119. Avlu döşemesinde çimento harç kullanımı.....	129
Resim 4.120. Avlu duvarında yer alan nişlerde malzeme kaybı.....	129
Resim 4.121. Avlu kapısında zarar görmüş kapı kanadı ve moloz taşlarla kapatılan açıklık.....	130
Resim 5.1. Güzelyurt'ta kaya oyma ve yığma tekniğin birlikte kullanımı	132
Resim 5.2. Güzelyurt'tan bir konut örneği	133
Resim 5.3. Kilise Camii ve taş kaplama çatısı.....	133
Resim 5.4. Güzelyurt evlerinde pencerelerde metal korkuluk kullanımı	134
Resim 5.5. Güzelyurt'ta bir duvar kesiti	136

Resim	Sayfa
Resim 5.6. Ortahisar (solda) ve İbrahimpasha Köyü'nde (sağda) ahşap döşeme örneği ..	137
Resim 5.7. Güzelyurt'ta düzeltilmiş kaya döşeme örneği	137
Resim 5.8. Güzelyurt'ta çimento harçlı döşeme örneği.....	137
Resim 5.9. Güzelyurt'ta atkı kemerli beşik tonoz ile örtülü bir mekan örneği	138
Resim 5.10. Güzelyurt'ta ahşap kiriş ve ahşap tavan kaplaması örneği	139
Resim 5.11. Güzelyurt'ta sütunlu yapı örnekleri.....	139
Resim 5.12. Güzelyurt evlerinin çatıları (toprak damlar ve sonradan müdahale ile kırma çatı yapılıp kiremit kaplanmış çatılar)	140
Resim 5.13. Güzelyurt'ta avlulu konut örnekleri	143
Resim 5.14. Güzelyurt'ta avlusuz yapı örneği	144
Resim 5.15. Güzelyurt'ta eski yerleşim alanında görülen avlusuz organik ilişkili yapılar	144
Resim 5.16. Tol örneği	147
Resim 5.17. Güzelyurt Belediye Fırını'nın iç mekanı	148
Resim 5.18. Solda Güzelyurt'tan bir eyvan örneği ve sağda Ortahisar'dan bir eyvan örneği	148
Resim 5.19. Güzelyurt Belediyesi balkon örneği	149
Resim 5.20. Asma kemerin kullanım örneği	149
Resim 5.21. Kayseri'de asma kemerli ve taş payandalı çıkma yapan balkon	150
Resim 5.22. Aksaray İbrahim Kaya Konağı, taş payandalarla çıkma yapan asma kemerli balkon	150
Resim 5.23. Güzelyurt geleneksel konutlarına ait oda örnekleri	151
Resim 5.24. İbrahimpasha köyü konut içi hela örneği.....	153
Resim 5.25. Güzelyurt'ta avlu içi hela örneği	154
Resim 5.26. Güzelyurt geleneksel konutlarında gusülhane nişi örneği	155
Resim 5.27. Ortahisar evlerinde ahşap dolap örnekleri	155

Resim	Sayfa
Resim 5.28. Niş örnekleri	156
Resim 5.29. Taş sedir örneği.....	156
Resim 5.30. Güzelyurt konutlarında avluda konumlanan merdiven örneği	157
Resim 5.31. İbrahimpaşa köyü taş merdiven örneği.....	157
Resim 5.32. İbrahimpaşa köyü taş merdiven örneği.....	158
Resim 5.33. Güzelyurt konutlarında avlu kapısı örnekleri	159
Resim 5.34. Pencereelerde ahşap kapak kullanımı.....	160
Resim 5.35. Güzelyurt evlerinde tepe penceresi örneği	161
Resim 5.36. Güzelyurt evlerinde küçük boyutlu pencere örneği.....	162
Resim 5.37. Güzelyurt evlerinde ahşap pencere örnekleri	164
Resim 5.38. Güzelyurt geleneksel konut pencereleri.....	165
Resim 5.39. İbrahimpaşa köyünde bir konutta ahşap pencere örneği.....	165
Resim 5.40. Güzelyurt geleneksel konutlarında tek yapıda üç çeşit pencerenin de kullanımına örnekler	166
Resim 5.41. Güzelyurt evlerinde saçak parapeti ve çıkma örneği	167
Resim 5.42. Güzelyurt'ta bir konutun yan cephesi	167
Resim 5.43. Güzelyurt evlerinde taş çörten örneği.....	168
Resim 5.44. Eski Kayseri Evleri Mahallesi'nde geleneksel bir konutta; üçlü pencere, kat silmesi, saçak silmesi, çörten, taş payandalı çıkmanın bir arada kullanıldığı bir örnek.....	168
Resim 5.45. Havalandırma bacası örneği	169
Resim 5.46. Güzelyurt evinde taş payanda örneği.....	169
Resim 5.47. Niğde evlerinde taş payandalı bir çıkma ve üçlü pencere düzeni.....	170
Resim 5.48. Güzelyurt yapılarında farklı dillerde yazılmış kitabe ve yazı örnekleri	170
Resim 5.49. Güney cephe penceresinde yer alan yazı	177
Resim 5.50. 1955 tarihli hava fotoğrafı (HGM)	178

Resim	Sayfa
Resim 5.51. 1988 tarihli hava fotoğrafı (HGM)	178
Resim 5.52. 2010 tarihli hava fotoğrafı (HGM)	179
Resim 5.53. 2010 tarihli hava fotoğrafı-2 (HGM)	179
Resim 5.54. Z06 mekanının duvarlarının ek olduğunu gösterir izler	182
Resim 5.55. Z01 mekanının duvarlarındaki ek olduğuna işaret eden birleşimler	183
Resim 5.56. Geleneksel konutlarda cephe örneği	184
Resim 5.57. Z09 mekanının güney duvarında yer alan kapı ve pencere açıklığı	185
Resim 5.58. Yapıdaki küçük pencere örnekleri	186
Resim 5.59. Z07 mekanında yer alan kapı açıklığı	187
Resim 5.60. Z07 ve Z08 arasında yer alan kapatılmış kapı açıklığı	187
Resim 5.61. Z10 mekanına ait pencere açıklığında metal parmaklık yuvaları	188
Resim 5.62. Sonradan eklenmiş duvar	189
Resim 5.63. B01 mekanının kapı kanadı	191
Resim 5.64. B02 mekanında yer alan kapatılmış kapı açıklığı	191
Resim 5.65. B04 mekanında yer alan zincir halkaları	192
Resim 5.66. B06 mekanında yer alan kemer başlangıcı kalıntıları	193
Resim 5.67. Merdiven başlangıç basamağı ve duvar ilişkisi (solda) ve merdivenin zemin kattaki Z03 mekanında yer alan kapanmış açıklığı (sağda)	194
Resim 5.68. B07 mekanında kapatılmış kapı açıklığının içten (sol) ve dıştan (sağ) görünüşü	195
Resim 5.69. Ahşap pencere kalıntıları	197
Resim 5.70. Yapı içindeki ahşap dolap örnekleri	197
Resim 5.71. Kemal Batmaz Evi'nin 2014 yılındaki durumu	199
Resim 5.72. Ahşap tavan kaplamasına ait kalıntılar	199
Resim 5.73. Tek kanatlı ahşap kapak olduğunu gösterir menteşe ve mandal	200

Resim**Sayfa**

Resim 5.74. Solda tonoz kalıntısı ortada düzensiz moloz taş duvar sağda kapı-duvar ilişkisini gösteren görsel	203
---	-----

HARİTALARIN LİSTESİ

Harita	Sayfa
Harita 2. 1. Güzelyurt ilçesi haritası	3

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış simgeler ve kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Simgeler

Açıklamalar

Ax	Ahşap dolap numaraları
Axx	Ara kat mahal numaraları
Bxx	Bodrum kat mahal numaraları
Dx	Duvar numaraları
km	Kilometre
Kx	Kapı numaraları
m	Metre
m²	Metrekare
Nx	Niş numaraları
Ox	Ocak numaraları
Px	Pencere numaraları
Şx	Şirahane numaraları
Zxx	Zemin kat mahal numaraları

Kısaltmalar

Açıklamalar

HGM	Harita Genel Müdürlüğü
ICOMOS	International Council on Monuments and Sites
YY	yüzyıl

1. GİRİŞ

Güzelyurt, İç Anadolu Bölgesi'nde, bir vadi ve etrafında yer alan kayalık dik yamaçlarda kurulmuş, tarihin pek çok dönemine tanıklık etmiş bir yerleşim alanıdır. Bu yerleşim alanı, günümüz ihtiyaçlarını karşılamadığı için büyük oranda terk edilerek yeni yerleşim bölgelerine göç edilmiştir. Terkedilmiş olsa da, geleneksel dokusu ve yapıları ile ayakta olmakla birlikte, ne yazık ki bakımsız kalmış ve yıpranmaya mahkum edilmiştir. Bu doku ve yapılar ile ilgili bir belgeleme ve projelendirme çalışmasının olmayışı ise herhangi bir hasar, yıkılma sonrasında tüm mimari değerlerin yok olarak kaybedilmesi riskini oluşturmaktadır. Geleneksel yöntemler ile yapılan belgeleme çalışmalarının zahmetli ve maliyetli olması sebebi ile bu yapıların belgelenerek korunması çok yaygınlaşamamıştır.

Bu çalışma kapsamında, Güzelyurt ilçesinde yer alan Kemal Batmaz Evi'nin sahip olduğu değerlerin açığa çıkarılması ve kaybolmasının önlenerek ilerleyen tarihte hala korunabilir olmasının sağlanması amaçlanmıştır.

Kemal Batmaz Evi'nin seçilme nedenleri şu şekilde sıralanmaktadır. Yapı Güzelyurt ve Kapadokya geleneksel sivil mimarisinin örnekleri arasında yer almaktadır. Aşağı Mahalle'de yer alan az sayıdaki tescilli konut yapılarından bir tanesidir. Çevresindeki yapılara görece baskın bir cepheye sahiptir. Kaya oyma ve taş yığma mimarisinin bir arada görüldüğü bir yapıdır. Yapının terk edilmesi sonucunda bakımsız ve harap bir halde olduğu gözlenmiştir. Yapı incelendiğinde bazı restitüsyon sorunlarının var olduğu görülmüştür. Kemal Batmaz Evi, yaklaşık 500 m²'lik bir parselde yer alan tek bir konut yapısı gibi görünse de zemin kat ve bodrum katın mevcutta birbirine geçişinin bulunmamakta ve ara katın her ne kadar yapı ile bitişik olsa da bodrum ve zemin kattan bağımsız kendi içinde bir yapı grubudur. Bu türdeki bağımsız yapı gruplarının veya düzgün geometrik formlara sahip olmayan yapıların ölçülmesi anlamında birtakım zorlukları ve sorunları da beraberinde getirdiği bilinmektedir.

Bu doğrultuda Kemal Batmaz Evi mevcut hali ile ileri belgeleme yöntemlerinden en gelişmiş olan lazer tarama ile, geleneksel yöntemlerle kıyaslandığında neredeyse hatasız bir şekilde (ortalama 1,51 mm'lik bir hata payı ile) birebir modeli oluşturularak belgelenmiştir. Ardından yapıdaki değişim ve bozulmaların tespit çalışması yapılmıştır. Kemal Batmaz Evi'nin Kapadokya Mimarisi özelindeki değerleri incelenerek, yapı dönem

yapıları ile karşılaştırılmıştır. Bu tespit ve araştırmalar değerlendirilerek yapının restitüsyon çalışması hazırlanmıştır. Tüm bu çalışmaların toplamında yapının korunması için gerekli olan kararlar alınarak restorasyon ve koruma projesi hazırlanmıştır.

Tüm bunlar doğrultusunda tezin kapsamı şu şekildedir:

Birinci bölümde; tezin amacı, kapsamı ve yöntemi ifade edilmiştir.

İkinci bölümde; Güzelyurt hakkında genel bilgiler verilmiştir.

Üçüncü bölümde; Güzelyurt özelinde Kapadokya Bölgesi geleneksel mimarisi hakkında yapılan araştırmalar sunulmuştur.

Dördüncü bölümde; Kemal Batmaz Evi'nin ileri belgeleme yöntemlerinden olan lazer tarama ile nasıl belgelendiği ve bu belgelemenin sonucunda üretilen rölöve çizimleri ile yapının mevcut durumu hakkında bilgi verilmiştir. Yapıdaki değişim, bozulma ve sorunların tespiti ve analizi yapılmıştır.

Beşinci bölümde; Kemal Batmaz Evi'nin geleneksel mimarideki yerini anlamak ve yapının özgün durumunu tespit etmek amacı ile karşılaştırmalı çalışma yapılmış ve bunun sonucunda restitüsyon çalışması yapılmıştır.

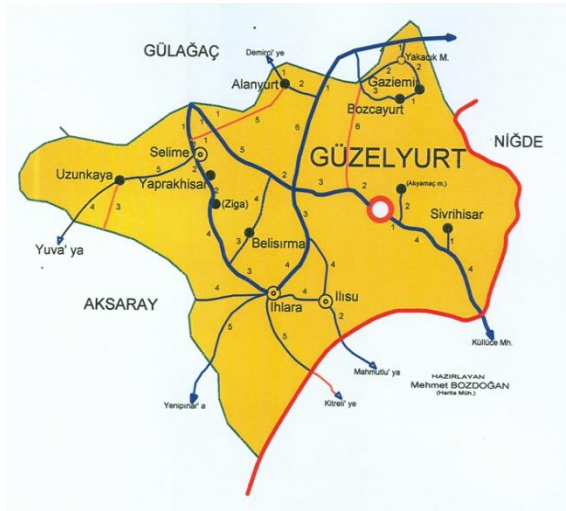
Altıncı bölümde; yapılan rölöve ve restitüsyon çalışmaları sonucunda yapının korunmasına yönelik fiziksel ve işlevsel müdahale kararları alınarak koruma projesi hazırlanmıştır.

Yedinci bölümde ise; çalışmadan elde edilen sonuçlar ve öneriler sunulmuştur.

2. GÜZELYURT İLÇESİ ÖZELLİKLERİ

2.1. Güzelyurt İlçesi Fiziki ve Coğrafi Özellikleri

Güzelyurt; İç Anadolu Bölgesinde yer alan Aksaray iline bağlı bir ilçedir. İl merkezinin doğusunda yer almaktadır. Aksaray ili batıda ve güneyde Konya, kuzeyde Ankara ve Kırşehir ile batıda da Nevşehir ve Niğde ile komşudur. Aksaray'ın merkezine yaklaşık 40 km uzaklıktadır. İlçe Aşağı Mahalle, Yukarı Mahalle ve Yeni Mahalle olmak üzere üç mahalleden oluşmaktadır.

Harita 2.1. Güzelyurt ilçesi haritası (Aksaray İli Kültür Envanteri, 2010:19)

Şaşmaz (2008:192), Aksaray'ın Osmanlı Devleti'nde Konya Vilayetine bağlı Niğde Sancağı'nın bir kazası olduğunu 1926 yılında il, 1933 yılında yeniden Niğde'ye bağlı bir ilçe olduğunu söylemektedir. Özgür (2010:12), 16 Haziran 1931 yılından 15 Haziran 1989 yılına kadar ise Niğde iline bağlı bir bucak olan Aksaray'ın 1989 yılında il olmasıyla Güzelyurt'un ilçe unvanı aldığını belirtmektedir. Tektaş ise (2018:36), Aksaray'ın Osmanlı döneminde farklı eyaletlerde kaza veya sancak olarak görüldüğünü, 19.yy'da Şaşmaz'ı destekleyen nitelikte Konya Vilayetine bağlı Niğde Sancağı'nın beş kazasından birisi olduğunu ifade etmektedir. Tektaş (2018:45) ve Yenice (2017:16-17); 1920-1933 yılları arasında Aksaray'ın il olduğunu, 1933-1989 yılları arasında Niğde'ye ilçe olarak bağlandığını ve 15.06.1989 tarihi itibarıyla yeniden il olduğunu belirtmektedirler.

İlçe merkezi, Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 30.09.1988-275 sayılı kararı ile Kentsel ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilmiştir (Aksaray İli Kültür Envanteri, 2010:28).

Güzelyurt'ta karasal iklim hüküm sürmektedir. Kışları yağışlı ve yazları kuraktır. Bitki  rt s  ise step olarak tanımlanmaktadır. (Arıbaş, 2015:38-49;  zg r, 2010: 13,14; şahin, 2014:67)

2.2. Güzelyurt İlçesi Sosyal  zellikleri ve Mübadele

24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Antlaşması'nda alınan kararlardan birisi de Türkiye ve Yunanistan arasında nüfus değişimi yapılmasıdır. Bu antlaşmaya göre Türkiye'deki Hristiyan halk Yunanistan'a, Yunanistan'daki Müslüman halkın da Türkiye'ye göç etmesi kararlaştırıldı ve 1924 yılında bu g ç gerçekleştirildi. Güzelyurt'tan giderek Kavala'ya yerleşen halk, yerleştikleri bölgeye Nea Karvali ismini vermişlerdir (Güzelyurt'un o dönemdeki adı Gelveri'dir ve Nea Karvali Yeni Gelveri anlamına gelmektedir.).

Bölgede mübadele öncesinde Hristiyan nüfusun Müslüman nüfustan çok fazla olduğu bilinse de sayılar hakkında çelişki bilgiler bulunmaktadır. (İşlek, 2009: 26)

Aksaray Valiliği'nin verilerine göre 1990 yılında 17182 nüfusa sahip olan ilçenin, Güzelyurt Kaymakamlığı'nın verilerine göre bugün 10967 nüfusu bulunmaktadır. Ekonomik koşulların yetersizliği göçün en büyük etkenlerindendir. 1989 yılında ilçe olan Güzelyurt'ta, ticaretin bir miktar canlandığı ve bunun sonucunda 1990-1997 yıllarında nüfus artış oranının yükseldiği bilinmektedir (Arıbaş, 2015:71-78).

2.3. Güzelyurt İlçesi Tarihi  zellikleri

Güzelyurt, ismini 1965 yılında almıştır. Osmanlı ve Cumhuriyetin ilk yıllarında "Gelveri" ismiyle anılan yer daha önceki dönemlerde "Karbala" veya "Karvala" olarak bilinmektedir. Bölgenin yaşlı insanları Gelveri isminin Rumcada güzel su anlamına gelen Kale Nori'den bozma olduğunu söylemektedir (Konyalı, 1974: 1931).

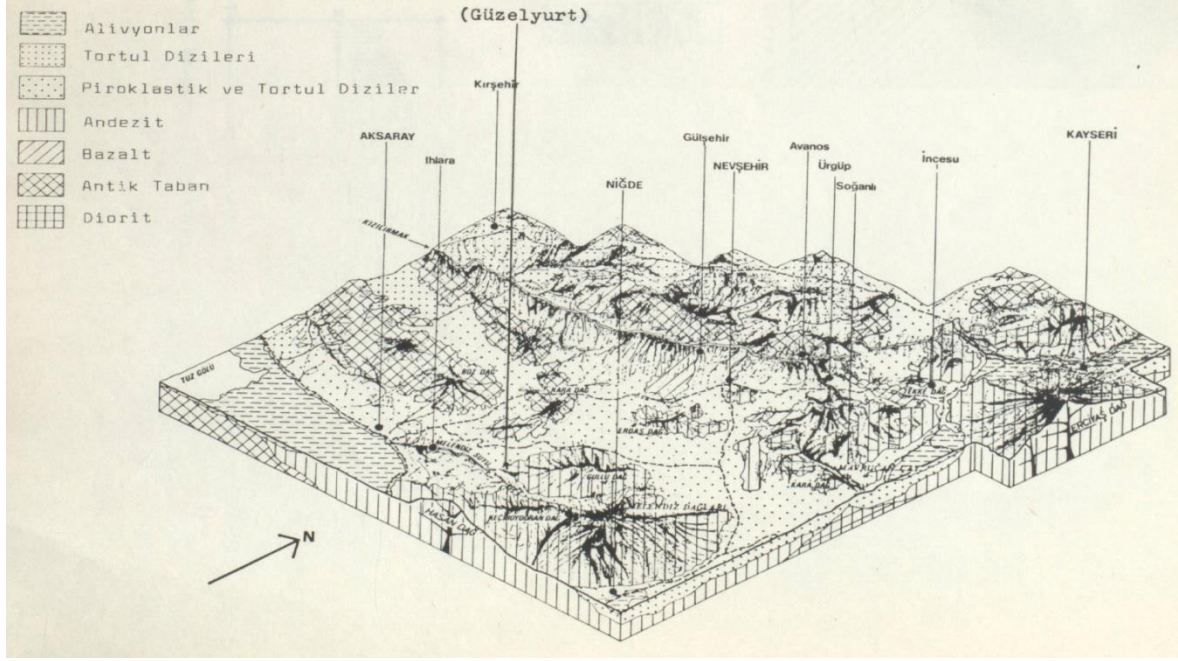
Güzelyurt'ta bulunan kalıntılar bölgedeki yaşamın Paleolitik Çağ'a kadar dayandığını göstermektedir. Şu anki yerleşim merkezinin Neolitik Dönem yerleşim merkezi olduğu bilinmektedir. Bölge, sırası ile Hititler, Persler, Kapadokya Krallığı, Roma, Bizans, Selçuklu, Karamanoğulları Beyliği ve Osmanlılara ev sahipliği yapmıştır (Özgür, 2010:15,16).

3. KAPADOKYA VE GÜZELYURT'TA GELENEKSEL MİMARİ

Aksaray, Niğde, Nevşehir ve Kayseri'yi içine alan bölge Kapadokya Bölgesi olarak anılmaktadır. Bölgenin ortak coğrafyasına bağlı olarak ortak topografya ve malzemeler ve bu doğrultuda gelişen yapım teknikleri ve yerleşim düzeni bölge mimarisini ortak bir paydada buluşturmuştur. Kayalıkları oyarak başlayan süreç zaman içerisinde bu kayalardan elde edilen taşların yontularak kullanılmasıyla ve ihtiyaçların artmasıyla daha gelişkin bir mimariyi oluşturmuştur. Bu gelişimi tetikleyen unsurlardan bir tanesinin de 19.yy'da Osmanlı İmparatorluğu'nda çıkan kanunlar olduğu söylenmektedir. (Yıldırım, 2003: 14,15)

Anadolu içinde görülen taş mimarisi İç Anadolu'dan başlayıp Güneydoğu ve Doğu Anadolu'ya kadar görülse de kaya mimarisi yoğun olarak Kapadokya bölgesinde görülmektedir.

Kayseri ve Niğde'nin geleneksel taş yığma konut mimarisi ile Nevşehir'in (Uçhisar, Göreme, Ortahisar, İbrahimpaşa ve Mustafapaşa) ve Aksaray'ın (Güzelyurt, Ihlara) kaya oyma ve taş mimariler benzer niteliklere sahiptir. Özellikle Nevşehir ve Aksaray sahip olduğu topografya bölge mimarisinin şekillenmesinde çok büyük etmen olmuştur. Binan'a göre (1994:20); Kapadokya Bölgesi'nin sahip olduğu ortak jeolojik ve topografik yapı, iklim, kültürel geçmiş ve sosyo-ekonomik yapı, ortak çözümler üretme ve ortak yapım sistemleri oluşmasına kaynak olmuştur.

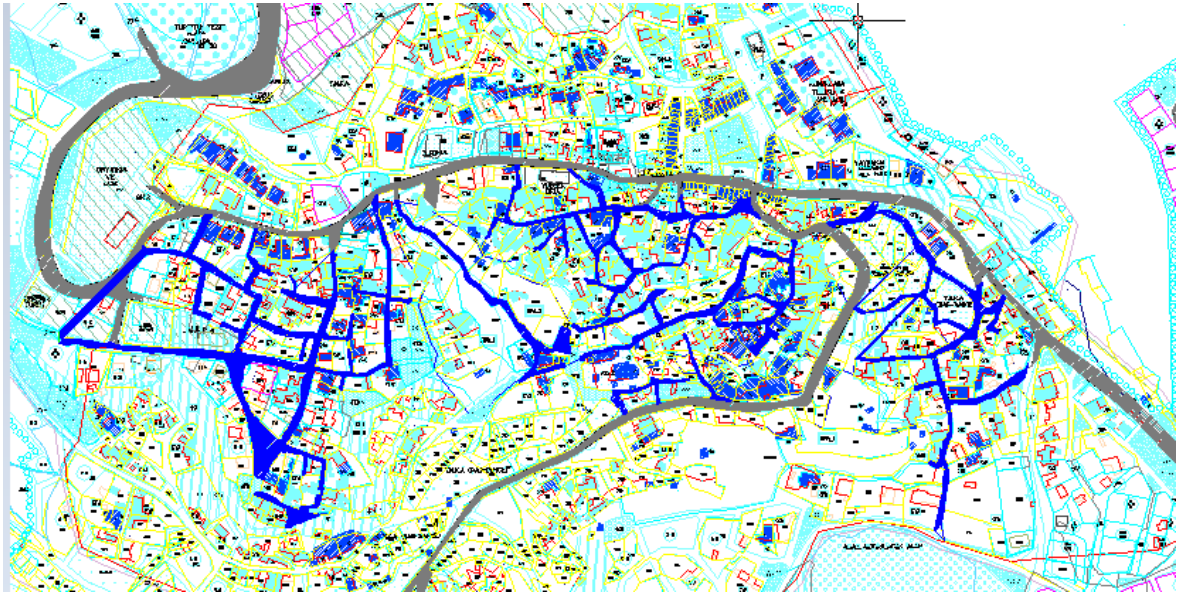
Resim 3.1. Kapadokya Bölgesi'nin jeolojik oluşumu (Can,1985:12)

3.1. Mimari Doku

Kayalık yamaçların varlığı dönem koşulları itibarıyla bu kayaların oyularak yaşama alanı olarak kullanılmasına olanak sağlamıştır. Yine topografyaya bağlı olarak kayalık bölgelerde organik bir yerleşim düzeni görülmektedir. Sokaklar, yapıların araziye en verimli kullanacak şekilde yerleşmesine bağlı olarak organik bir şekil almıştır. Bununla birlikte bir yere bağlanmayan çıkmaz sokakların ortaya çıktığı izlenmiştir. Yerleşim bölgelerinin ana aksının, meydanlaşarak ticari faaliyetlere ev sahipliği yaptığı görülmüştür. Bununla birlikte idari ve eğitim birimleri de ana aks üzerinde yer almaktadır. Konut yapıları ise bu ana aksı merkez alarak etrafında gelişim göstermiştir. (Resim 3.2. – 3.10.)

Resim 3.2. Aşağı Mahalle'den Yukarı Mahalle'ye bakış

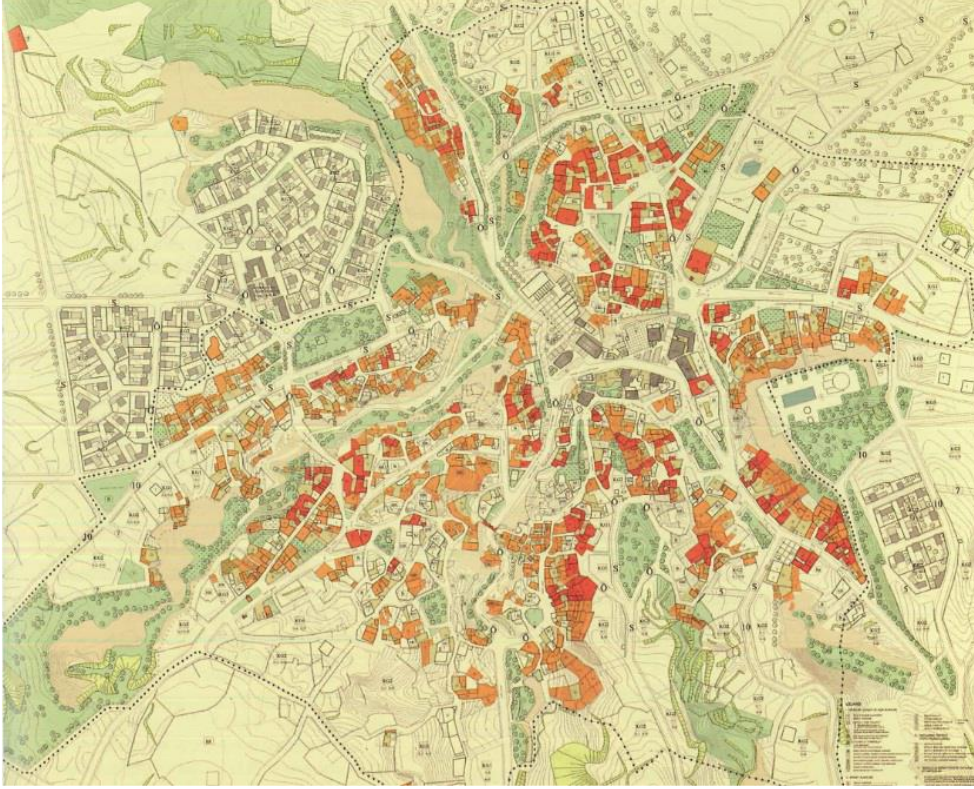
Resim 3.3. Güzelyurt sokak dokusu (Şahin, 2014:107)

Resim 3.4. İbrahimpaşa Köyü yerleşimi (Binoğul, 2019:45)

Resim 3.5. Uçhisar yerleşimi (Abdik, 2013:29)

Resim 3.6. Mustafapaşa yerleşimi (Çiftçi, 2017:20)

Resim 3.7. Mustafapaşa'da Gavras Mahallesi'nin 1924 yılındaki görünümü (Balta, 2007:43)

Ağırlıklı olarak konut yapıları görülen Güzelyurt'ta ticari fonksiyonu bulunan yapılar yoğun olmasa da yamaç ve kayalıktan uzak, arazinin daha engebesiz olduğu alanda konumlandığı görülmektedir. İlçe meydanı ve çarşısı olarak anılan bölge Aksaray Caddesi üzerinde yer almaktadır. (Resim 3.8., 3.9.) Tek katlı yapılar görüldüğü gibi, alt katı dükkan üst katı konut olarak kullanılan yapılar da görülmektedir.

Resim 3.8. İlçe meydanı ve ticaret birimleri

Resim 3.9. Aksaray Caddesi (Çarşı Camii ve dükkanlar)

Pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Güzelyurt'ta çok fazla ibadet yapısı bulunmaktadır. (Resim 3.9., 3.10) Bunların çoğunluğu kilise olmakla birlikte çoğu terk edilmiş veya farklı işlevlerde kullanılmaya başlanmıştır. Bazıları ise camiye çevrilmiştir.

Mübadele öncesinde Müslüman nüfusun azınlıkta olduğu bölge için Şahin (2014:74); 1815 yılına ait nüfus sayımında 300 hane Hristiyan halka karşılık 100'den fazla kilise olduğunu söylemektedir. Binan da (1985:15) mübadele öncesinde 4500 Hristiyan ve 400 Müslüman halkın yaşadığını söylemektedir.

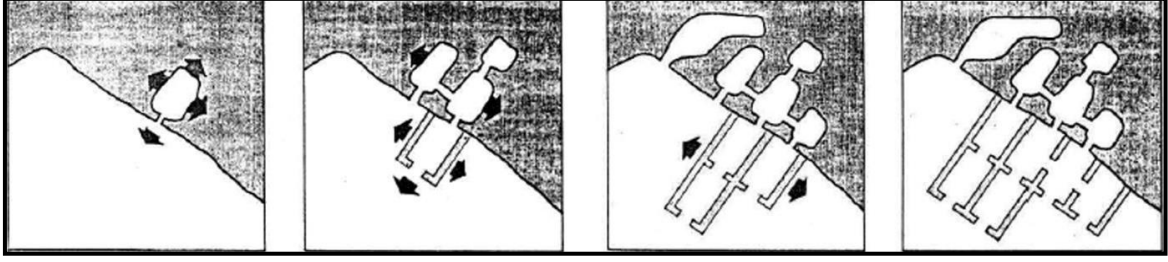
Resim 3.10. Kilise Camii (Aziz Gregorius Kilisesi)

3.2. Yapım Teknikleri

Üç mahalleden oluşan Güzelyurt ilçesinde, Aşağı Mahalle ve Yukarı Mahalle'de geleneksel konut yapıları görülürken Yeni Mahalle'de afet tedbirleri kapsamında yeni inşa edilmiş, güncel yapım teknik ve malzemelerinin kullanıldığı yapılar yer almaktadır.¹

Geleneksel konut yapılarında kaya oyma ve taş yığma teknikle inşa edilmiş yapılar görülmektedir. Genellikle tek katlı ve iki katlı olmakla birlikte nadir olarak üç katlı yapılar da bulunmaktadır. Bazı yapılar, mekan ihtiyacına bağlı olarak, enine veya kat çıkması şeklinde ekler yapılarak genişletilmiştir. Yıldırım (2003:13) Kapadokya mimarisinin en önemli özelliği olarak üreyebilir mekanlardan oluşmasını görmektedir. (Şekil 3.1.) Çok katlı yapılarda genellikle alt katlar servis mekanı ve depo olarak kullanılırken üst katlar oda olarak kullanılmaktadır. Şahin (2014:133); Güzelyurt'ta konutların zemin katlarının doğal yapı ve yeryüzü şekillerine göre biçimlendiğini, şehir dokusunun doğa ve yapım teknikleriyle bütünleşerek oluştuğunu ifade etmektedir.

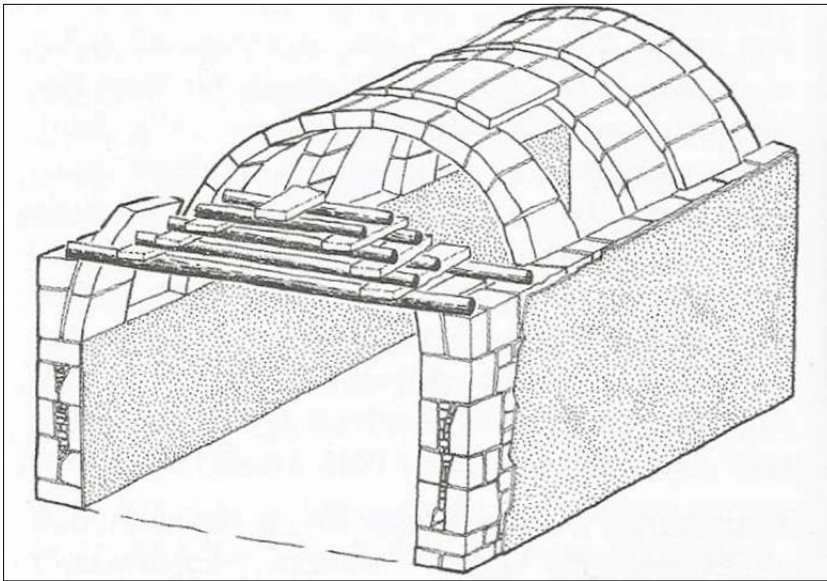
¹ 18.01.1980 tarihinde Güzelyurt'un belirli bölgeleri Bakanlar Kurulu Kararı ile afet bölgesi ilan edilmiştir (DAB)

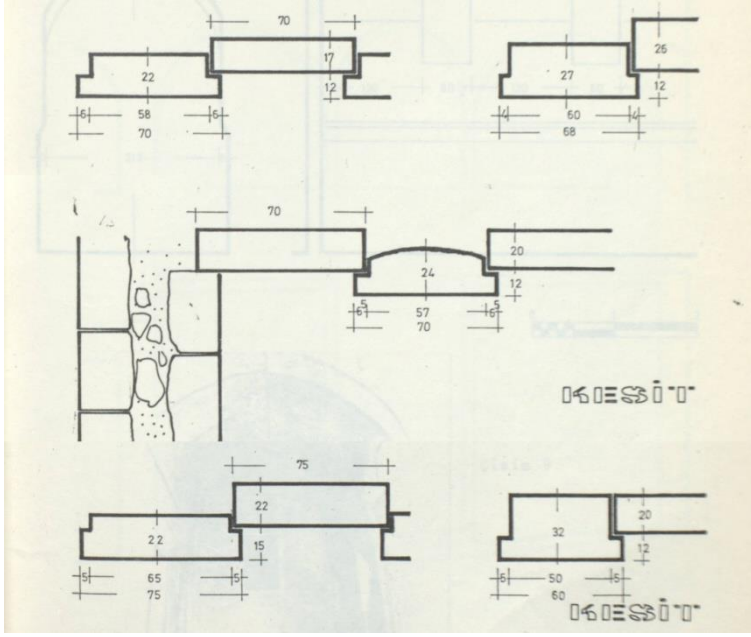
Şekil 3.1. Oyma birimler ile yığma birimlerin mekansal büyümesi (Yıldırım, 2019:13)

Konutlar, genellikle avlulu olup sokakla ilişkisi avlu duvarları ile sınırlanmıştır. Arazi eğimine bağlı olarak avludan bağımsız, sokaktan giriş alan yapılar da görülmektedir. Yapının büyüklüğüne bağlı olarak iki durumun birlikte olduğu yapılar da bulunmaktadır.

Yapıların temelleri kaya veya taştır. Temeller üzerinde taş yığma duvarlar yükselmektedir. Döşemeleri ya düzeltilmiş kaya ya da taş kaplamadır. Fakat yakın dönem onarımlarında çimento harç kullanıldığı da görülmüştür. Bazı bölgelerde ahşap kaplama kullanıldığı da bilinmektedir (Ulusoy, 2013:33) Yığma yapıların örtüleri Kapadokya Bölgesi'ne özgü atkı kemerli beşik tonoz iken bazı yapılarda ahşap kirişlemeli sistem de görülmektedir. (Şekil 3.2., 3.3.)) Kemerler, yonu kemer, kara kemer ve kavrumlu kemer gibi isimlerle anılmaktadır. Yonu kemerler olarak adlandırılan ve daha özenli yapılan kemerlere göre daha az özenildiği söylenen kara kemerin özellikle depo ve ahır gibi mekanlarda kullanıldığı, taşın yalnızca üç yüzünün işlendiği söylenmektedir (Bıçakçı ve Duru, 2000).

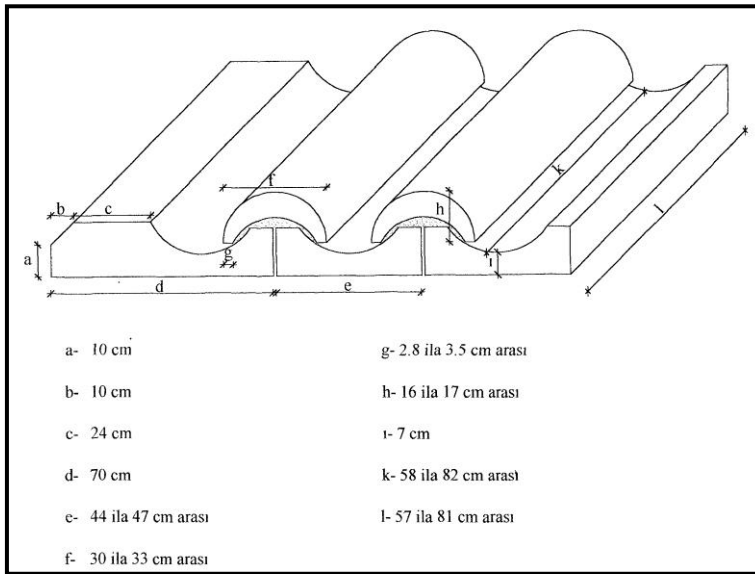

Şekil 3.2. Atkı kemerli tonozun inşasını temsil eden izometrik bir gösterim (Bıçakçı ve Duru, 2000)

Şekil 3.3. Atkı kemerli tonozun taş birleşimleri ve ölçüleri (Ulusoy, 1985:46)

Çatılar genellikle toprak dam ve taş kaplama olarak görülürken yakın zamanlarda yapılan müdahaleler ile bazı toprak damların beton müdahalelere maruz kaldığı bazılarının da kiremitli kırma çatı olduğu gözlenmiştir Şahin (2014:139). Bazı yapılarda taş, düz kaplama şeklinde kullanılırken bazı yapılarda da kiremit formunda kullanılmıştır. Aziz Gregorius Kilisesi'nin çatısında da taş kiremit olduğu görülmektedir (Resim 3.10. ve Şekil 3.4.).

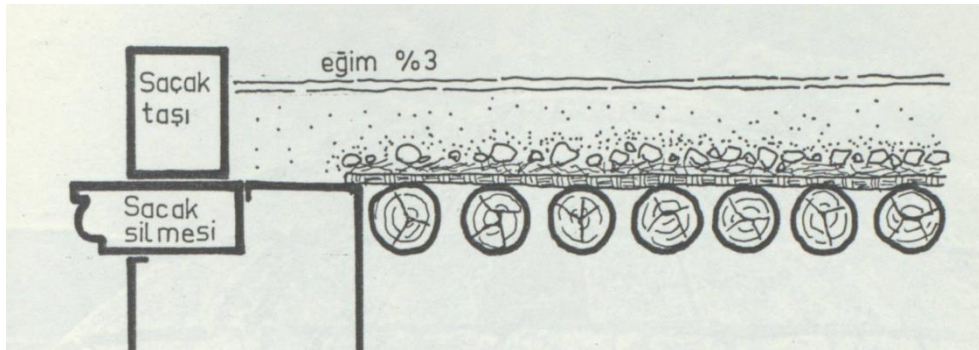

Şekil 3.4. Kilise Cami'nin taş kiremit detayı (Çelebioğlu, 2001:78)

Resim 3.11. Niğde Fertek Kilisesi'nde taş kaplamalı çatı (Ergün, 2022)

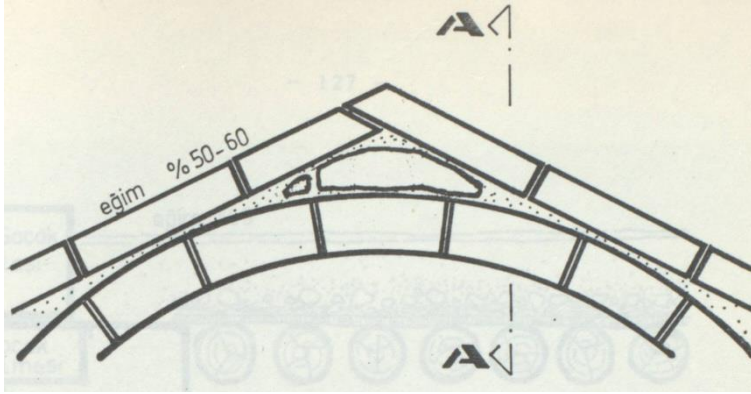
Toprak damlarda ahşap kirişlerin üzerine sırasıyla hasır, iğde çalısı, çakıl, çamur, toprak ve alçı taşı tozu serildiği (Şekil 3.5.) sonrasında loğ taşı (Resim 3.12) ile sıkıştırılarak tamamlandığı bilinmektedir (Ulusoy, 1985: 125-133) (Bıçakçı ve Duru, 2000).

Şekil 3.5. Toprak damın katmanlarını gösteren bir kesit (Ulusoy, 1985: 127)

Resim 3.12. Loğ taşı

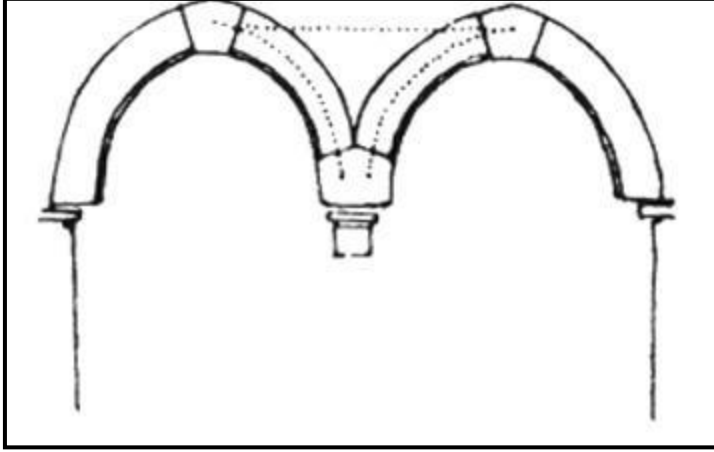

Şekil 3.6. Taş kaplamalı kırma çatılı bir üst örtüyü gösteren kesit (Ulusoy, 1985: 126)

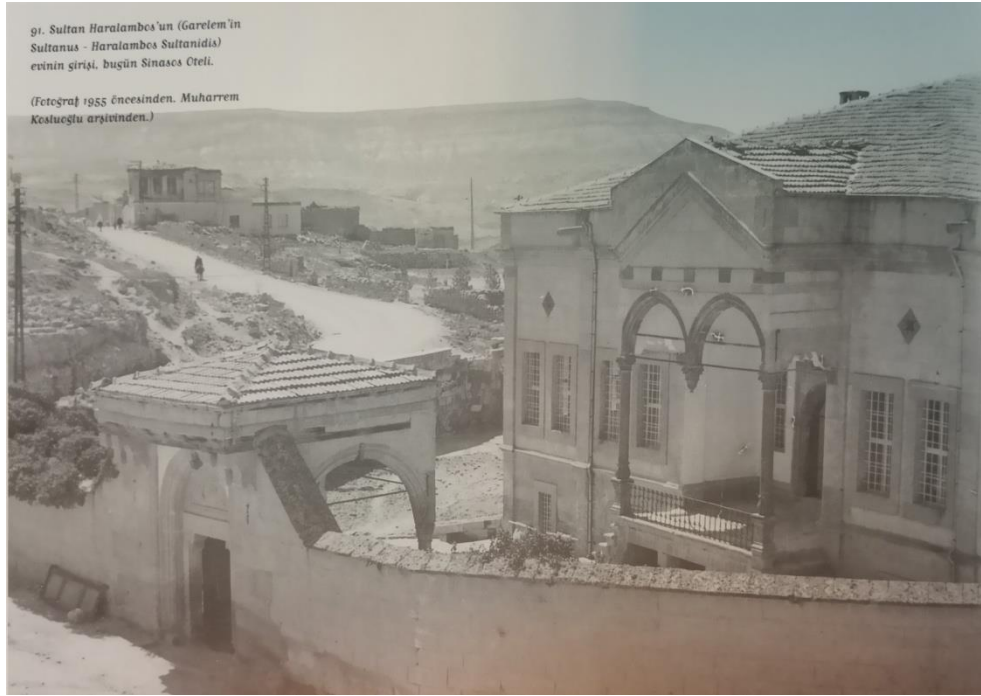

Resim 3.13. Taş kaplamalı bir kubbe (Ulusoy, 1985: 128)

Kapadokya mimarisine sıklıkla rastlanan mimari elemanlardan bir tanesi olan asma kemer, balkon veya giriş eyvanında yer almaktadır. İkiz kemer adıyla da bilinen bu oluşum iki kemerli açıklık ortasındaki sütunun kaldırılıp kemerlerin, taşların içinden geçen demir askılarla yanlara taşıtılmasıyla meydana gelir (Yıldırım, 2003:34,35). (Şekil 3.7.)

Şekil 3.7. Asma kemerin taşıma prensibini gösteren kesit (Yıldırım, 2003:35)

Resim 3.14. Mustafapaşa'da (Sinassos) asma kemerli bir yapı (Balta, 2007:43)

Kapadokya geleneksel mimarisinde ahşap malzeme kapı ve pencere kanatları ve dolap kapaklarında kullanılmıştır. Metal malzemeye, pencere kanatlarında ve balkon ile merdiven korkuluklarında rastlanmıştır.

4. KEMAL BATMAZ EVİ'NİN BELGELENMESİ

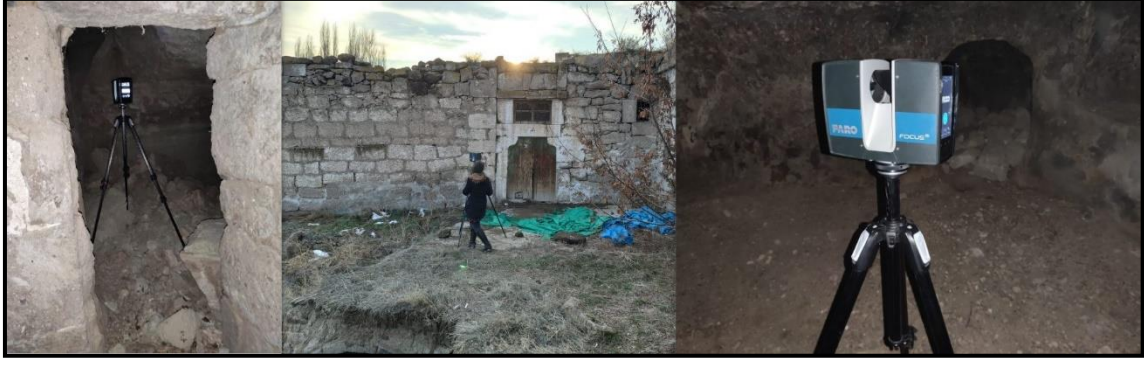
Kemal Batmaz Evi'nin grafik belgeleme çalışması üç aşamada yapılmıştır. Bunların ilki manuel ve dijital yöntemlerin bir arada kullanıldığı saha çalışması olup ikincisi bu verilerin bilgisayar ortamında modellenmesi, üçüncüsü ise modelin iki boyuta aktarıldığı çizim aşamasıdır. Saha çalışmasında yapıya ait gerekli plan krokileri hazırlanıp bu krokilerin üzerine detay pozlandırması yapılmış, detay için gerekli eskizleri çizilip profil detayları alınmış, fotoğraflar çekilmiş ve ölçümler ile taramalar yapılmıştır. Ofis aşamasında ise arazide elde edilmiş veriler bilgisayar ortamına aktarılmış, gerekli olan çizimler ve metinler oluşturulmuştur.

4.1. Yöntem

Belgelemenin birinci aşamasında yapının ölçümleri, ileri belgeleme yöntemlerinden en gelişmiş olan yersel lazer tarayıcı kullanılarak yapılmıştır. Yapının tüm yüzeylerini görmek koşulu göz önünde bulundurularak her mekana en az bir oturum kurmak kaydıyla ölçümler cihazın kendi sitemine ait olan referans küreleri yardımıyla yapılmıştır. Cephelerde renkli taramalar yapılırken, yapının içinin karanlık olması sebebiyle iç mekanlarda taramalar renksiz (gri tonlamalı) yapılmıştır (Resim 4.1.).

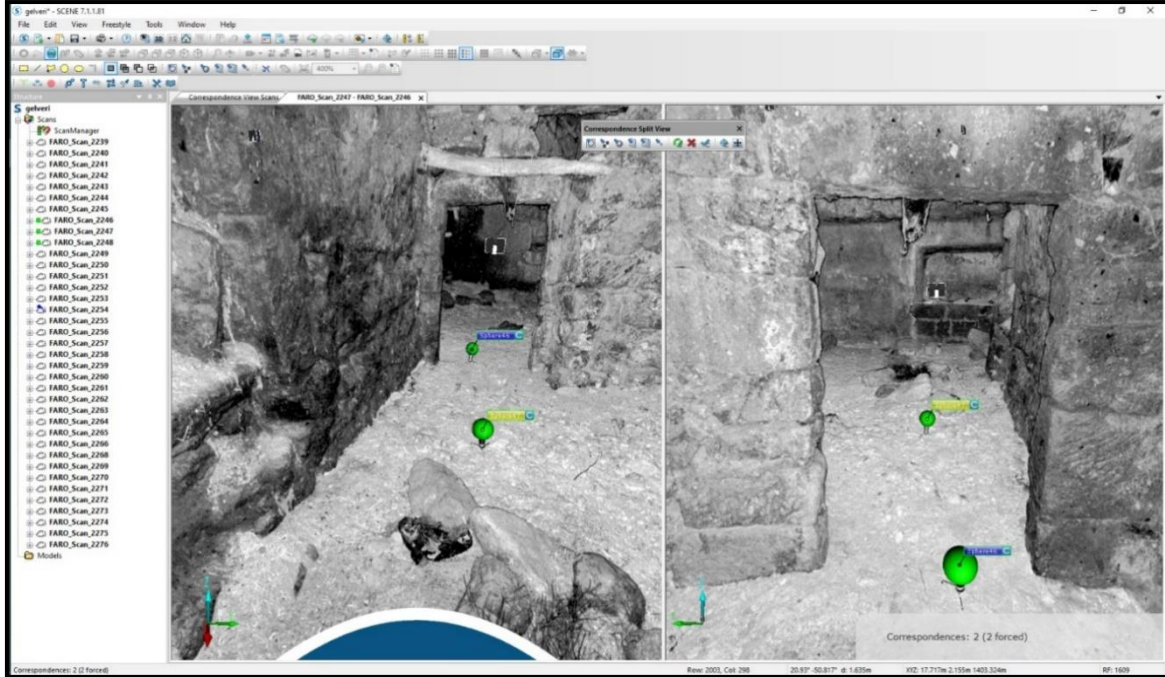
Ölçüme yapının güney cephesi olan Hengameci Sokak'tan başlanmıştır. Bir sonraki oturuma geçerken kürelerden en az iki tanesi bir sonraki oturumda da aynı yerde kalacak şekilde yerleşim planı yapılarak konumlandırılmaktadır. Kürelerin ortak tutulmasının sebebi, bu oturumlar bilgisayar ortamında birleştirilirken ortak noktalar tutularak oturumların bağlantısını yapmaktır. Bu şekilde güney cepheden başlayan ölçüme sırasıyla bodrum kat, ara kat, zemin kat mekanları ile devam ederek çatıda sonlandırılmıştır.

Her mekanın plan krokisi çıkarılarak bu mekanlardaki mimari elemanlar pozlandırılmış, gerekli detay profilleri çıkarılarak ölçülendirme ve fotoğraflandırması yapılmıştır. Yapının malzeme analizleri (Bkz. Ek-5), uğradığı bozulmalar ve sorunların tespiti (Bkz. Ek-6) için gerekli incelemeler yapılmıştır. Gerekli olan mekânsal ve detay fotoğrafları çekilmiştir. Yapının ilk ölçüm ve belgelemesi 29.01.2020 tarihinde yapılmıştır.

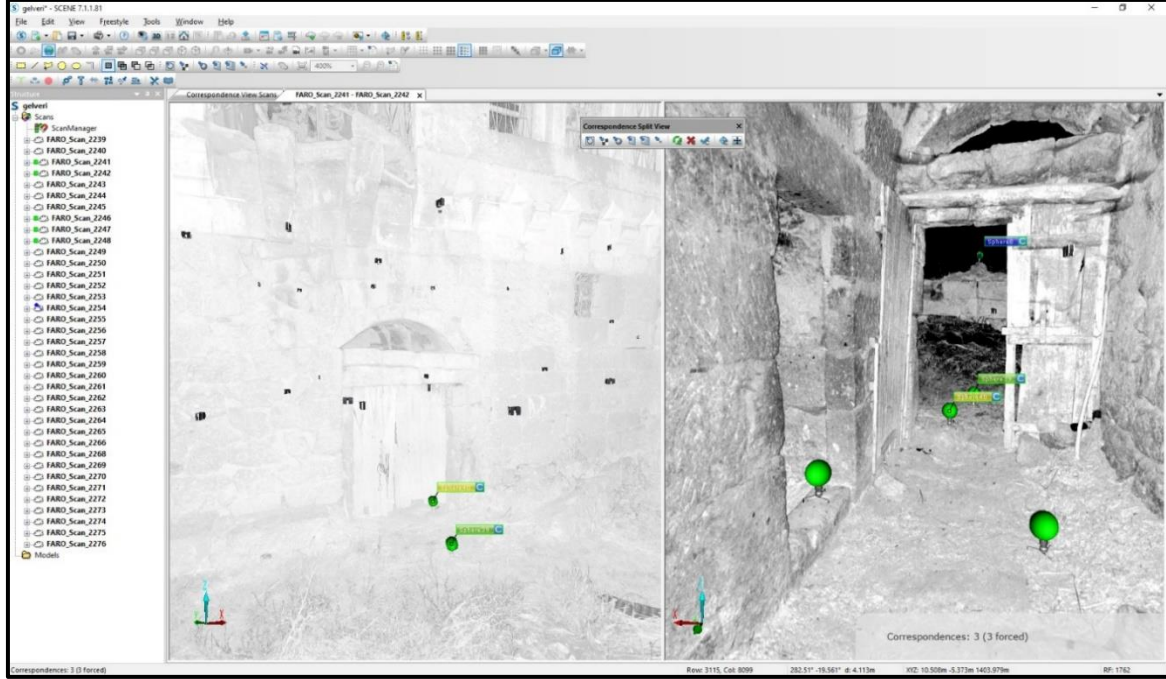
Resim 4.1. Yapının lazer tarama cihazı ile ölçüm çalışmaları

Belgelemenin birinci aşamasına dahil olan ölçüm çalışmaları tamamlandıktan sonra ikinci aşamaya geçilmiştir. Bilgisayara aktırılan tüm bu veriler FaroScene adlı program kullanılarak yapının nokta bulutundan oluşan üç boyutlu modeli elde edilmiştir. Bu aşamada her bir oturum bir sonraki oturum ile en az iki referans noktası yardımı ile birbirine bağlanmıştır (Şekil 4.1., 4. 2.). Her bir oturumda cihaz tarafından 70m yarıçap boyunca veri toplanarak 3 boyutlu nokta bulutu kayıt altına alınmış, referans küreleri ile de iki oturuma ait iki farklı 3 boyutlu bulut çakıştırılmıştır. Referans noktası olarak küreler kullanılmıştır.

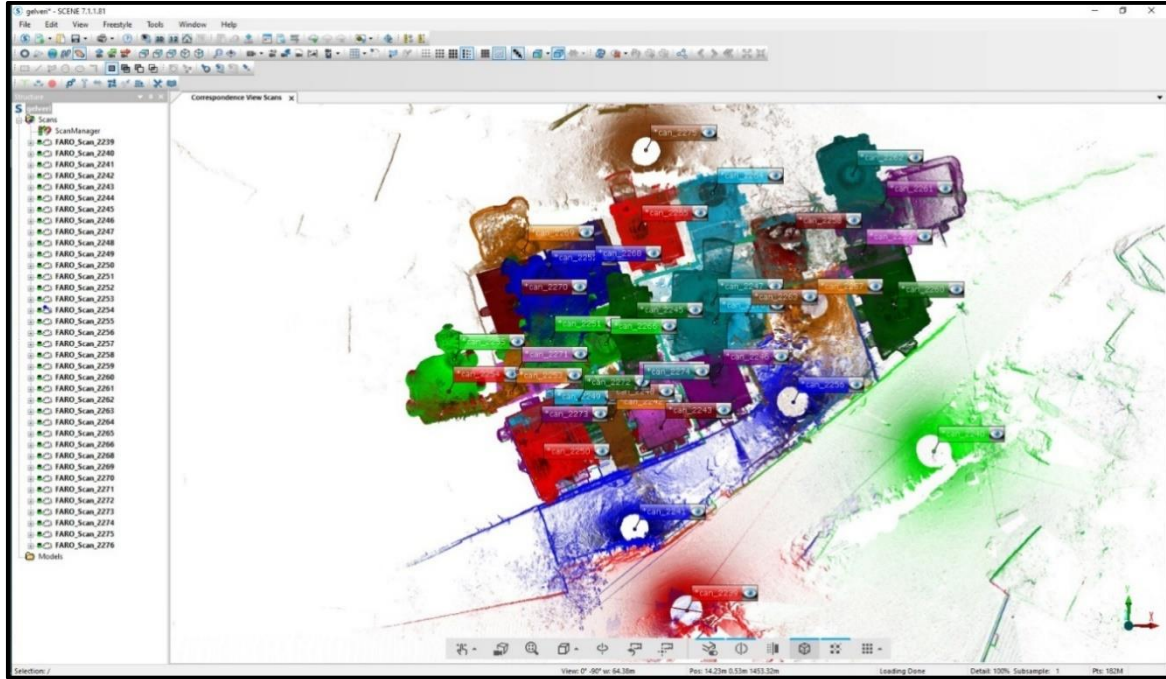
Şekil 4.1. İç mekan ile dış mekan arasındaki bağlantı (B07 ve B08 mekanları arasındaki bağlantı)

Bağlantılar ikişerli oturumlar üzerinden yapılmaktadır. Her iki oturum arasında yer alan ortak noktaların (kürelerin) seçilmesi ile yazılım aynı olan bu küreleri otomatik olarak tanıyarak birbirine sabitlemektedir. Küreler dışında yapı üzerinden seçilen yüzey veya noktalar da referans olarak işaretlenebilmektedir.

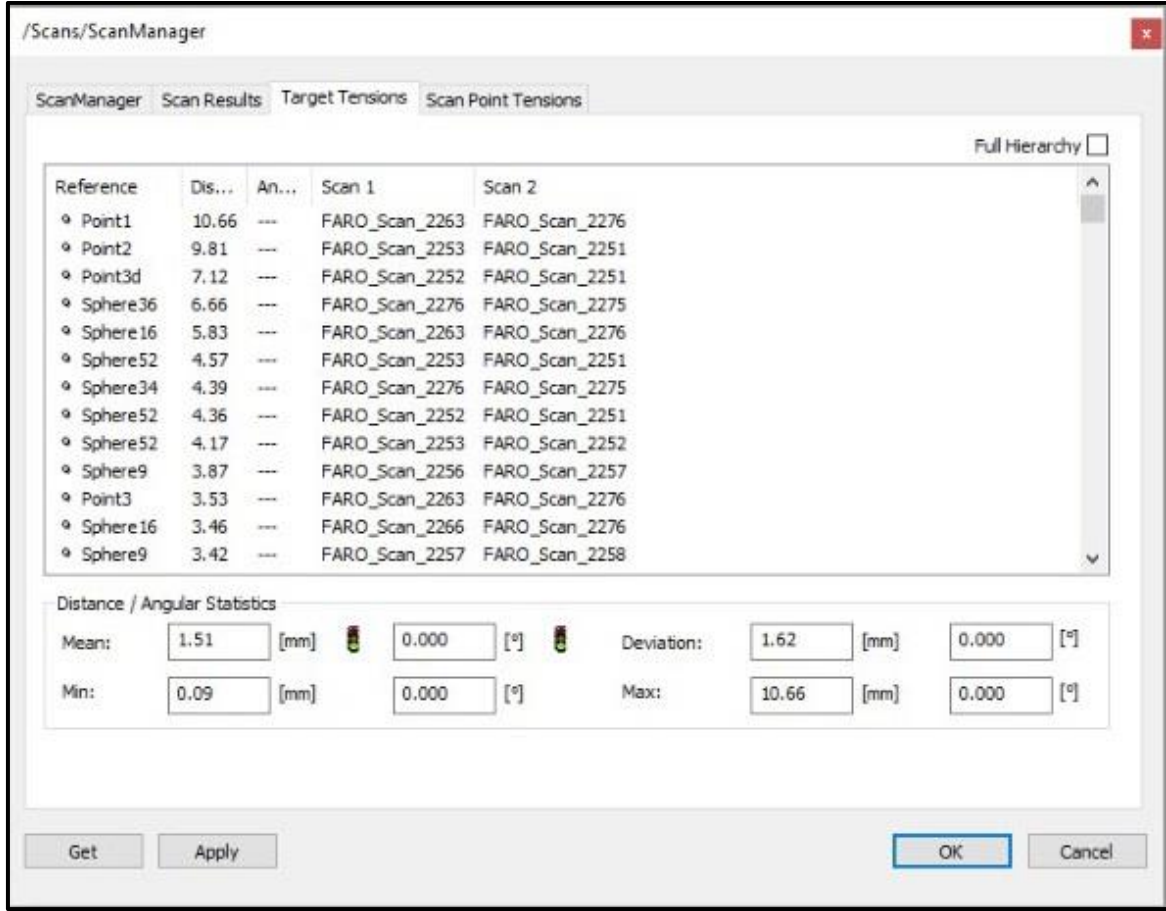
Şekil 4.2. İç mekan ile dış mekan arasındaki bağlantı (B01 ile avlu arasındaki bağlantı)

Art arda devam eden bağlantılarda birinci oturum ile ikinci oturum arasında bağlantı yapıldıktan sonra ikinci oturum ve üçüncü oturum arasında bağlantı yapılmaktadır. Bu bağlantı ile birinci ve üçüncü oturum da birbirine bağlanmış olmaktadır. Bu sıralamayla devam ederek yapının tüm oturumları birbirine bağlanarak bir model elde edilmektedir (Şekil 4.3.).

Şekil 4.3. Tüm oturumların birbirine bağlandığını gösterir plan model görüntüsü

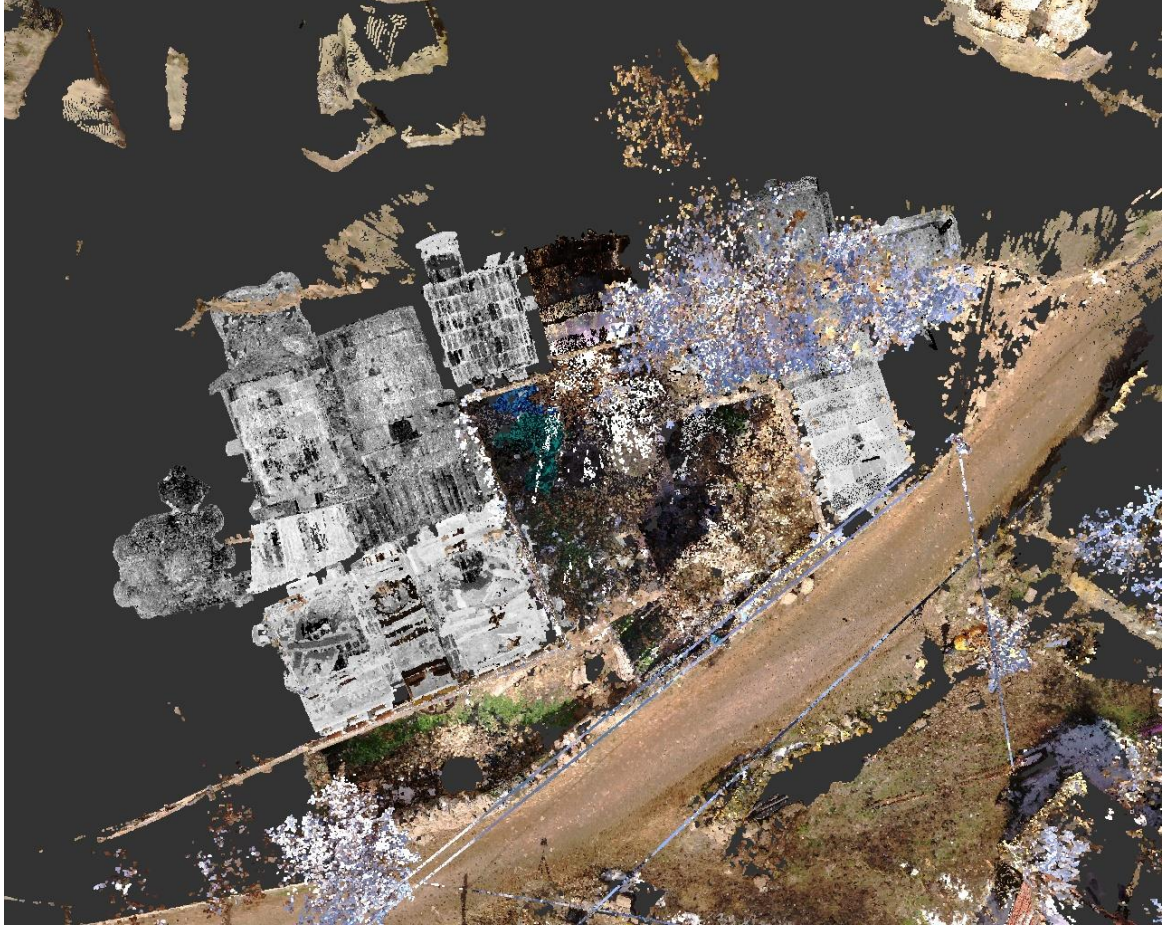
Oturumların teker teker birleştirilmesinin ardından yazılıma tüm oturumların çakıştırılıp tüm referansların kullanılarak modelin oluşturulması komutu verilir ve sonuç yazılım tarafından raporlanır. Oluşan raporda modelin oluşturulması sırasında kullanılan tüm referanslar hata payı en yüksek olandan en düşük olana doğru sıralanır ve ortalama hata payı verisi çıkarılır. Bu çalışmada oluşan ortalama hata payı 1.51 mm olarak belirlenmiştir (Şekil 4.4.). (Bkz. Ek-1 Çizelge 4.4- 4.12)

Şekil 4.4. Oturumlar arasındaki bağlantının sonuç raporlaması

Nokta bulutunun üç boyutlu model halini görüntülemek için ReCap adlı program kullanılmıştır. Bu programda gerek modelin nokta bulutu halini gerekse cihazın çektiği fotoğrafları model üstüne giydirerek oluşturduğu gerçek model halini görmek mümkün olmuştur (Resim 4.2., 4. 3.).

Kemal Batmaz Evi'nin kompleks kütleleri, mevcut sorunlar dahilinde katların birbirine bağlanması, bodrum katta yer alan farklı kot ilişkileri gibi durumlar göz önüne alındığında yapının geleneksel yöntemle ölçülmesi oldukça zor olduğu bilinmektedir. Lazer tarama ile yapılan ölçümler sonucunda mekanların ve katların birbiriyle olan ilişkilerinin kesin olarak belirlenerek yapı bir bütün halinde modellenebilmiş, temel kotunda yer alan eğim tespit edilebilmiş, kaya oyma mekanlarda yer alan eğrisel nişler ve mekanların düzgün geometriye sahip olmayan eğrisel yüzeyleri birebir gerçek ölçülerinde ölçülebilmektedir.

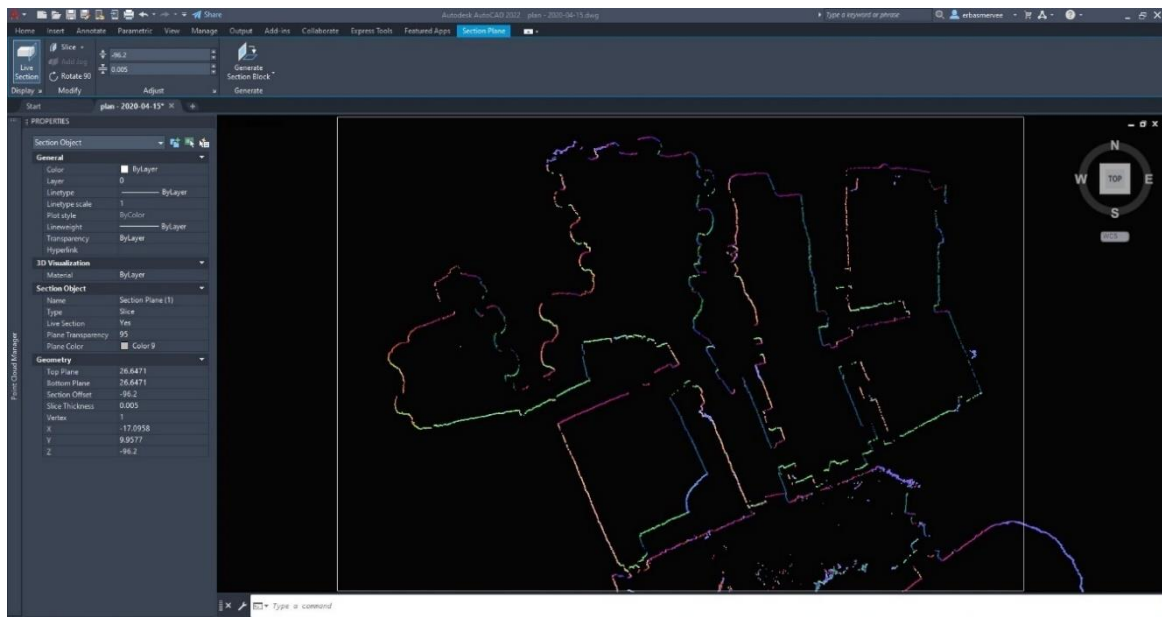
Resim 4.2. Nokta bulutunun cad ortamındaki plan görüntüsü

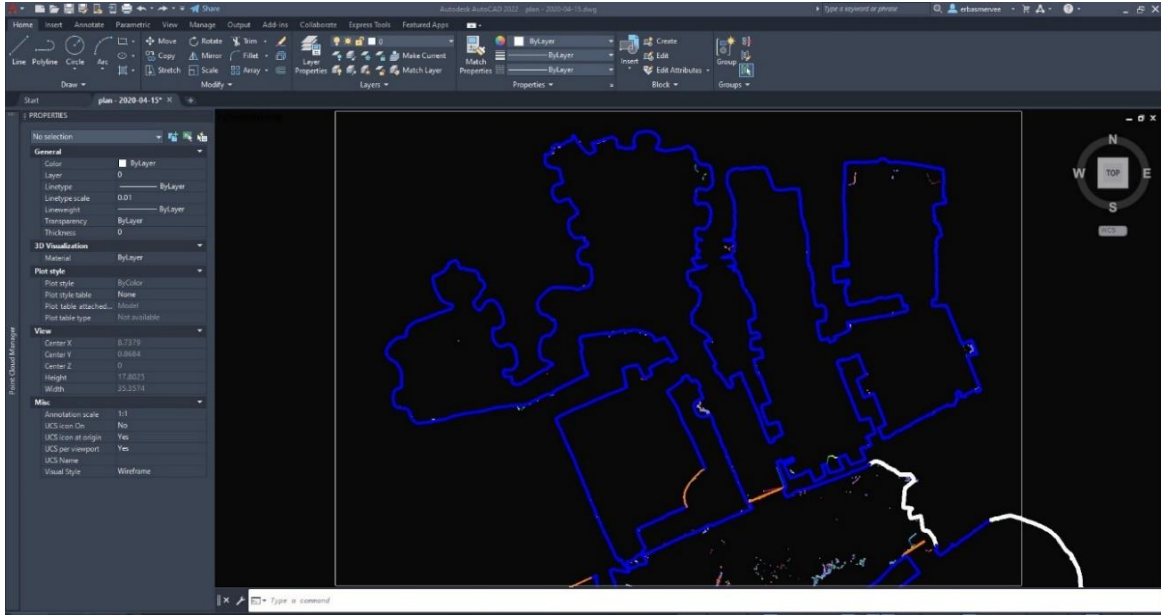
Resim 4.3. Nokta bulutunun üzerine oturtulan fotoğraf görüntüsü

Belgelemenin üçüncü aşamasında ise tüm bu veriler kullanılarak yapının iki boyutlu çizimleri üretilmiştir. Faro Scene aracılığı ile elde edilen model ikincil bir işlem gerekmeden doğrudan AutoCAD programına aktarılmıştır. Bu model üzerinden yapının gerekli yerlerinden plan, kesit, görünüş ve detay gibi çizimler üretilmiştir.

Öncelikle belirlenen plan kotundan 5mmlik kalınlığa sahip bir plan kesit hattı belirlenmiştir (Bkz. Şekil 4.5.). Belirlenen hat üzerinden kesit hattı çizilmeye başlanmıştır (Bkz. Şekil 4.6.).

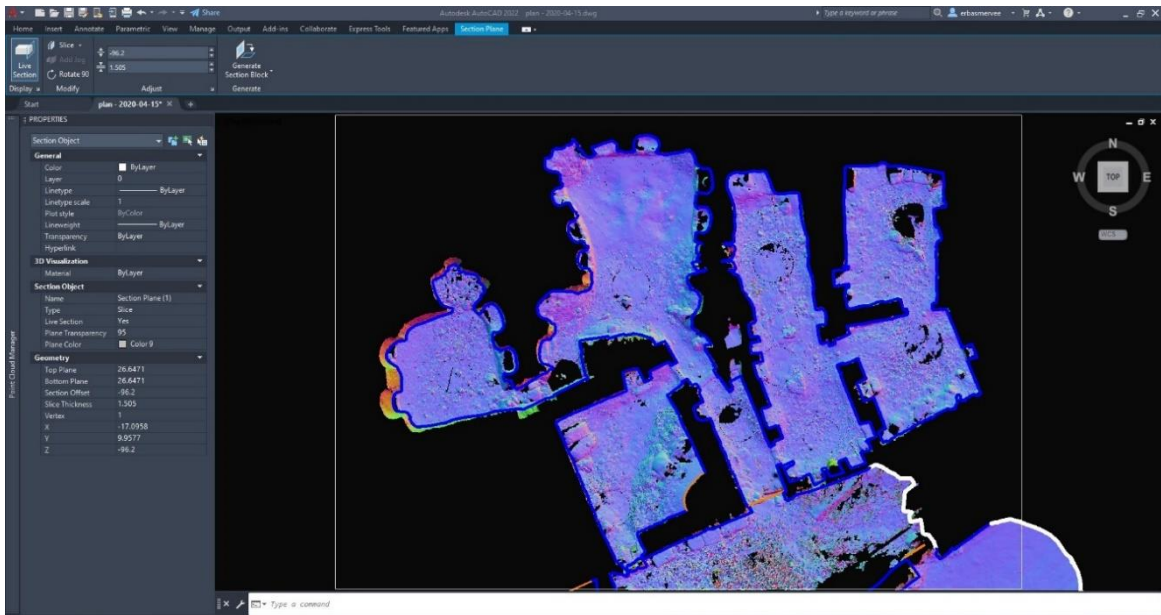

Şekil 4.5. Bodrum kat plan kesit hattı görüntüsü

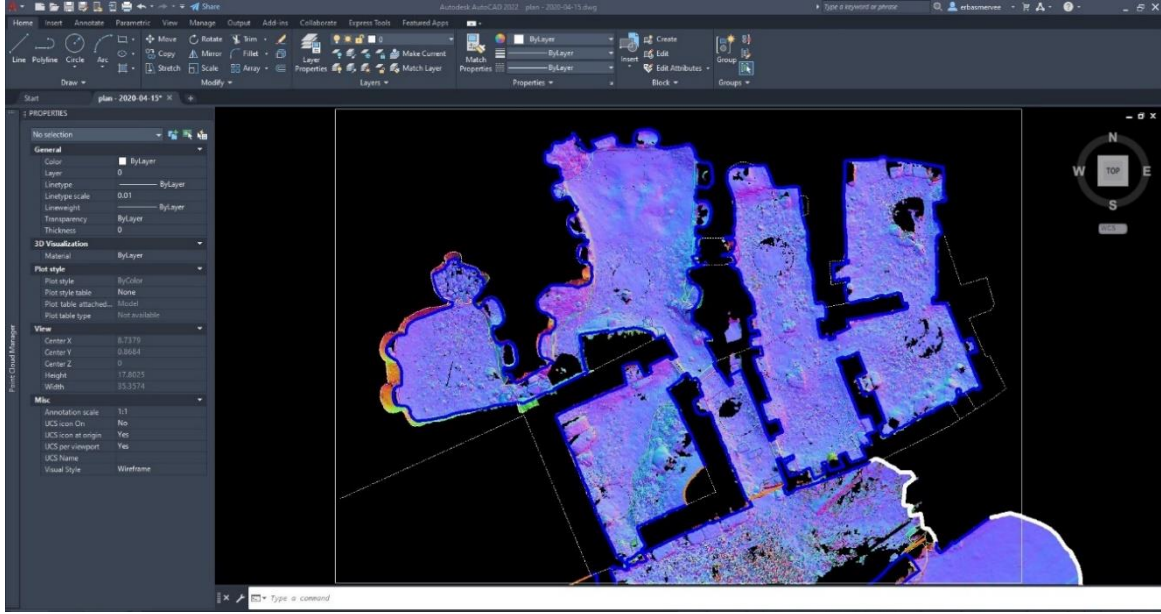

Şekil 4.6. Bodrum kat planı kesit hattı çizimi

Kesit hattının çizimi tamamlandıktan sonra planın görünüşe giren kısımları nokta bulutundan genişletilerek açılmıştır (Bkz. Şekil 4.7.). Ardından görünüş hattında kalan kısımlar çizimlere eklenerek kat planı tamamlanmıştır (Bkz. Şekil 4.8.).

Şekil 4.7. Bodrum kat plan görünüşü

Şekil 4.8. Bodrum kat plan çiziminin tamamlanmış hali

Yapının tüm plan, kesit ve görünüşleri bu sistem kullanılarak hazırlanmış ve çizilmiştir.

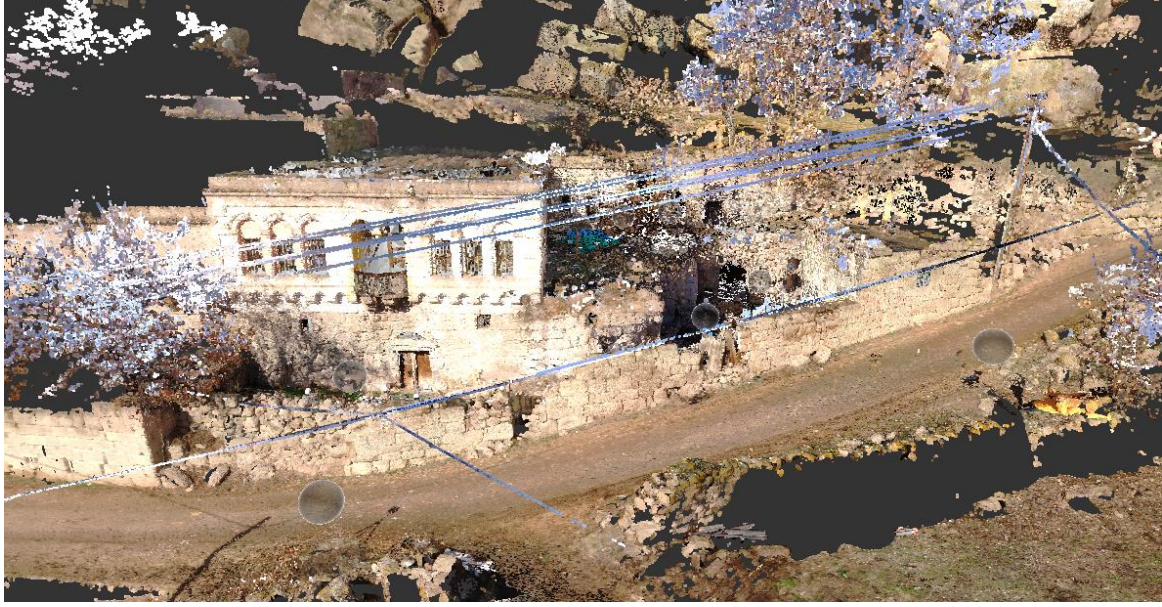
4.2. Yapının Tanımsal Analizi

Rölöve çizimlerindeki veriler ile birlikte yerinde yapılan tespit ve gözlemler analiz edilerek bu bölümde metin halinde sunulmuştur. Sistem olarak; genel tanımlama ile başlanan anlatıma, cephe, plan ve mekan elemanları ile devam edilmiştir. Plan elemanları olarak mekanlara, mekan elemanları olarak da mimari elemanlara (kapı, pencere, niş, dolap, duvar) poz numaraları verilmiştir. Cephelerin, plan ve mekan elemanlarının tanımlaması, tanımlama tabloları ile yapılmıştır. Bu tablolarda, mekanların tek tek fiziksel özellikleri ve boyutları verilirken, metin içerisinde de mevcut durumları açıklanmıştır. Yapısal elemanlar ve mimari elemanlar ise, detaylı çizimlerle desteklenen metinlerle tanımlanmıştır.

4.2.1. Genel tanımlama

Kemal Batmaz Evi; Aksaray ili, Güzelyurt ilçesi, Aşağı Mahalle, Hengameci Sokak'ta 2 pafta 514 parselde yer almaktadır. 500 m²'lik bir parselde yer alan yapının zemin oturum alanı yaklaşık 350 m²'dir. İki katlı yapının üst ve alt katlarına ait bağımsız iki girişi bulunmaktadır. Bunların üst kotta ve doğu cephesinde yer alan girişine sokaktan tali bir bağlantı ile ulaşılırken, alt kotta güney cephesinde yer alan girişine sokak üzerinde yine güneyde yer alan avludan ulaşım sağlanmaktadır. Yapının kuzey cephesi kayalık yamaca

yaslı iken batı cephesine bitişik başka bir yapı bulunmaktadır. Arazide yer alan eğim nedeniyle yol kotu batı cephesinden doğu cephesine doğru yükselmektedir.

Resim 4.4. Yapının ReCap üzerinden nokta bulutu görüntüsü

Yapının üst kot girişinin yanında, yapıdan bağımsız girişi olan ve yapıya bitişik olarak bulunan müştemilat ve hela mekanları bulunmaktadır. Alt kotta ise avludan ulaşımın sağlandığı yapıdan bağımsız girişi olan ve arazide doğu cephesinin daha yüksek kotta olmasına bağlı olarak yapının zemin kotundan daha yüksek kotta yer alan müştemilatı bulunmaktadır.

Yapının alt kotu ve üst kotunu birbirine bağlayan bir merdiven izi avluda görülmemiş olsa da yapı içerisinde günümüzde kısmen yıkılmış olan taş merdivenle içeriden bağlantı olduğu görülmektedir.

Yapıda malzeme olarak taş ve ahşap kullanılmış olup, alt katın kuzeyinde yer alan mekanlar kaya oyma tekniği ile inşa edilmişken güneyinde yer alan mekanlar ve üst kotta yer alan mekanlar taş yığma tekniği ile inşa edilmiştir. Yapının üst örtüsü toprak dam ve atkı kemerli beşik tonozdur. Beden duvarlarında üst katta sıva kullanılırken alt katta yer alan mekanlar ve cepheler sıvasız bırakılmıştır. Sıva dökülmesi olan yerlerde yapılan incelemelerde yapıda kırıktı sıva kullanıldığı görülmüştür.

4.2.2. Dış tanımlama

Kuzeyinde kayalık yamaca yaslı olması sebebiyle bu yöne cephe vermeyen yapının güney ve doğuda iki katlı, batıda ise tek katlı kütle halinde görülen cepheleri tablolar (Ek-2) ve çizimlerle (Ek-3) desteklenerek detaylı olarak incelenmiştir.

Doğu cephesi (Bkz. Ek-2 Çizelge 4.15, 4.51, 4.52)

Yapının ana girişinin bulunduğu bu cephenin zemin katının duvarları ince ve kaba yonu taş ile örülmüştür. Ahşap kanatlı giriş kapısı (K1) ve üstünde dikdörtgen biçimli ahşap kanatlı ve metal parmaklıklı P2 penceresi bulunmaktadır. Cephenin kuzeyinde ise metal parmaklıklı dikdörtgen P3 penceresi yer almaktadır. Çatısını çevreleyen, kesme taş örgülü parapet duvarının dökülen üst kısımlarına moloz taşlarla tamamlama yapılmıştır. Cephenin kuzeyinde bir adet taş çörten bulunmaktadır.

Cephenin alt katında ara kat avlusuna açılan A05 mekanı görülmektedir. Yıkıntılara bağlı olarak avlu döşemesi ve mekanın tonozu arasındaki toprak dolgu açığa çıkmıştır. Bunun dışında A05 mekanının güneyinde moloz taş örgülü duvar görülmektedir.

Resim 4.5. Doğu cephesi

Güney cephesi (Bkz. Ek-2 Çizelge 4.13., 4.14., 4.50.)

Yapının güney cephesi Hengameci Sokak üzerinde sokağa paralel olacak şekilde konumlanmıştır. Yol üzerinde batıdan doğuya doğru artan bir eğim bulunmaktadır. Yol ile yapı arasında taş bir avlu duvarı bulunmaktadır. Avlu duvarında yıkıntılar olmuştur. Bu avlu duvarı üzerinde iki adet kapı açıklığı bulunsa da bu açıklıklar taş ile doldurularak kapatılmıştır. Bu duvardan avlu içine girilebilmektedir. Avlu zemini toprakla dolmuştur. Avlunun ortasında niteliksiz bir ahşap bölüntü bulunmaktadır. Bu iki alan arasında eğimli bir kot farkı vardır.

Resim 4.6. Güney cephesi

Cephe üzerinde farklı kademelenmeler ve taş örgüler görülmektedir. Bodrum katta ince yonu ve kaba yonu taşlar bir arada görülürken yapının zemin katında kesme taşlar yer almaktadır. Cephede süslemeli taşlardan oluşan kat silmesi bulunmakta olup cephenin bitiminde, üst kotunda da profilli taşlar kullanılmıştır. Yapının bodrum katına ulaşımı sağlayan K13 pozlu ahşap kapı cephenin orta aksında bulunmaktadır. Kapı dikdörtgen açıklıkta yer almakla birlikte bu açıklığın üstünde hafifletme kemeri yer almaktadır. Bu kapının batısında (D2 pozlu duvarda) P14 pozlu dikdörtgen bir pencere ve moloz taş ile kapatılmış KA4 pozlu bir açıklık daha görülmektedir. Cepheden bakıldığında, toprak ve bitkilerden dolayı anlaşılmasa da içten bakıldığında bu açıklığın bir kapı açıklığı olması ihtimali güçlenmektedir. Kapının hemen doğusunda ince yonu taşlarının görüldüğü D3

duvarında P13 pozlu pencere ile, kaba yonu taşların görüldüğü D4 pozlu duvarda ise P12 pozlu pencere ile KA5 pozlu bir açıklık daha yer almaktadır.

Yapının üst katında bulunan D1 pozlu duvarda asma kemerli bir balkon cephenin ortasında yer almaktadır. Dairesel formlu bu balkonda metal korkuluk yer almaktadır. Aralığa açılan bu balkonun her iki yanında üçer adet pencere (P1 pozlu) bulunmaktadır. Bu pencerelerin üzerinde renkli boyalar kullanıldığı görülmektedir. Pencerelerin kanatları kaybedilmiş olmakla birlikte yalnızca P1.3 pozlu pencerede tek kanat bulunmaktadır. Pencere önlerinde demir parmaklıklar yer almaktadır. Cephe üzerindeki taşlarda kirlenmeler ve yer yer ayrılmalar gözlenmiştir. D1 duvarının üst kotunda saçak silmesi bulunmaktadır.

Batı cephesi (Bkz. Ek-2 Çizelge 4.16., 4.53.)

Yapının yalnızca A01 mekanı batıya cephe vermektedir. Bu cephede; cephenin kuzeyinde mekana girişi sağlayan K10 kapı açıklığı, güneyinde metal parmaklıklı dikdörtgen P9 pencere açıklığı yer almaktadır. Açıklık çevrelerinde büyük boyutlu ince yonu taşları görülmektedir. Bunların arasında daha küçük boyutlu yonu taşları bulunmaktadır. Bunların aksine duvar üst kotlarda moloz taşlarla devam etmektedir. Duvar üzerinde çıkma yapan taşlar görülmektedir.

Resim 4.7. Batı cephe

Çatı örtüsü

Yapının çatı örtüsü toprak damdır. Bu örtü büyük oranda yıkılmıştır. Bakımsızlık ve yıkıma bağlı olarak çatı niteliğini kaybetmiş durumdadır. (Resim 4.9.) (Bkz. Çizelge 4.42.)

Resim 4.8. Çatı genel görünüşü

Resim 4.9. Zemin katın üst örtüsündeki yıkılmalar

Çevre / Avlu

Yapının, zemin kat, bodrum katta ve ara katta olmak üzere üç avlusu bulunmaktadır. Ara kat ve bodrum kat avluları ahşap bir bölüntü ile ayrılmış olup birbirine geçişlidir.

Resim 4.10. Hengameci Sokak'tan zemin kata geçiş yolu

Hengameci Sokak'tan, eğimli ve taş kaplamalı bir bağlantı yolu ile yapının zemin kotunda bulunan avluya erişim sağlanmaktadır. Bu avlu aynı zamanda bodrum katta bulunan B07 ve B08 mekanları ile ara katta bulunan mekanların üst örtüsünü oluşturmaktadır. Avlunun bir kısmı sıkıştırılmış toprak iken bir kısmı çimento harçlı döşemedir. B08 mekanında bulunan baca vb. açıklıklar çimento döşemenin altında kalmasına bağlı olarak görülmemektedir. A01'de bulunan havalandırma bacası varlığını korumuş durumdadır.

Yapının bodrum kat ve ara katları arasında, zemin katta bulunan avlu ile bağlantısı olmayan, yalnızca Hengameci Sokak'tan erişimin sağlanabildiği bir başka avlu yer almaktadır. Taş duvar ile çevrili olan bu avlu eğimli olup yapının bodrum kat mekanlarının bittiği hizada niteliksiz bir ahşap bölücü ve kapı ile ikiye bölünmüştür. Avlunun zemini

moloz ve toprak yığıntılar ile dolu olup yoğun bitki oluşumu görülmektedir. Taş avlu duvarında ince yonu ve moloz taşların kullanılmıştır. Yapının kullanılmamasına bağlı olarak günümüzde bir avlu kapısı bulunmasa da moloz taşlar ile kapatılmış iki adet kapı açıklığı olduğu belirlenmiştir.

Resim 4.11. Ara kat avlusu

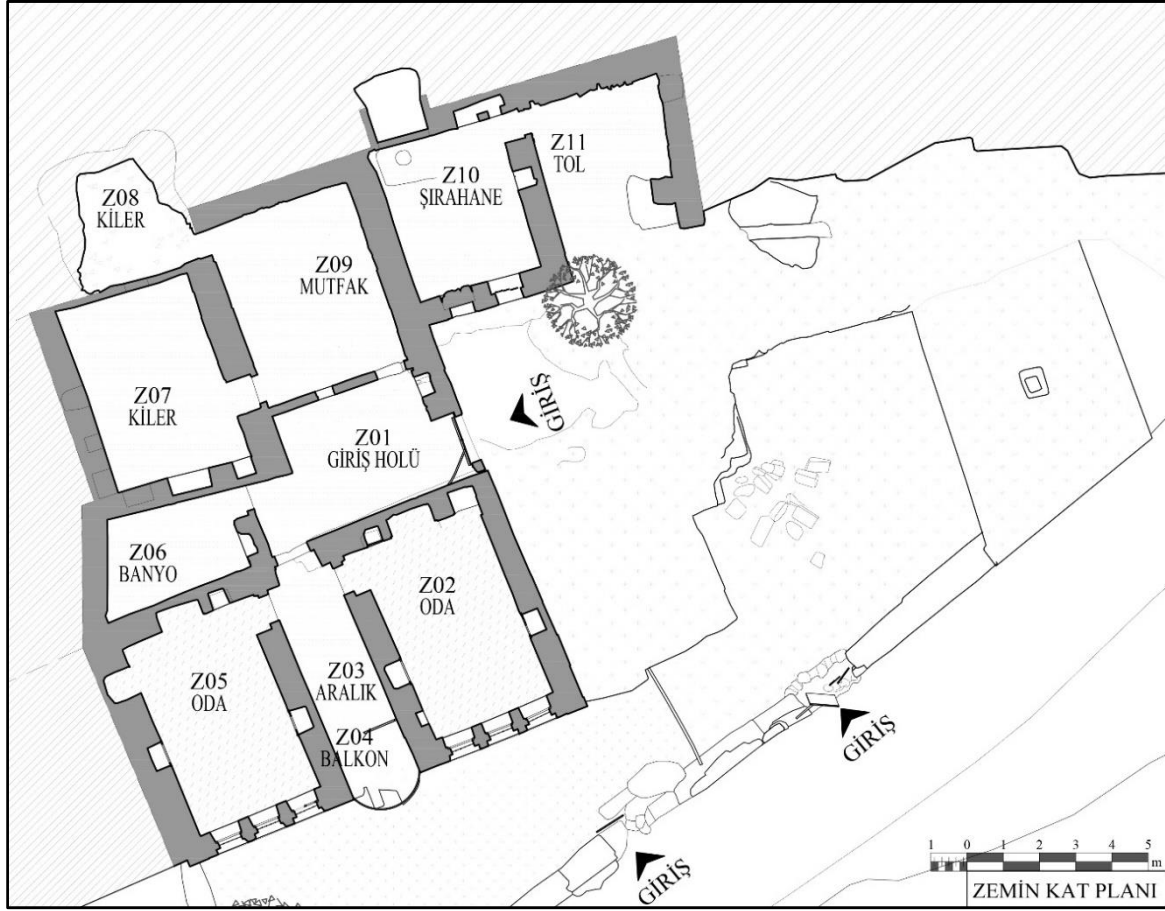
4.2.3. İç tanımlama

Zemin kattan başlayarak sırasıyla yapının tüm mekanları, tablo ve çizimlerle desteklenerek tanımlanmıştır. Zemin katta 12, bodrum katta 8 ve ara katta 5 olmak üzere toplamda 25 mahal bulunmaktadır.

Zemin kat

Doğu cephesinden giriş yapılan zemin katta 9 mahale bu ana girişten, 3 mahale ise avlu üzerinden doğrudan erişim sağlanmaktadır (Bkz. Ek-3 Çizelge 4.43., 4.44.)

Çizelge 4. 1. Zemin kat rölöve planı

Z01 Giriş holü (Bkz. Ek-2 Çizelge 4.17.)

Yapının yaşama birimlerinin bulunduğu zemin katına girişin sağlandığı mekan olup doğu cephesinde bulunan K1 pozlu ahşap kapı ile giriş yapılır. Yaklaşık 6,13 m x 3,45 m ölçülerinde 18,2 m²'lik bir alanı olan mekânın zemini düzeltilmiş kaya, duvarları taş duvardır. Zemini yaklaşık -0,23 kotunda bulunmaktadır. Tavanın bir kısmı ahşap kirişleme ile örtülü iken bir kısmı da taş tonoz ile örtülüdür. Mekânın güneyindeki D2 duvarında aralığa açılan K2 pozlu kemerli dikdörtgen bir kapı açıklığı yer almaktadır. Batısında K4 pozlu dikdörtgen bir kapı açıklığı ve P5 pozlu dikdörtgen bir pencere açıklığı bulunan D3 duvarı bulunmaktadır. Mekânın kuzeyinde ise K5 pozlu dikdörtgen bir kapı açıklığı ve P4 pozlu dikdörtgen pencere açıklığının bulunduğu D6 pozlu duvar yer almaktadır. Giriş kapısının da yer aldığı D1 duvarında N7 pozlu niş bulunmaktadır. Mekânın kuzeybatı köşesinde birleşen D4 ve D5 pozlu duvarlarda herhangi bir açıklık yoktur. Duvar yüzeyinde beyaz renkli boyalar görülmektedir. (Resim 4.12., 4.13.)

Resim 4.12. Z01 mekanı doğusu

Resim 4.13. Z01 mekanı batısı

Z02 Oda (Bkz. Ek-2 Çizelge 4.18.)

Dikdörtgen biçiminde yaklaşık 3,48 m x 5,56 m ölçülerinde, aralıktan giriş yapılan bir mekandır. Mekânın örtüsü ahşap kirişleme olmakla birlikte günümüzde büyük oranda yıkılmış durumdadır. Zemin, örtünün yıkılmasıyla birlikte toprak ile dolmuştur. Bu nedenle zemin kotu ve zemin döşemesi hakkında net bilgiye ulaşılamamıştır. Fakat kapı açıklığında görülen taş eşiğin kotu -0,28 olarak ölçülmüştür. Yapıya giriş, mekanın batısındaki açıklıktan sağlanmaktadır. D1 duvarında bulunan, K3.1 pozlu kapı açıklığı; aralığa bakan yüzeyde dikdörtgen biçiminde görülürken, odanın içine bakan yüzeyde basık kemerli dikdörtgen biçimdedir. Günümüzde kapı kanadı ve kasası bulunmasa da sıvadaki izlerden yok olduğu anlaşılmaktadır. Kapının güneyinde A1.2 pozlu ahşap dolap yer almaktadır. Ahşap kasası görülen bu dolabın kanatları yok olmuştur. Nişin içi sıvasızdır. Dolabın güneyinde ise N5.1 pozlu niş bulunmaktadır. Nişin üst kotunda bulunan süsleme, güney cephesinde bulunan kat silmesindeki süsleme ile aynı profildedir. Niş içi sıvalı ve boyalıdır. (Resim 4.14)

Resim 4.14. Z02 mekânı batı duvarı

Mekanın kuzeyinde yer alan D2 duvarında dört adet niş bulunmaktadır. N1.1 pozlu kare biçimindeki nişin etrafında boyalı ahşap kasa ve içinde ahşap bir raf vardır. İçerisi sıvalı ve boyalıdır. Kasanın oturduğu yüzeyde sıva dökülmeleri görülmekte, nişin içerisinde de birikintiler bulunmaktadır. N1.1 nişinin hemen altında dikdörtgene yakın biçimde N2.1 nişi bulunmaktadır. N1.1 ve N2.1 nişlerinin doğusunda N3.1 nişi yer almaktadır. Bu niş basık kemerli dikdörtgen biçiminde olup duvarın orta aksındadır. İçerisi sıvalı ve boyalı olan nişin yan kenarlarında sıvada kasaya ait olabileceği düşünülen izler bulunmaktadır. Nişin zemini birikintilerle doludur. Duvarın doğu köşesinde dikdörtgen biçiminde N4 gusülhane nişi yer almaktadır. Nişin iç yüzü sıvasız olup boyalıdır. Nişin dışında bir kasa görülmemekle birlikte sıvanın dişli yüzeyine bakarak bir kasanın var olma ihtimali kuvvetle muhtemeldir.

Resim 4.15. Z02 mekânı kuzey duvarı

Mekanın doğusunda yer alan D3 duvarında, A1.1 pozlu ahşap dolap yer almaktadır. Ahşap kasası ve tek kanadı günümüze ulaşabilmiştir. Mevcut ahşaplar boyalıdır. Nişin içerisi sıvasızdır. Zemininde birikintiler bulunmaktadır.

Güneyde ise 3 adet pencerenin yer aldığı D4 duvarı bulunmaktadır. P1.4, P1.5 ve P1.6 pozlu bu ahşap pencere açıklıkları dikdörtgen biçimindedir. Kanatları yok olmuştur, ahşap kasaları ise günümüze ulaşabilmiştir.

Sıvalı ve boyalı olan duvarların boyalarında farklı renklerin kullanıldığı görülmektedir.

Resim 4.16. Z02 mekanı doğu ve güney duvarları

Z03 Aralık (Bkz. Ek-2 Çizelge 4.19.)

Z02 ve Z05 mekanları arasında yer alan bu mekana Z01 mekanından ulaşılmaktadır. Yaklaşık 1,93 m x 4,68 m ölçülerindedir. Mekanın girişinde bulunan eşik kotu yaklaşık -0,20 kotunda olup mekan içerisindeki kot yaklaşık -0,37 olarak ölçülmüştür. Örtüsü ahşap kirişlemeli olup bu ahşapların arasından hasır örtü görülmektedir. Zemin döşemesi taş kaplama ve çimentolu harçtır. Duvarları sıvalı ve boyalıdır. Kuzeyinde yer alan basık kemerli dikdörtgen kapıdan girilmektedir. Doğu ve batı duvarlarında odalara geçişi sağlayan dikdörtgen biçiminde kapı açıklıkları bulunmaktadır (Bkz. Resim 4.17.).

Güneyinde ise balkona açılan ahşap kapılı bir camekan vardır. Mekanda bodrum kata erişimi sağlayan bir merdiven olsa da, örtüde meydana gelen yıkıntı nedeniyle bu merdiven açıklığı kapanmış durumdadır (Resim 4.18.).

Resim 4.17. Z03 mekanı kuzeyi

Resim 4.18. Z03 mekanı

Z04 Balkon (Bkz. Ek-2 Çizelge 4.20.)

Z03 mekanının kuzeyinde yer alan ahşap camekan aracılığıyla aralıktan balkona geçiş sağlamaktadır. Balkon, cepheden yarım daire biçiminde çıkma yapmaktadır. Güneye bakan cephesinde iki açıklıklı asma kemer ve metal korkuluk yer almaktadır. Zemin döşemesi taş üzeri çimentolu harçtır. Zemin döşemesinde kayıplar görülmektedir. Aralığın doğu ve batısında bulunan duvarlar balkonda da devam etmektedir. Tek kanadı ve tüm camları yok olan ahşap camekanın ahşap kasa ve kayıtları günümüze ulaşabilmiştir. Camekanın üst kotları ahşap plaklar ile kapatılmıştır. Örtüsü aralık ile aynı doğrultuda ahşap kirişlemeli döşemedir.

Resim 4.19. Z04 Balkon mekanının dıştan görünüşü

Z05 Oda (Bkz. Ek-2 Çizelge 4.21.)

Mekan yaklaşık 3,62 m x 5,62 m ölçülerinde dikdörtgen biçimindedir. Doğusunda bulunan aralığa açılmaktadır. Ahşap kirişlemeli olan örtüsünün tamamına yakını yıkılmıştır ancak güneybatı köşesinde ve kuzeyinde kaplama tahtalarının kalıntıları görülmektedir (Resim 4.20.). Sıvalı ve boyalı olan duvarları bütünlüğünü korumaktadır. Zemini, örtünün yıkılması sonucunda ahşap kirişler ve toprak yığıntıları ile dolmuştur. Bu sebeple özgün döşeme kaplaması ve kotu tespit edilememiştir.

Resim 4.20. Z05 mekanında yer alan tavan kaplaması kalıntısı

Mekanın doğusunda D1 duvarının kuzeyinde yer alan K3.2 pozlu kapı açıklığı bulunmaktadır. Bu açıklık, Z02 mekanındakine benzer şekilde, aralıkta dikdörtgen biçimli, odada ise basık kemerli dikdörtgen biçimlidir. Kapı kanadı ve kasası bulunmasa da sıva yüzeyinde sökülmüş bir kasa izi bulunmaktadır. Kapının güneyinde A1.3 pozlu ahşap dolap yer almaktadır. Bu dolabın kasası ve iç rafları günümüze ulaşmayı başarsa da dolap kapaklarının yalnızca menteşeleri tutan serenleri ulaşabilmiştir. Nişin iç yüzünde duvarlar sıvasızdır. Zemininde birikintiler bulunmaktadır. Duvarın güneyinde ise N5.2 pozlu niş yer almaktadır. Sıvalı ve boyalı olan bu niş, Z02 Oda mekanında yer alan A1.2 pozlu niş ile aynı detaya sahiptir.

Mekanın güneyinde D2 duvarında P1.1, P1.2 ve P1.3 pozlu ahşap pencereler yer almaktadır. Dikdörtgen biçimindeki bu pencerelerden yalnızca P1.3 pozlu pencerenin bir kanadı günümüze ulaşırken diğer pencerelerin kanatları yok olmuş olup kasaları günümüze kadar ulaşabilmiştir.

Resim 4.21. Z05 mekanı kuzeyden güneye bakış

Mekanın batısında, D3 duvarında iki adet niş bulunmaktadır. Duvarın kuzeyinde N6 pozlu, dikdörtgen biçiminde, ahşap kasalı bir niş yer almaktadır. Nişin iç yüzünün bir kısmı sıvalı iken bir kısmı sıvasızdır. Ahşap kasa nişin üç kenarında mevcut olup, alt kenarındaki yok olmuştur. Köşesindeki mandaldan bir kapağının olduğu anlaşılan bu niş, Z02 mekanında bulunan nişle benzer özellik ve ölçülerdedir. N6 nişinin güneyinde ise A1.4 pozlu ahşap dolap bulunmaktadır. Dolap kapakları yok olmuş, yalnızca kasaları ve rafları günümüze ulaşabilmiştir. Niş içerisinde birikintiler bulunmaktadır. Nişin iç yüzeyi kısmen sıvalıdır.

Mekanın kuzey duvarında ise 3 adet niş bulunmaktadır. Duvarın orta aksında N3.2 pozlu, basık kemerli dikdörtgen biçiminde bir niş yer almaktadır. Nişin dış yüzünün yan kenarlarında, kemer üst kotunu da içine alan yükseklikte ahşap elemanlar görülmektedir. İç yüzü ise sıvalı ve boyalıdır. Zemininde birikintiler vardır. Duvarın batısında üst kotta kare biçiminde N1.2 pozlu niş bulunmaktadır. Nişin içi sıvalı ve boyalıdır. Bu nişin altında ise kareye yakın biçimde N2.2 nişi vardır. Nişin içi sıvalı ve boyalıdır. Altında profilli bir ahşap eleman görülmektedir.

Resim 4.22. Z05 mekanı güneyden kuzeye bakış

Z06 Banyo (Bkz. Ek-2 Çizelge 4.22.)

Z01 mekanından ulaşılan Z06 Banyo mekanı, yaklaşık 2,66 m x 4,24 m ölçülerinde dikdörtgene yakın yamuk biçimlidir. Kuzey, doğu ve güney duvarları birbirine dik iken batı duvarı paralel olmayan bir açı ile kapanmaktadır. Ahşap kirişlemeli olan örtüsünde kısmi yıkılmalar olmuştur (Resim 4.24.). Kirişlerin altında hasır kaplama bulunmaktadır. Sıvasız bırakılan taş duvarlar bütünlüğünü korumaktadır. Zeminde bulunan toprak ve birikintiler sebebi ile zemin kotu ve malzemesi tespit edilemese de girişinde taş eşik görülmektedir. Mekan içerisinde su tesisatına ait borular ve bir loğ taşı bulunmaktadır (Resim 4.23.).

Resim 4.23. Z05 mekanı doğudan batıya bakış

Mekanın doğusundaki D1 duvarında; dikdörtgen biçiminde K4 pozlu kapı açıklığı bulunmaktadır. Bu kapı açıklığının üstünde ahşap lentolar görülmektedir. Kapının güneyinde P5 pozlu dikdörtgen biçiminde, giriş holüne açılan bir pencere açıklığı yer almaktadır. Pencerenin altında ise N7 pozlu dikdörtgen biçiminde bir niş bulunmaktadır. Güneyde D2, batıda ise D3 pozlu duvarlar yer almaktadır. Bu iki duvarda bir açıklık veya niş bulunmamaktadır (D3 duvarının güney üst köşesinde bir açıklık yer alsa da bu açıklık malzeme kaybı olarak değerlendirilmiştir). Mekanın kuzeyinde ise D4 pozlu duvar bulunmaktadır. Bu duvarın üst kotunda Z07 mekanına açılan, kesme taşlarla çevrili, dikdörtgen biçiminde bir pencere açıklığı bulunmaktadır.

Mekanın kuzey (D4) duvarında kesme taş örgü, güney (D2) duvarında ise ince yonu taş örgü görülürken; doğu (D1) ve batı (D3) duvarlarında moloz taş örgü görülmektedir.

Resim 4.24. Z05 mekânı batıdan doğuya bakış

Z07 Kiler (Bkz. Ek-2 Çizelge 4.23.)

Z09 mekânından giriş sağlanan Z07 Kiler mekânı yapının kuzeybatı köşesinde yer almaktadır. Zemini düzeltilmiş kaya, örtüsü atkı kemerli beşik tonozdur. Kesme taştan olan duvarları yapısal bütünlüğünü korumaktadır. Zeminde saman kalıntıları vardır. Tonozda bir havalandırma bacası yer almaktadır (Resim 4.25.).

Resim 4.25. Z07 mekanı havalandırma bacası

Mekana D1 pozlu doğu duvarında bulunan, K6 pozlu, dıştan dikdörtgen biçiminde, içten kemerli dikdörtgen biçimindeki kapı açıklığından giriş sağlanmaktadır. Duvarın kuzeyinde dikdörtgen biçimli N12 nişi bulunmaktadır. Kuzeyinde bulunan D2 duvarında üç adet niş ve bir pencere açıklığı bulunmaktadır. Dikdörtgen biçimindeki P6 pencere açıklığı Z06 mekanına açılmaktadır. Duvarın batı ve doğu kenarlarında bulunan N8 ve N9 nişleri kareye yakın dikdörtgen biçimindedir. Pencerenin altında, duvarın orta aksında ise kemerli dikdörtgen biçimli N3.3 nişi yer almaktadır.

Resim 4.26. Z07 mekanı güney duvarı

Batıda yer alan D3 duvarında birisi ocak nişi olmak üzere toplamda üç adet niş bulunmaktadır. Duvarın güney köşesinde yer alan O1 ocak nişi zemin kotundadır. Ocak nişi üzerinde, duvar içinde yükselen bir baca olduğu görülse de, üst kotların toprak/birikinti ile dolmuş olması sebebi ile, çatı kotunda baca açıklığı tespit edilememiştir. Ocak nişinin hemen kuzeyinde diğer nişlerden görece daha küçük olan kare biçimli N10 nişi yer almaktadır. Duvarın kuzeyinde ise dikdörtgen biçimli N11 nişi bulunmaktadır. Mekanın D4 pozlu kuzey duvarında, sonradan kapatılmış bir kapı açıklığı (KA1) olduğunu düşündüren izler bulunmaktadır. Bunun doğusunda, duvarın kenarında P7 açıklığı bulunmaktadır.

Resim 4.27. Z07 mekanı batı ve kuzey duvarı

Z08 Kiler (Bkz. Ek-2 Çizelge 4.24.)

Yapının kuzey köşesinde, zemin katta bulunan tek kaya oyma mekan olan Z08 mekanının, ılık görmeyen serin bir mekan olması, depo/kiler mekanı olduğunu düşündürmektedir. Düzgün olmayan kareye yakın bir plan şemasındaki mekanda yıkıntılar olmuştur.

Bu mekana, doğusunda bulunan D1 duvarındaki Z09 mekanına açılan dikdörtgen biçimli K7 kapısından girilmektedir. Kapı açıklığı hizası taş olan bu duvarın güney kısmı kayadır. Z07 ye komşu olan D2 güney duvarı kesme taştır. Bu duvarda, sonradan kapatıldığı anlaşılan; kapı olması muhtemel KA1 açıklığı ile pencere olması muhtemel KA2 açıklığı yer almaktadır. Ayrıca duvarın doğu kenarında dikdörtgen biçimli P7 pencere açıklığı bulunmaktadır. Mekanın D3 ve D4 duvarları kayadır.

Resim 4.28. Z08 mekanı

Z09 Mutfak (Bkz. Ek-2 Çizelge 4.25.)

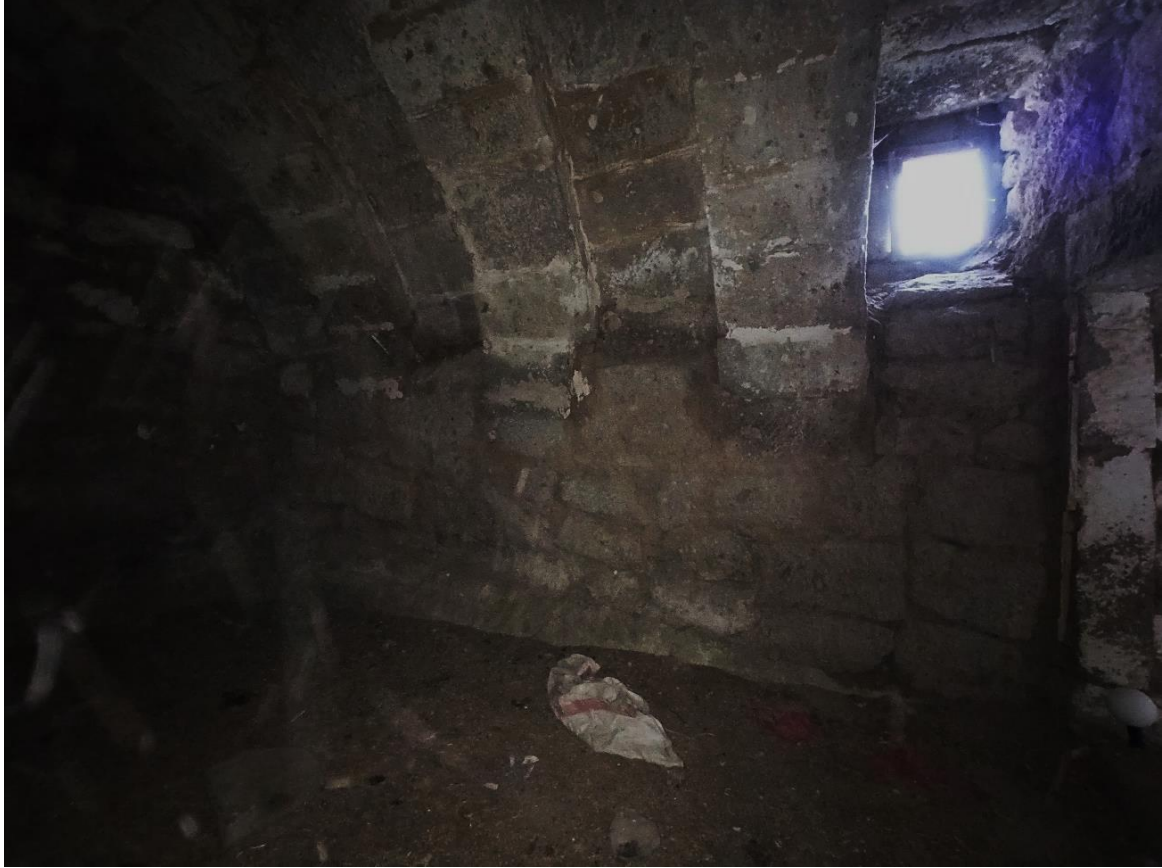
Giriş holünün hemen kuzeyinde yer alan yaklaşık 4,17 m x 5,20 m ölçülerinde dikdörtgen biçimli mekandır. Zemini kaya, örtüsü kesme taşlı beşik tonozdur. Sıvasız olan duvarları taş olup bütünlüğünü korumaktadır. Zeminde saman kalıntıları bulunmaktadır.

Mekana, güneyindeki D1 duvarında bulunan K5 pozlu dikdörtgen biçimli kapıdan girilmektedir. Kapının taş eşiği bulunmaktadır. Bir kapı kasası veya kanadı bulunmasa da açıklığın doğu kenarında kasaya ait olması muhtemel bir ahşap eleman kalıntısı bulunmaktadır. Kapının batısında dikdörtgen biçimli P4 pencere açıklığı vardır. Batısında bulunan D2 duvarında; Z07 ve Z08 mekanlarına açılan K6 ve K7 pozlu dikdörtgen kapı açıklıkları bulunmaktadır. İnce yonu ve kaba yonu taşlardan oluşan D3 pozlu kuzey duvarında herhangi bir açıklık bulunmamaktadır. D4 pozlu doğu duvarında cepheye açılan P3 pozlu, dikdörtgen biçiminde bir ahşap pencere vardır. Duvarın alt kotunda, duvarın

güney köşesinde zemine sıfırlanan ve kuzeye doğru eğimi artan oluklu bir kanalı andıran bir yükselti bulunmaktadır.

Resim 4.29. Z09 mekanı batıdan doğuya bakış

Resim 4.30. Z09 mekanı doğudan batıya bakış

Z10 Şırahane (Bkz. Ek-2 Çizelge 4.26.)

Yapıdan bağımsız olarak avluda bulunan Z11 mekanından ulaşılan Z10 mekanı, yaklaşık 3,64 m x 4,9 m ölçülerinde dikdörtgen biçimli bir mekandır. Zemin düzeltilmiş kaya olan mekanda saman, toprak vb. birikintiler bulunmaktadır. Duvarları sıvasız olup kesme taş ve kısmen kaba yonu taş örgüdür. Örtüsü atkı kemerli beşik tonozdur. Tonozun üstünde dairesel formlu bir havalandırma açıklığı bulunmaktadır.

Mekana, D1 doğu duvarının kuzeyinde bulunan dikdörtgen biçimli K8 kapısı ile girilmektedir. Taş eşiği bulunan kapıda bir kapı kanadı bulunmasa da açıklığın kenarında kasaya ait olması muhtemel ahşap kalıntılar bulunmaktadır. Kapının güneyinde dikdörtgen biçimli N13 nişi yer almaktadır. Üzengi taşlarında profilli taşlar kullanılmıştır (Resim 4.31.).

Resim 4.31. Z10 mekanı batı duvarı

D2 pozlu güney duvarında, avluya açılan iki adet dikdörtgen biçimli pencere bulunmaktadır. Yapı içerisindeki diğer pencerelerden farklı olarak bu pencere açıklıklarının üst kotunda, süslemeli taşlar kullanılmıştır. Duvarın batısında bulunan P8.1 pozlu pencere açıklığı moloz taşlarla kapatılmıştır. P8.2 pozlu pencere ise ahşap kütüklerle kapatılmıştır (Resim 4.32.). D3 pozlu doğu duvarında bir açıklık veya niş bulunmamasıyla birlikte D1 duvarının karşılığı olarak profilli taşlar burada da kullanılmıştır. Mekanın genelinde kesme taş kullanılmış, bu duvarda ise tonoz başlangıcına kadar kaba yonu taş kullanılmıştır. D4 pozlu kuzey duvarında Ş1 pozlu bir şirahane ve N14 pozlu dikdörtgen biçimli bir niş bulunmaktadır.

Resim 4.32. Z10 mekanı güney duvarı

Resim 4.33. Z10 mekanı kuzey duvarı

Z11 Tol

Tek yüzü açık, üç yüzünün kapalı, avludan erişim sağlanan Z 11 mekanı, yöresel mimaride tol adı verilen bir mekandır. Yaklaşık 3,08 m x 4,90 m ölçülerinde dikdörtgene yakın bir plandadır. Güney cephesi avluya açıktır. Zemini düzeltilmiş kaya, örtüsü atkı kemerli beşik tonozdur. İşlenme ve derzlerde boşalma görülen duvarları kesme taşlıdır.

Resim 4.34. Z11 mekanı güneyden kuzeye bakış

Batısında bulunan D1 duvarında yer alan K8 kapısı ile Z10 mekanına geçiş sağlanmaktadır. Kuzeyinde yer alan D2 duvarı harçsız moloz taşlar ile örülmüştür. D3 pozlu doğu duvarında, duvarın kuzeyinde, zemin kotunda O2 pozlu ocak nişi bulunmaktadır. Duvarın güneyinde zeminden yaklaşık 50 cm yüksekliğinde taş bir kaide bulunmaktadır. Bu kaide tonoz kemerleri arasında bulunan açıklıktan geçiş sağlanan helaya ulaşımı sağlamaktadır.

Z12 Hela

Zemin katın en doğusunda yer alan Z12 Hela, yaklaşık 1,40 m x 1,30 m ölçülerinde dikdörtgen biçimlidir. Mekanın batısında, Z11'in tonozundan açılan K9 açıklığından giriş alan mekan, avlu zemin kotundan yüksekte olup basamaklarla ulaşım sağlanmaktadır. Zemininde ve duvarlarında taş kullanılan mekanın örtüsü ahşap kirişlemelidir. Ahşap kirişlerin üzerinde kevek taşları vardır.

Batısındaki D1 duvarından giriş alan mekanın kuzeyindeki D2 ve doğusundaki D3 duvarlarında bir açıklık bulunmayıp güneyindeki D4 duvarında dikdörtgen biçimli küçük bir pencere açıklığı bulunmaktadır.

Resim 4.35. Z12 mekanının girişi

Bodrum kat

Güney cephesinden giriş yapılan zemin katta 8 yer almaktadır (Bkz. Ek-3 Çizelge 4.45., 4.46.).

Çizelge 4. 2. Bodrum kat rölöve planı

B01 Hol (Bkz. Ek-2 Çizelge 4.28.)

Bodrum katta bulunan mekanlara ulaşımın sağlandığı giriş holüdür. Güneyde yer alan, hafifletme kemerli dikdörtgen kapı açıklığından girilmektedir. Bu açıklıkta K13 pozlu niteliksiz ahşap kapı bulunmaktadır. Yaklaşık 3,66 m x 7,65 m ölçülerinde dikdörtgen planlı mekanın zemini kaya, örtüsü yonu taşı ile örülmüş atkı kemerli beşik tonozdur. Zemininde moloz yığınları ve saman kalıntıları vardır. Duvarlarında kirlenme ve derz boşalmaları olmuştur.

Güney duvarı K13 kapısından oluşup mekanın avlu ile bağlantısını sağlamaktadır. Mekanın batısındaki D2 duvarında B02 mekanına geçişi sağlayan K14 kapı açıklığı bulunmaktadır. Dikdörtgen biçimindeki N21 nişi kapının hemen güneyinde bulunmaktadır. N21 nişinin güneyinde N22 nişi bulunmaktadır. Bu niş diğer nişlerden farklı teknikte yapılmış olup taş içerisine oyulmuş bir hazne şeklindedir. Mekanın kuzeyinde bulunan D3

duvarında B04 mekanına geçişi sağlayan K15 kapı açıklığı bulunmaktadır. Mekanın doğusunda kalan D4 duvarında ise K16 kapı açıklığı ve N39 nişi bulunmaktadır.

Resim 4.36. B01 mekanı girişinden içeriye bakış

B02 Samanlık (Bkz. Ek-2 Çizelge 4.29.)

Bodrum katın güneydoğu köşesinde yer alan mekandır. B01 mekanından ulaşılmaktadır. Zemininde çok fazla saman yığını bulunduğundan döşeme kotu ve malzemesi tespit edilememiştir. Örtüsü ise atkı kemerli beşik tonozdur.

Resim 4.37. B02 mekanı güneyden kuzeye bakış

Mekanın doğusunda, D1 duvarının kuzeyinde bulunan, dikdörtgen biçimli K14 kapı açıklığından girilmektedir. Mekanın güneyinde D2 duvarı bulunmaktadır. Duvarın orta kısmında, üst kotlarda dikdörtgen biçimli P14 pozlu pencere açıklığı bulunmaktadır. Pencerenin doğusunda, alt kotlarda kemerli dikdörtgen biçimli N24 ve N25 nişleri bulunmaktadır. Duvarın en doğusunda sivri kemerli dikdörtgen biçimli bir kapı açıklığı bulunmaktadır. Bu açıklık moloz taşlar ile kapatılmıştır (Resim 4.38.). Mekanın batısında D3 duvarı bulunmaktadır. Kuzeydeki D4 duvarında ise dikdörtgen biçimli N23 nişi bulunmaktadır.

Resim 4.38. B02 mekanı kuzeyden güneye bakış

B03 Depo (Bkz. Ek-2 Çizelge 4.30.)

Yapının doğusunda, parsel sınırının dışında kalmakla birlikte yalnızca bu yapı içerisinden erişimi sağlanan kaya oyma bir mekandır. B04 mekanından ince bir koridor ile geçiş sağlanmaktadır (Resim 4.39.). Yaklaşık 3,89 m x 4,09 m ölçülerinde dikdörtgene yakın biçimdedir.

Resim 4.39. B04 mekanından B03 mekanına geçiş

Resim 4.40. B03 mekanı batıdan doğuya bakış

D1 duvarının güneyinde giriş açıklığı ve bu açıklığın kuzeyinde iki adet niş bulunmaktadır. Mekanın güney duvarı olan D2 duvarının komşu parselde bulunan yapıya ait olması kuvvetle muhtemeldir. Batıdaki D3 duvarında da iki adet niş bulunmaktadır. Mekanın kuzeyindeki D4 duvarının doğu köşesinde bir açıklık bulunmaktadır. Bu açıklık diğer nişlerden daha derin olup içerisinde moloz taş yığını bulunmaktadır.

Resim 4.41. B03 mekanı nişleri

B04 Ahır (Bkz. Ek-2 Çizelge 4.31.)

B01 Hol mekanından geçiş yapılan, yaklaşık 5,14 m x 6,75 m ölçülerinde dikdörtgene yakın planlı kaya oyma bir mekandır.

Mekanın kuzeyinde bulunan D1 duvarı taş örgüdür. Mekana, bu duvar üzerinde bulunan açıklıktan giriş yapılmaktadır (Resim 4.43.). D2 batı duvarının güney köşesinde B03 mekanına geçişi sağlayan koridor bulunmaktadır. Mekanda D2 batı, D3 kuzey ve D4 duvarları üzerinde boyutları değişen oyuklar bulunmaktadır (Resim 4.42.). Yine bu duvar yüzeylerinde metal zincir halkaları görülmüştür. D4 duvarı üzerinde moloz taş ile doldurulmuş bir açıklık bulunmaktadır.

Resim 4.42. B04 mekanı kuzeyden güneye bakış

Resim 4.43. B04 mekanı güneyden kuzeye bakış

B05 Samanlık (Bkz. Ek-2 Çizelge 4.32.)

B06 mekanının arkasında kalan kaya oyma mekandır. Dikdörtgen biçimli olup yaklaşık 2,50 m x 5,97 m ölçülerindedir. Mekanın duvar ve örtüsünde kısmi taş kullanımı görülmektedir.

Mekanın güneyi B06 mekanına açılmaktadır. Batısında bulunan D1 duvarı kaya olup bu kayanın yüzeyinde farklı boyutlarda niş olarak kullanılan oyuklar bulunmaktadır. Duvarın kuzeyinde taşlarla doldurulmuş, diğer oyuklardan daha büyük bir oyuk yer almaktadır. Bu oyuk B04 mekanında taşla kapatılan oyukla birleşmektedir. Kuzeydeki D2 duvarının batı köşesinde yüksekliği zemine kadar inen bir oyuntu bulunmaktadır. Mekanın doğusundaki D3 duvarı kuzeyde kaya, güneyde taş olarak devam etmektedir. Kaya olan duvar yüzeyinde niş olarak kullanılan oyuk bulunmaktadır. Duvarın taş kısmında ise dikdörtgene yakın biçimde N33 ve N34 nişleri bulunmaktadır.

Resim 4.44. Güneyden B05 mekanına bakış

Örtüsünün kaya kısımda üst kata ulaşan bir oyuk bulunmaktadır. Günümüzde bu oyuktan tesisat kablosu inmektedir (Resim 4.45.).

Resim 4.45. B05 mekanı üstünde yer alan boşluk

B06 Samanlık (Bkz. Ek-2 Çizelge 4.33.)

B01 ve B07 mekanları ortasında yer alan, B05 mekanı ile bağlantılı mekandır. Dikdörtgen planlı olup yaklaşık 2,84 m x 4,61 m ölçülerindedir. Duvarları ve örtüsü taş olan mekanın zemini kayadır. Örtüde atkı kemerli beşik tonoz kullanılmıştır. Zeminde saman kalıntıları bulunmaktadır.

Resim 4.46. Kuzeyden B06 mekanına bakış

Mekâna, batı yönündeki D1 duvarı üzerinde, B01 mekanına açılan, K16 pozlu kapı açıklığından girilmektedir. Duvarın kuzeyinde, Z03 Aralık mekanına çıkan taş bir merdiven bulunmaktadır (Resim 4.47.). Yine bu duvar üzerinde dikdörtgene yakın biçimde nişler (N26, N27, N28) vardır. Mekânın kuzey yönü, doğrudan B05 mekanına açılmakta olup B05 mekanının tonoz üst kotu ile B06 mekanının tonoz üst kotu arasında bulunan alanda moloz taş duvar (D2) bulunmaktadır. D3 doğu duvarında B07 mekanına açılan bir kapı açıklığı (K17) ile dikdörtgen biçimli bir niş bulunmaktadır. Mekânın güneyinde D4 duvarı bulunmaktadır. Bu duvarın orta aksında üst kotta P13 penceresi bulunmaktadır. Dikdörtgen biçimli bu pencere açıklığında metal parmaklık bulunmaktadır. Duvarın alt kotunda ise dikdörtgen biçimli üç adet niş (N29, N30, N31) yer almaktadır.

Resim 4.47. B06 mekanında yer alan merdiven

B07 Samanlık (Bkz. Ek-2 Çizelge 4.34.)

Bodrum katın güneydoğu köşesinde yer alan mekandır. B06 mekanından girilen kareye yakın yamuk planlı mekan, yaklaşık 3,80 m x 4,53 m ölçülerindedir. Duvarları ve örtüsü taş, zemini kayadır. Örtüde beşik tonoz kullanılmıştır. Döşemede saman kalıntıları vardır. Mekana, batısındaki D1 duvarında bulunan K17 kapı açıklığı ile girilmektedir. Bu duvarın güneyinde dikdörtgen biçimli iki niş (N35, N36) bulunmaktadır. Kuzeyde bulunan D2 duvarının üst kotları kaya iken alt kotlarında kaba yonu taş duvardır. Duvarın doğusunda K18 kapı açıklığı yer almaktadır. Doğudaki D3 duvarında dikdörtgen biçimli N37 nişi bulunmaktadır. Güneydeki D4 duvarında kapatılmış bir açıklık (KA5) ile bir pencere (P12)

bulunmaktadır. Dikdörtgen biçimli olan pencere açıklığında metal parmaklık bulunmaktadır. İçeriden kapı olduğu anlaşılan KA5 açıklığı, toprak dolması sonucu dış cephede kapanmıştır (Resim 4.48.).

Resim 4.48. B07 mekanı

B08 Depo (Bkz. Ek-2 Çizelge 4.35.)

Bodrum katın kuzeydoğu köşesinde yer alan mekandır. Dikdörtgen biçimindeki mekan yaklaşık 3,67 m x 5,31 m plan ölçülerindedir. Kaya oyma olan mekanın duvarlarının bir kısmında taş örgü de kullanılmıştır. Bodrum katın genelinde olduğu gibi zemin üzerinde saman kalıntıları vardır. Mekanın örtüsünde üst kat avlusuna açılması kuvvetle muhtemel konik bir açıklık bulunmaktadır. Fakat avluda bu açıklık hizasında çimento harçlı döşeme yer alması sebebi ile izine rastlanılmamaktadır.

Resim 4.49. B08 mekanı

Güneyindeki D1 duvarının doğusunda bulunan K18 açıklığından girilmekte olup mekanın bu duvarında kaba yonu taş örgü kullanılmıştır. Mekanın D2 pozlu batı duvarı kayadır. Duvarın ortasında kayaya oyulmuş bir niş ve duvarın güneyinde yonu taşından yapılmış bir ocak (O4) bulunmaktadır (Resim 4.49.). Ocağın üstünde baca açıklığı olduğu görülse de bu baca günümüzde kapatılmıştır. Kuzeydeki D3 duvarı da kayadır. Duvarın doğu köşesinde bir şirahane nişi yer almakta fakat nişin içinde ve önünde yığıntılar bulunmaktadır (Resim 4.50.). Mekanın doğusundaki D4 duvarı kaya olmakla birlikte duvar üzerinde kuru duvar örgüsüyle kapatılmış bir yüzey bulunmaktadır.

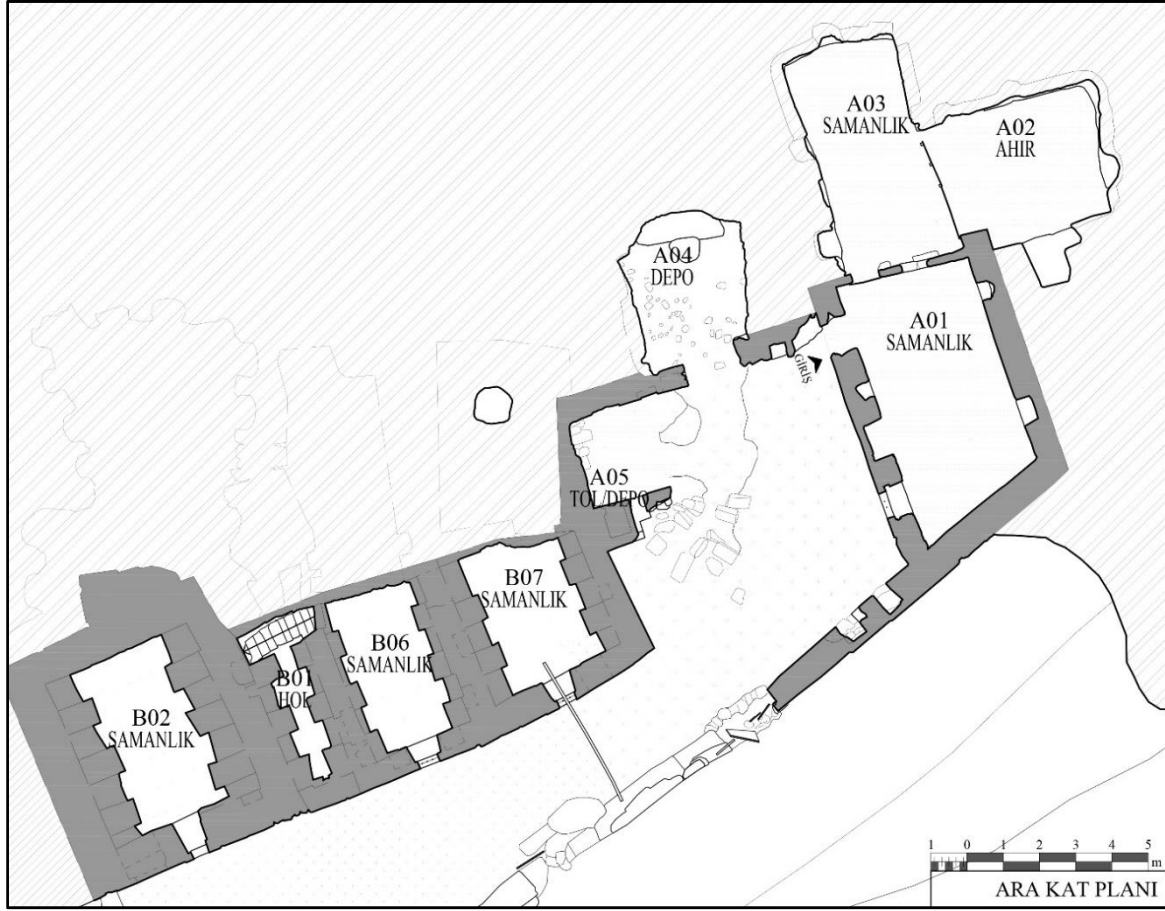

Resim 4.50. B08 mekanında yer alan niş ve tavanındaki oyuk

Ara kat

Batı cephesinden giriş yapılan zemin katta 9 mahale bu ana girişten, 3 mahale ise avlu üzerinden doğrudan erişim sağlanmaktadır (Bkz. Ek-3 Çizelge 4.47., 4.48.)

Çizelge 4. 3. Ara kat rölöve planı

A01 Samanlık (Bkz. Ek-2 Çizelge 4.36.)

Parselin güneydoğu köşesinde bulunan, Hengameci Sokağı'na cephe veren yaklaşık 3,66 m x 7,65 m plan ölçülerinde dikdörtgene yakın mekandır. Mekan avluya açılmaktadır. Saman yığınları bulunması sebebiyle özgün zemin kotu tespit edilememiştir. Örtüsü atkı kemerli beşik tonozdur. Tonoz ve duvarları kırıktı sıvalı ve boyalıdır. Tonoz üstünde havalandırma açıklığı bulunmaktadır.

Resim 4.51. A01 mekânı kuzeyden güneye bakış

Yapıya batı duvarında bulunan K10 pozlu dikdörtgen biçimli kapı açıklığından girilmektedir. Kapı eşik kotu zemindeki yığıntılardan tespit edilememiştir. Giriş kapısının yer aldığı D1 duvarında, kemerli, dikdörtgen forma sahip N38 nişi ile K10 ve N38 arasında dikdörtgen biçimli, N15 ve N16 nişleri yer almaktadır. Duvarın güneyinde metal parmaklıklı dikdörtgen biçimli P9 pozlu pencere bulunmaktadır. Mekânın kuzeyinde bulunan D2 duvarında A03 mekanına açılan dikdörtgen biçimli K11 kapısı ile P11 penceresi yer almaktadır. Kapı açıklığında sonradan eklenmiş olması muhtemel niteliksiz bir ahşap kapı bulunmaktadır. Mekânın eğime oturan D3 doğu duvarında dikdörtgen biçimli iki adet N17 ve N18 nişleri bulunmaktadır. Mekânın güney duvarı yol ve parsel sınırına tam hizalı olup diğer duvarlara açılı olarak birleşmektedir. Duvar üzerinde metal parmaklıklı, kareye yakın formda P10 penceresi bulunmaktadır.

Resim 4.52. A01 mekânı güneyden kuzeye bakış

A02 Ahır (Bkz. Ek-2 Çizelge 4.37.)

Yapının doğusunda, A02 mekânından ulaşılan, kaya oyma mekandır. Dikdörtgen planlı ve yaklaşık 5,02 m x 3,83 m ölçülerindedir. Kuzey doğu ve güney duvarları kayalık olup batı cephesi A02 mekanına açılmaktadır. Kaya zeminde saman birikintileri vardır. D5 kuzey ve D6 güney duvarlarında duvar boyunca devam eden su kanalını andıran oyuntu bulunmaktadır. Güneydeki D7 duvarında, önceden ocak olarak kullanılması kuvvetle muhtemel O3 nişi bulunmaktadır. Baca açıklığı görülse de günümüzde üst kota kadar ulaşmamaktadır. A03 mekanına bakan D8 yüzeyinde niteliksiz bir ahşap ayırıcı ve K12 pozlu niteliksiz bir kapı kanadı bulunmaktadır. Duvar yüzeylerinde metal halkalar vardır.

Resim 4.53. A02 mekanı

A03 Samanlık (Bkz. Ek-2 Çizelge 4.38.)

A01 mekanının kuzeyinde yer alan mekan kaya oymadır. Yaklaşık 3,36 m x 5,99 m ölçülerinde dikdörtgen planlıdır. Girişin sağlandığı D1 duvarı taştır. Zeminde saman birikintileri vardır.

D1 güney duvarında bulunan K11 kapısından giriş sağlanmaktadır. Dikdörtgen biçimli açıklığın dış yüzünde niteliksiz ahşap kapı bulunmaktadır. Kapının doğusunda P11 pozlu dikdörtgen pencere açıklığı bulunmaktadır. Kayalık yüzey olan D2 batı, D3 kuzey ve D4 doğu duvarlarında yer yer niş olarak kullanılan oyuklar görülmektedir. D2 duvarının ortasından başlayarak D3 duvarında devam eden ve D4 duvarında da görülen, kanal şeklinde oyuntular bulunmaktadır.

Resim 4.54. A03 mekânı

A04 Samanlık (Bkz. Ek-2 Çizelge 4.39.)

Avlunun kuzeyinde yer alan kaya oyma bir mekandır. Yaklaşık olarak 3,52 m x 3,93 m ölçülerinde, dikdörtgene yakın plandadır. Üst katta bulunan avlunun döşemesi, bu mekânın örtüsünü oluşturmaktadır. Burada meydana gelen yıkılma sonucunda, mekânın zemin döşemesi moloz yığını ile dolmuştur. Özgün döşeme kotu ve malzemesi tespit edilememiştir. Yalnızca mekânın güneyinde, girişin bulunduğu D1 duvarında ince yonu taştan örülmüş kemer ve kaba yonu taş duvar örgüsü görülmektedir.

Resim 4.55. A04 mekanı

A05 Depo (Tol) (Bkz. Ek-2 Çizelge 4.40.)

Yan avlunun batısında bulunan, yöresel olarak “tol” adıyla bilinen bir alandır. Mekan yaklaşık 3,49 m x 2,58 m ölçülerinde dikdörtgen planlıdır. Üstü atkı kemerli beşik tonoz ile örtülüdür. D3 duvar yüzeyi incelendiğinde tonozun bir kısmının yıkıldığı anlaşılmaktadır. Zemininde toprak ve moloz yığınları bulunmaktadır.

Mekana doğusundan girilmektedir. Güneyinde bulunan D1 duvarında, zemin kotunda, dikdörtgen biçiminde N19 nişi bulunmaktadır. Batısındaki D2 duvarı kayadır. Bu duvar üzerinde bodrum kata açılan bir açıklık bulunmaktaysa da bunun sonradan açılmış veya bir yıkılma sonucu oluşmuş olduğu düşünülmektedir. Kuzeyde bulunan D3 duvarı ise ince yonu taştan örülmüş olup duvar üzerinde dikdörtgen biçiminde N20 nişi yer almaktadır.

Resim 4.56. A05 mekanı

4.2.4. Yapısal elemanlar

Yapıda, kaya oyma ve yığma olmak üzere iki yapım tekniği kullanılmıştır. Kaya oyma mekanlarda, mekan kütsel bir kayanın içinin boşaltılması şeklinde yapıldığı için mekanda bütüncül olarak tüm yapısal elemanlar (döşeme, tavan, duvar) kayadır.

Yığma teknik ile inşa edilen mekanların duvarlarında taş malzeme, zemin ve örtüde ise farklı malzeme kullanılmıştır.

Temel

Yapının temeli ile ilgili kazı, sondaj benzeri bir çalışma yapılamamıştır. Duvarların taş olduğu ve geleneksel yapım teknikleri de göz önünde bulundurulduğunda, temelin kaya ve taş olduğu tahmin edilebilmektedir.

Duvar

Yapıda kesme taş, yonu taşı ve moloz taş bir arada kullanılmıştır. Yapı genelinde harçlı taş örgü, avlu duvarında ise kuru duvar örgüsü kullanılmıştır. Duvar kalınlıkları, 60 cm ile 100 cm arasında değişmekte, yalnızca iki duvarında 22-25 cm kalınlığında (Z01-Z09 arasında yaklaşık 25 cm, A01-A03 arasında yaklaşık 22 cm) ince duvar örgüsü görülmektedir.

Döşeme

Yapının bodrum kat ve ara kat mekanlarında zemin düzeltilmiş kayadır. Zemin kat Z01, Z06, Z07, Z08, Z09, Z10 ve Z11 mekanlarının zemini düzeltilmiş kaya, Z03 ve Z04 mekanlarının zemini ise taş malzemenin üstüne çimento harç kaplamadır. Z02 ve Z05 mekanların mevcut döşemeleri ise yığıntılardan dolayı tespit edilememiştir.

Resim 4.57. Çimento harçlı döşeme

Üst örtü

Yapıda; kaya oyma, atkı kemerli beşik tonoz ve ahşap kirişleme (hezen) olmak üzere 3 tip örtü kullanılmıştır.

Yapıda kaya oyma olan Z08, A02, A03, A04, B03, B04, B05 ve B08 mekanlarının örtüleri kaya oymadır.

Resim 4.58. Mekan üst örtüsünde düzeltilmiş kaya

Z01, Z02, Z03, Z04, Z05 ve Z06 mekanlarında ahşap kirişleme (hezen) kullanılmıştır. Kirişler, mekanın kısa kenarı yönünde uzanır. Kirişlerin üstünde hasır kaplama bulunmaktadır. Hasırın üstünde ise sıkıştırılmış toprak yer almaktadır.

Resim 4.59. Ahşap kirişlemeli üst örtü

Z01, Z07, Z09, Z10, Z11, A01, A05, B01, B02, B05, B06 ve B07 mekanlarında kesme taş ile inşa edilmiş atkı kemerli beşik tonoz örtü kullanılmıştır. (Z01 mekanında taş tonoz ve ahşap kirişleme; B05 mekanında ise kaya ve taş tonozun birlikte kullanılmıştır)

Resim 4.60. Taş tonozlu üst örtü

3.2.5. Mimari elemanlar

Yapıda bulunan mimari elemanlar; kapı, pencere, ahşap dolap, niş, gusülhane, ocak, şirahane, çörten, çıkma, saçak ve havalandırma bacasıdır.

Kapılar

Yapıda, günümüzde zemin katta 10, ara katta 2 ve bodrum katta 6 adet olmak üzere toplam 18 kapı açıklığı bulunmaktadır. Bu kapı açıklıklarının 3'ünün kapı kanadı bulunmaktadır. Dış kapılar ve iç kapılar olarak iki ayrı başlıklar altında incelenen bu kapı açıklıklarında düz atkılı taş lentolu, düz atkılı ahşap lentolu, kemerli, hafifletme kemerli olmak üzere 3 tip kapı açıklığı kullanıldığı belirlenmiştir.

Dış Kapılar

Yapının her kata ait birer ana giriş kapısı bulunmaktadır. Bunlardan birisi; zemin katta Z01 mekanına girişin sağlandığı K1 pozlu kapıdır (Resim 4.61.). Kapı açıklığı; düz atkılı ve taş lentoludur ve üst hizasında profilli taş bulunmakta olup taş eşiği vardır. Kapı kanadı ahşap çakma tekniğinde olup iki kanatlıdır.

Resim 4.61. Zemin kat dış kapısı (K1)

Düz atkılı ve taş lentolu olarak tanımlanabilen bir diğer dış kapı; A01 mekanının batısında yer alan dikdörtgen biçimli K10 pozlu kapıdır. Kapı kanadı yok olmuştur. Taşlarda kirlenme ve erime oluşmuştur (Resim 4.62.).

Resim 4.62. Ara kat dış kapısı (K10)

Diğer ana giriş kapısı ise bodrum katta bulunan, B01 mekanının güneyinde bulunan K12 pozlu kapıdır (Resim 4.63.). Hafifletme kemerli inşa edilmiş olan bu kapı, yapıdaki diğer kapılardan yapım tekniği bakımından ayrılmaktadır. Bu kapı açıklığında iki kanatlı ahşap çakma kapı kanadı bulunmaktadır (Bkz. Ek-4 Çizelge 4.63.).

Resim 4.63. Bodrum kat dış kapısı (K12) (Bkz. Ek-4 Çizelge 4.63.)

İç Kapılar

Yapıda, iç kapı olarak; düz atkılı taş lentolu, düz atkılı ahşap lentolu, kemerli ve iç yüzü kemerli dış yüzü düz atkılı olmak üzere 4 kapı tipi bulunmaktadır.

Tonozlu duvar ve düz duvar yüzeyinde bulunan kapı açıklıklarının yapım teknikleri ve buna bağlı olarak da biçimlenişleri farklılaşmaktadır.

Zemin katta bulunan K3.1, K3.2, K6 ve bodrum katta bulunan K13, K14, K15, K16 kapıları; iç cephesinde (açıldıkları mekan içerisinde) dairesel kemerli, dış cephesinde ise düz atkılı taş lentolu dikdörtgen biçimlidir (Bkz. Resim 4.64.). Aynı kattaki K8 ve K9 kapıları ise her iki yüzde de kemersiz düz atkılıdır, ancak tonoz içerisinde kademelendiği görülmektedir.

Resim 4.64. Z05 mekanında yer alan kapı açıklığı (K3.2) (Bkz. Ek-4 Çizelge 4.62.)

Zemin katta bulunan K5 (Bkz. Resim 4.65.), ara katta bulunan K11 ve bodrum katta bulunan K17 kapıları her iki cephesinde de düz atkılı taş lentolu dikdörtgen biçimli kapı açıklıklarıdır.

Resim 4.65. Z09 mekanı kapısı (K5)

Zemin katta bulunan K4 pozlu kapı (Resim 4.67.) düz atkılı olup ahşap lentolu tek kapı örneğidir. Aynı katta bulunan K2 pozlu kapı ise yapıda, kemerli kapı tipinde ait tek örnektir (Resim 4.66.). (Bkz. Ek-4 Çizelge 4.61.)

Resim 4.66. Z03 mekanı kapısı (K2)

Resim 4.67. Z06 mekanı kapısı (K4)

Zemin katta aralık ve balkon arasında yer alan CK1 pozlu ahşap camekanlı kapı ise yapıda bulunan camekanlı tek kapı örneğidir. (Bkz. Resim 4.18.)

Ara katta A02 ve A03 mekanları arasındaki niteliksiz ahşap bölücü duvarda AK1 pozlu bir kapı kanadı bulunmaktadır.

Pencereler

Yapıda günümüzde zemin katta 15, ara katta 3 ve bodrum katta 3 pencere açıklığı olmak üzere toplamda 20 pencere açıklığı bulunmaktadır. Bu açıklıkların 16 tanesi cephede görülürken diğer 4 tanesi yapı içerisindeydir.

Pencere açıklıkları; düz atkılı taş lentolu, düz atkılı ahşap lentolu ve hafifletme kemerli olmak üzere üç tiptedir.

Yapının zemin kat yaşama birimleri olan Z02 ve Z05 mekanlarının güney cephelerinde yer alan P1.1, P1.2, P1.3, P1.4, P1.5 ve P1.6 pencere açıklıkları; dikdörtgen biçimli düz atkılı taş lentolu olup aralarında sütuncelerin, üstlerinde ise hafifletme kemerlerinin yer aldığı, yöresel olarak “üçleme” diye anılan bir düzen ve biçimdedir. Tüm P1 pozlu pencerelerde

metal parmaklık yer almaktadır. Kasaları günümüze ulaşabilmiş bu pencerelerin yalnızca P1.3 pozlu olanının tek bir kanadı günümüze ulaşmış (Bkz. Çizelge Ek-4 4.64.), diğerleri ise yok olmuştur. Buna karşılık menteşeleri ve mandalları kasalar üzerinde görülmektedir.

Resim 4.68. Z05 mekanında yer alan pencereler (P1 pencereleri iç görünüşü)

Resim 4.69. Z05 mekanında yer alan pencerelerin dış görünüşü

Z10 Şirahane mekanında bulunan P8.1 ve P8.2 pozlu pencereler düz atkılı taş lentolu olup iç cephelerinde açıklık üstünde yer alan yarım daire ışınsal süslemesi ile yapıdaki diğer pencerelerden ayrılmaktadır. Dış cephesinde ise açıklık etrafında profilli taş kullanılmıştır. Günümüzde P8.1 penceresi moloz taş ile, P8.2 penceresi ise ahşaplarla kapatılmıştır. (Bkz. Ek-4 Çizelge 4.65.)

Resim 4.70. Z10 mekanında yer alan P8.1 ve P8.2 pencerelerinin iç görünüşü

Z01 mekanında kapı üstünde bulunan P2 penceresi ahşap kasa ve kanatları ile günümüze ulaşabilmiştir. Pencerenin dış cephesinde profilsiz metal parmaklık bulunmaktadır. İç cephesinde ahşap elemanlar görülmekteyse de bunların sonradan destek amaçlı eklendiği, düz atkılı taş lentolu pencere grubundan olduğu anlaşılmaktadır.

Z09 mekanında bulunan P3 penceresi yapı içerisinde düz duvar yüzeyinde bulunan tüm pencerelerin aksine, tonozlu duvar cephesinde kemer arasında açılmış tek penceredir. Ahşap kasası ve dış cephesinde bulunan profilsiz metal parmaklıkları ile günümüze ulaşmıştır.

P4, P6, P7, P11 P14 ve P15 pencereleri düz atkılı taş lentolu pencerelerdir. Bu pencerelerde ahşap kasa veya metal parmaklık gibi elemanlar bulunmamaktadır.

Z06 mekanında bulunan P5 pozlu pencere yapıda bulunan düz atkılı ahşap lentolu pencerenin tek örneğidir. Ahşap kasa veya metal parmaklık gibi elemanlar bu açıklıkta bulunmamaktadır.

Resim 4.71. Z06 mekanında yer alan P5 penceresinin üzerindeki ahşap lentolar

P9, P10, P12, P13 pencereleri ise düz atkılı taş lentolu pencereler olup parmaklıkları bulunmaktadır.

Resim 4.72. P10 penceresinin dış görünüşü

Ahşap dolaplar/ Nişler/ Gusülhaneler

Yapıda; dikdörtgen biçimli ve ahşap kapaklı tipte olmak üzere 1 tip dolap; kareye yakın dikdörtgen tipinde, dikdörtgen tipinde ahşap raflı dikdörtgen tipinde, dikdörtgen biçimli kemerli tipte ve profilli dikdörtgene yakın olmak üzere 5 tip niş ve dikdörtgen biçimli ahşap kapaklı tipte olmak üzere 1 tip gusülhane bulunmaktadır.

Zemin katta yaşama birimleri olan Z02 ve Z05 mekanlarında dikdörtgen biçimli, sıvasız, A1.1, A1.2, A1.3 ve A1.4 pozlu ahşap dolap nişleri bulunmaktadır. A1.1 (Bkz. Ek-4 Çizelge 4.66.) pozlu nişin tek kapağı bulunmaktaysa da diğer nişlerin kanatları yok olmuştur.

Resim 4.73. Z02 mekanında bulunan ahşap dolap (A1.1)

Yine Z02 ve Z05 pozlu mekanlarda dikdörtgen biçimli basık kemerli N3.1 (Bkz. Ek-4 Çizelge 4.68.) ve N3.2 pozlu nişler bulunmaktadır. Nişlerin içi sıvalı ve boyalıdır. Nişin etrafında ahşap kasa kalıntıları bulunmaktaysa da kanatlar yok olmuştur.

Resim 4.74. Z05 mekanında yer alan yüklük (N3.2)

Yapının tüm birilerinde; kayalık yüzeydeki oyuntular veya taş duvardaki boşluklar niş olarak tanımlanmaktadır. Bu nişler mekanın ihtiyacına göre işlev verilen; ahır gibi birimlerde hayvanların yemliğı, yaşama birimlerinde eşyaların depolandığı alanlar olarak kullanılmaktadır. Kaya oyma yüzeydeki nişler net bir biçim tanımlamayıp net ölçüleri olmadığı için pozlandırma sistemine dahil edilmemiştir. Taş yüzeydeki nişler ise genellikle dikdörtgen veya kareye yakın dikdörtgen biçiminde şekillenmiştir. Zemin katta yaşama birimleri olarak kullanılan Z02 ve Z05 mekanlarında bulunan N5.1 (Bkz. Ek-4 Çizelge 4.69.) ve N5.2 pozlu nişler bu nişlerden farklı olarak cephede yer alan profilli silmeye benzer detaya sahiptirler.

Resim 4.75. Z02 mekanında bulunan N5.1 nişi

Diğer ahşap dolaplardan daha derin ve yüksek olan; yaşama birimleri olan Z02 ve Z05 mekanları içerisinde yer alan, N4 ve N6 (Bkz. Ek-4 Çizelge 4.67) pozlu nişler gusülhane olarak değerlendirilmektedir. N4 nişinin ahşap elemanları tamamen yok olmuş olsa da N6 nişinin kasası günümüze ulaşmıştır ve mevcut izlerden (menteşe ve kapak mandalı) dolapların tek kapaklı olduğu anlaşılmaktadır.

Resim 4.76. Z05 mekanında bulunan gusülhane (N6)

Resim 4.77. Z02 mekanında bulunan gusülhane (N4)

Ocak

Yapıda; 1 tanesi düz lentolu, 2 tanesi kemerli ve 1 tanesi kaya oyma olmak üzere 4 tip ocak bulunmaktadır.

Yapı içerisinde 4 adet ocak nişi tespit edilmiştir. Bunlardan O1 ve O3 pozlu ocakların duman bacaları üst kotlarındaki mekanlarda tespit edilemese de ocak nişinin içerisinde baca çıkışları görülmektedir. O2 (Bkz. Ek-4 Çizelge 4.71) ve O4 (Bkz. Ek-4 Çizelge 4.72) pozlu ocaklarda ise baca uzantıları bulunmamaktadır. O1 ve O2 ocakları, bulundukları mekanın zemini ile aynı kotta olan, taş yüzeyde niş şeklinde yapılmıştır. O3 ve O4 ocakları ise kayalık yüzeyde yonu taşları ile inşa edilmişlerdir.

Resim 4.78. Z07 mekanında bulunan ocak (O1)

Resim 4.79. O1 ocağının duman bacası

Resim 4.80. Z11 mekanında yer alan ocak (O2)

Resim 4.81. A02 mekanında kayaya oyulmuş ocak nişi (O3)

Resim 4.82. B08 mekanında bulunan ocak(O4)

Şirahane

Yapıda iki adet şirahane bulunmaktadır. Bunlardan ilki Z10 mekanında yer alan Ş1 pozlu niştir (Bkz. Ek-4 Çizelge 4.70). Kayaya oyulmuş niş yaklaşık 144 cm genişliğinde ve 180 cm derinliğinde olup bunun yaklaşık 110 cm genişliği kesme taş kaplanmış arka kısımları kaya olarak bırakılmıştır. Kesme taş kaplı olan kısmın yüksekliği yaklaşık 230 cm iken arkadaki kaya kısmın yüksekliği yaklaşık 196 cm'dir. Nişin haznesi 3 sıra taş ile zeminden yaklaşık olarak 95 cm yüksekliktedir. En altta bulunan taşın ortasında yaklaşık 6 cm çapında bir delik bulunmaktadır. Nişin dışında, mekanın zemin döşemesinden yaklaşık 2-3 cm kadar aşağıda bir alan ve bu alanın ortasında bir delik ve bir hazne bulunmaktadır. Haznenin içerisinde birikintiler olmakla birlikte ölçülebilen yüksekliği yaklaşık 35 cm'dir.

Resim 4.83. Z10 mekanındaki şirahane (Ş1)

Bir diğer şirahane ise B08 mekanlarında Ş2 nişidir. Kayalık yüzeyde düzgün şekilde oyulmuş dikdörtgen biçimlidir. Hazne önüne taş duvar örülmüştür. Haznenin içi ve önü yığıntılarla dolu olduğu için şirahanenin sistemi tam olarak tespit edilememiştir.

Resim 4.84. B08 mekanındaki şirahane (Ş2)

Çörten

Yapıda; doğu cephesinin kuzey köşesinde bir taş çörten bulunmaktadır. Toprak damda zaman içerisinde biriken toprak ve bitki oluşumları çörtenin detaylı incelenebilmesini engellemiştir.

Resim 4.85. Zemin katın üst örtüsünde yer alan taş çörten

Çıkma

Yapının güney cephesinde zemin kat, bodrum kattan yaklaşık 25 cm kadar çıkma yapmaktadır. Bu çıkmanın ilk kademesi profilli taştır. Bu taşların genişliği 27-29 cm olup aralarında yaklaşık 50 cm kadar boşluklar bırakılarak yerleştirilmiştir. Konsol taşlarının üstünde genişliği yaklaşık 160-167 cm arasında olan motifli taşlar kullanılmıştır. Bu motifler konsol taşlarının arasına denk gelmek koşulu ile yapılmış olup bir taşta iki motif olacak şekilde işlenmiştir.

Resim 4.86. Güney cephede yer alan çıkma

Saçak Silmesi

Yapıda taş saçak silmesi bulunmaktadır. Güney cephesinin ön kısmında profilli taşlar kullanılırken arka cephelerde düz saçak taşları kullanılmıştır.

Resim 4.87. Güney cephede görülen saçak taşları

Havalandırma bacası

Z07, Z10, A01 ve B07 mekanları üzerinde kemerlerin tepe noktalarında; Z07 ve Z10’da dairesel, A01 ve B07 mekanlarında ise dikdörtgen biçimli havalandırma bacaları bulunmaktadır. Bunlardan yalnızca Z10 ve A01 mekanlarındaki bacalar açık olup, diğer bacalar yüzeydeki birikinti, bitki oluşumu vb. gibi sebeplerle kapanmıştır.

Resim 4.88. A01 mekanında yer alan havalandırma bacasının dıştan görünüşü

Resim 4.89. A01 mekanında yer alan havalandırma bacasının içten görünüşü

4.3. Fiziksel Durum Tespiti

Sahada yapılan incelemeler ve sözlü mülakatlar sonucunda elde edilen bulgularla yapının fiziksel durumu ile ilgili tespitler yapılmış ve yapının değişim ve bozulmalarına yönelik bir lejant oluşturulmuştur. Yapısal bozulmalar, Malzeme bozulmaları ve Değişmişlikler olmak üzere 3 ana başlık altında analiz edilerek oluşturulan gösterimlerle rölöve çizimleri üzerine işlenmiştir.

4.3.1. Değişim ve Bozulma Analizi

Yapısal bozulmalar

Yapının duvar, döşeme, üst örtü gibi taşıyıcı unsurlarında görülen sorunlardır. Önlemi alınmadığı takdirde yapının yıkılarak yok olmasına sebep olabilecek, birinci derece önemli sorunlardır.

Çatlak

Yapının taşıyıcı elemanların malzemelerinde ve kaya oyma yüzeylerde görülen sorundur. Mevcut çatlakların büyümesi yapısal elemanların ayrılarak yapının yıkılmasına neden olabilmektedir.

Duvarda ayrılma

Yapının taşıyıcı sistemine ait olan taş duvarlarında malzemelerin birbirinden ayrılması sonucu görülen sorundur. Önlemi alınmadığı koşulda duvarların birbirinden koparak yıkılmasına yol açabilmektedir.

Kayada yıkılma/çökme

Kaya oyma mekanlarda; yüzeyde görülen kütleli parça kayıplarıdır. Önlemi alınmadığı koşulda kütleli olan kayıplar mekanda bütüncül yıkımlara ulaşabilmektedir.

Üst örtü kaybı

Mekanların üst örtülerinde görülen kayıplardır. Mekanın döşeme ve duvarlarını kapatan örtünün yok olması ile korumasız kalan iç mekanlar; sıcaklık değişiklikleri, rüzgar, yağmur, kar, don gibi iklimsel koşullara maruz kalmaktadır. Bu durum yapıda birden çok soruna sebep olmaktadır.

Tavan kaplaması kaybı

Ahşap kirişlemeli mekanlarda kiriş altlarında bulunan ahşap kaplamanın kaybedilmesi durumudur.

Döşeme kaybı

Mekan içerisinde, döşemede kaplama veya taşıyıcı malzemelerinin yok olması durumudur. Z04 balkon mekanı döşemesinde taş kayıpları olmuştur.

Malzeme kaybı

Yapı elemanların birbiri üstüne gelmesi ile oluşan taş duvarlar tarafından taşınan yapıda, bu malzemelerin yok olması sorunudur. Yükün düzenli aktarılmasında rol oynayan bu elemanların kaybı duvarın yük aktarımında aksamalara yol açarak duvarın yıkılmasına sebep olabilmektedir.

Malzeme bozulmaları

Yapının gerek taşıyıcı gerek taşıyıcı olmayan kısımlarında görülen yapısal bozulmalardan sonra ikinci derece önem teşkil eden sorunlardır.

Taş/kaya yüzeyde kirlenme ve islenme

Yapının duvar ve üst örtüsü olan taş ve kaya yüzeylerde görülen sorundur. Yapının gerek kullanılmasına bağlı gerekse doğa etkisi ile (havada bulunan karbonmonoksit vb. gazlar)

yüzeylerde kirlenmeler görülebilmektedir. Özellikle içerisinde ocak, fırın vb. bulunan mekanlarda ise ateş yakılmasına bağlı olarak islenme görülmektedir.

Taş yüzeyde boya

Taş duvarların üzerinde çeşitli renklerde niteliksiz boyalar kullanıldığı görülmektedir. Yapının güney cephesi ve Z01 mekanında taş yüzeyde boya yapılmıştır.

Niteliksiz harç (çimento sıva ve çimento döşeme)

Duvar yüzeylerinde ve döşemede taşa zarar veren, özgün olmayan çimento harcı kullanıldığı tespit edilmiştir.

Derz boşalması/erimesi

Yapının taşıyıcı taş duvarlarında, zaman içerisinde nem, rüzgar gibi sebeplerden derzlerin boşalması durumudur.

Ahşapta bozulma (nem, mantar, çürüme, kirlenme)

Yapının gerek taşıyıcı elemanlarından olan ahşap örtüde gerekse taşıyıcı olmayan kapı, pencere gibi elemanlarında kullanılan ahşaplarda bozulmalar gözlenmiştir. Üst örtüdeki bozulmaya bağlı olarak devamlı su ile temas halinde olan ahşaplarda nemlenme görülmektedir. Nemli kalan ahşaplarda mantar oluşmuştur. Bu oluşumlar ahşapta zamanla çürümeye sebep olmaktadır. Ayrıca kullanım ve olumsuz hava koşullarına bağlı kirlenmeler oluşmuştur.

Ahşapta boya

Ahşap elemanlarda hava geçişine engel olabilecek niteliksiz yağlı boya kullanılmıştır.

Metalde bozulma

Metal elemanlarda, niteliksiz boya kullanılmış ve açık havada olması sonucu suyla temasına bağlı olarak zaman içerisinde korozyon oluşmuştur.

Nemlenme – Yoğuşma

Yapı elemanlarının su ile temas etmesi ve bu suyu gözeneklerine alarak içinde tutması ve diğer yüzeylere iletmesi şeklinde görülen sorundur.

Tuzlanma (Çiçeklenme)

Su alan ve nemlenen taş ve kaya yüzeylerde; suyun buharlaşması sonucu açığa çıkan tuz kristallerinin derz aralarında, taşın içindeki kılcal boşluklarda ve yüzeylerde birikmesi sonucu görülen sorundur. Önlemi alınmadığı durumda hacminin artmasına bağlı olarak duvarın patlamasına yol açabilmektedir.

Yosunlanma

Yüzeylerin uzun süre nemli kalması sonucunda bu bölgelerde yosunlanma görülmektedir.

Yığıntı

Yapının üst örtüsünde meydana gelen yıkılmalar sonucunda bu elemanlar zeminde yığıntı oluşturarak zemine erişimi engelleyerek özgün döşeme kotu ve malzemesine erişimin engellenmesi durumudur.

Birikinti

Yapının zaman içerisinde ahır vb. işlevlerde kullanılmış olmasına bağlı olarak pek çok mekanında zemin üzerinde ve niş içlerinde saman kalıntılarına rastlanmaktadır. Bazı mekanlarda ise yapının bakımsızlığı sonucu zemin ve nişlerde toz, toprak vb. birikintiler olmuştur.

Bitki oluşumu

Yapı içerisinde ve üstünde yer yer otsu gövdeli bitkilerin oluşması durumudur. Bu bitkilerin köklerinin yapı elemanlarına uyguladığı basınç, suyu çekmesi/tutması, salgıladığı maddeler ile yapı elemanlarında kimyasal ve mekanik bozulmalara yol açmaktadır.

Değişmişlikler

Yapının taşıyıcı olmayan kısımlarında görülen; yapısal olarak bir soruna yol açmasa da yapının özgün değerlerini ortaya çıkarmak adına müdahale edilmesi gereken üçüncü derece sorunlardır.

Geç dönem eki

Yapıya geç dönem müdahalesi olarak eklenen, korunacak nitelikte olmayan, yapı okunurluğunu engelleyen duvar, üst örtü, kapı, pencere gibi ekler bütünüdür.

Yok olmuş ahşap elemanlar (kapı, pencere, dolap kapağı)

Yapının ahşap kapı, ahşap pencere ve ahşap dolaplarının tamamına yakın kısmının kanat ve kasaları yok olmuştur.

Kapatılmış açıklık

Yapının özgün kapı veya pencerelerinin günümüzde taş veya ahşap malzeme ile kapatılarak kullanım dışı bırakıldığı durumdur.

Kapatılmış merdiven

İki katın birbirine erişimini sağlayan merdivenin, günümüzde işlevsiz kalması durumudur.

Niteliksiz ahşap kapı

Özgün olmadığı gibi dönemsel bir özelliği bulunmayan, niteliksiz ahşap elemanların birleşimiyle oluşan ahşap bölüntü/kapılardır.

Kapatılmış fırın

Z11 mekanının kuzey duvarında moloz taşlarla mevcut fırının kapatılmış olma durumudur. Sonradan niteliksiz ve strüktürel olarak zayıf olarak inşa edilen bu duvar günümüzde yıkılma tehlikesi oluşturmaktadır.

4.3.2. Yapıdaki bozulmalarİç mekan bozulmaları*Z01 Hol (Bkz. Ek-6)*

Taş duvar yüzeyinde sıvasız boya kullanılmıştır. Duvarın üst kotlarında boyasız olan taş yüzeylerde ise kirlenmeler görülmektedir. Mekanın güney duvarında (D2 duvarı) üst kotlarda derzlerde boşalmaları, örtüsünde yer alan ahşaplarda nem ve mantar oluşumları ile kirlenmeler görülmektedir. Mekanın D1 duvarı ve bu duvarda yer alan kapı ve pencere geç dönem ekidir. Zemin üstünde ve niş içerisinde saman, toz, toprak gibi birikintiler vardır.

Resim 4.90. Z01 mekanındaki bozulmalar

Z02 Oda (Bkz. Ek-6)

Mekanın ahşap kirişlemeli örtüsü büyük oranda yıkılmıştır. Yıkılan kirişlerin üzerinde tavan kaplama tahtası kalıntıları görülse de tamamına yakın bir kısmı yok olmuştur. Taş duvarlarında çimento sıva kullanıldığı görülürken bu sıvanın da yer yer döküldüğü gözlenmiştir. Üst örtü ve sıva kaybına bağlı olarak duvarların üst kotlarında derzlerin boşaldığı görülmektedir. Üst örtünün kalan ahşap kirişlerinde mantar ve çürüme oluşmuştur. Dolap nişlerinde ise ahşap yüzeylerde boya kullanılmıştır. Pencereelerde bulunan metal parmaklıklarda niteliksiz boya ve korozyon oluşumu tespit edilmiştir. Mekanın duvarlarında gerek üst kotlarında gerekse alt kotlarında nemlenme sorunu görülmektedir. Üst örtünün yıkılması sonucu zemin toprak yığıntı ile dolmuştur. Niş içlerinde toz, toprak gibi birikintiler olmuştur. Büyük bir kısmı topraktan oluşan yığıntı üzerinde otsu gövdeli bitki oluşumları gözlenmiştir. Mekan içerisinde ahşap kapı ve pencere kanatları ve niş ve dolap kapakları yok olmuştur.

Resim 4.91. Z02 mekanındaki bozulmalar (yıkılmış üst örtü, kaybedilmiş pencereler, zeminde birikinti ve bitki oluşumu)

Z03 Aralık (Bkz. Ek-6)

Mekanın ahşap örtüsünde kayıplar görülmektedir. Taş duvarlarında çimento sıva ve zeminde çimento harç ile döşeme kaplaması yapıldığı tespit edilmiştir. Sıva dökülmesi görülen bölgelerde; taş duvarlar derzlerinde erimeler olmuştur. Örtüsünde yer alan ahşaplarda nem ve mantar sorunu vardır. Mekanın zeminde üst örtünün yıkılmasına bağlı olarak toprak birikintileri bulunmaktadır. Zeminde yer alan merdiven açıklığı da üst örtünün yıkılması ile oluşan yığıntı sonucunda kapanmış durumdadır.

Resim 4.92. Z03 mekanı bozulmaları (yıkılmış üst örtü, yok olmuş kapı kanadı, zeminde toprak yığını)

Z04 Balkon (Bkz. Ek-6)

Balkonun taş konsollar üzerinde taşınan taş döşemesinde kayıplar görülmektedir. Duvarlarında çimento sıva ve zemininde taş döşeme üstüne çimento harç kaplama yapılmıştır. Sıvanın döküldüğü duvar yüzeylerinde derz boşalmaları, ahşap kirişlemeli örtüsünde mantar oluşumları bulunmaktadır. Metal korkuluklarında korozyon oluşmuştur. Aralık ile balkonu ayıran ahşap camekanda kanat ve cam kaybı bulunmakla birlikte üst kotlardaki cam boşlukları niteliksiz plaklar ile kapatılmıştır.

Resim 4.93. Balkon döşemesinin kaybı

Z05 Oda (Bkz. Ek-6)

Mekanın ahşap kirişlemeli örtüsü büyük oranda yıkılmıştır. Mekanın güneyinde ahşap tavan kaplamasına ait elemanlar yer alsa da tamamına yakın bir kısmı yok olmuştur. Mekanın taş duvarları üzerine çimento sıva kullanıldığı görülmektedir. Mekanın D1 ve D3 duvarlarının üst kotlarında, çimento sıvanın döküldüğü taş duvarlarda derz boşalmaları görülmektedir. Üst örtüde, kalan ahşap kirişlerde mantar oluşmuştur. Niş ve dolaplarda bulunan ahşap elemanlarda niteliksiz boya kullanılmıştır. Pencereilerin metal parmaklıklarında niteliksiz boya kullanılmış ve korozyon oluşmuştur. Taş duvarların üst kotlarında ve alt kotlarında nem sorunu vardır. Üst örtünün yıkılmasına bağlı olarak zemin toprak yığıntı ile dolmuştur. Niş içlerinde toz, toprak birikintisi bulunmaktadır. Zemin üstündeki toprak yığıntı üzerinde ve üst örtünün yok olduğu duvar üst kotlarında otsu gövdeli bitki oluşumu gözlenmiştir. Mekan içerisinde ahşap kapı, pencere, niş ve dolap kapakları yok olmuştur.

Resim 4.94. Z05 mekanındaki bozulmalar (kaybedilmiş üst örtü, ahşap kapaklar, pencere kanatları)

Z06 Banyo (Bkz. Ek-6)

Mekanın üst örtüsü ve doğusunda yer alan duvarı geç dönem ekidir. Taş duvar üzerinde içeride yakılan ateşe bağlı is, kir ve derz erimeleri olmuştur. D3 ve D4 duvarlarında zeminden yükselen nem sorunu izlenmiştir. D4 kuzey duvarında taş yüzeyde ve derz aralarında tuzlanma oluşmuştur. Üst örtüdeki yıkılmaya bağlı olarak zeminde toprak yığılmıştır.

Resim 4.95. Z06 mekanında üst örtü kaybı

Z07 Kiler (Bkz. Ek-6)

Mekan içerisinde ocak bulunmasına bağlı olarak taş duvarlarda yoğun islenme görülmektedir. Duvarlarda, özellikle derz aralarında ve tonozda yoğun miktarda tuzlanma olmuştur. Zemin üzerinde saman birikintileri bulunmaktadır. Z07 ve Z08 mekanları arasında birbirine geçişi sağlayan açıklık ve pencere günümüzde kapatılmıştır.

Resim 4.96. Z07 mekanında kapatılmış açıklık, taşlarda bozulmalar

Z08 Kiler (Bkz. Ek-6)

Kaya oyma olan bu mekanda kütleli olarak kaya yüzeylerde yıkılmalar görülmektedir. Yıkılan kaya parçaları zeminde bir yığıntı şeklinde durmaktadır. Yüzeylerinde nemlenme ve yer yer tuzlanmalar olmuştur. Z08 ve Z07 mekanları arasında bulunan açıklık ve pencere günümüzde taş malzemeler ile kapatılmıştır.

Resim 4.97. Z08 mekanında kaya yıkılması

Z09 Mutfak (Bkz. Ek-6)

Mekanın D1 duvarında derz aralarında boya kullanılmıştır. D3 duvarında ise yer yer derz boşalmaları olmuştur. P3 penceresinin ahşap elemanlarında nemlenme ve kirlenme; duvar ve tonozda gerek taş yüzeyde gerekse derz aralarında tuzlanma görülmektedir. Zemininde saman birikintisi bulunmaktadır.

Resim 4.98. Z09 mekanının taşlarındaki bozulmalar

Z10 Şirahane (Bkz. Ek-6)

Duvarlarda ve tonozda yoğun islenme, D3 duvarında derz boşalmaları olmuştur. Taş yüzeylerinde ve özellikle derz aralarında tuzlanma görülmektedir. Mekanın zemininde ve şirahane nişi içerisinde birikintiler bulunmaktadır. Pencere açıklıkları moloz taş ve ahşap ile kapatılmış durumdadır.

Resim 4.99. Z10 mekanında kapatılmış pencereler

Z11 Tol (Bkz. Ek-6)

Mekan içerisinde bulunan ocağa bağlı olarak taş yüzeylerde yoğun islenme ve kirlenme; D1 ve D3 duvarlarında derzlerin açıldığı görülmektedir. Taş yüzeylerde ve derz aralarında tuzlanma olmuştur. Zemininde birikinti bulunmaktadır. Mekanın D2 duvarında yer alan fırın, önüne harçsız moloz taş duvar örülerek kapatılmıştır. Bu duvarın statik bütünlüğü bulunmamaktadır, şişmiş ve her an yıkılabilir durumdadır.

Resim 4.100. Z11 mekanındaki muhdes duvar örgüsündeki bozulma

Z12 Hela (Bkz. Ek-6)

Mekan içerisinde taş yüzeyde yoğun islenme ve kirlenme görülmektedir. Taş duvarlarda derzler büyük oranda erimiştir. Ahşap örtüde is, kir ve mantar oluşumu görülmektedir. Duvarlarda nemlenme ve derz aralarında tuzlanma sorunu bulunmaktadır.

Resim 4.101. Z12 mekanının üst örtüsünde ve duvarlarında kirlenme, islenme sorunu

B01 Hol (Bkz. Ek-6)

Taş duvarlarda ve tonozda kirlenme, derz aralarında açılma, tonoz taşlarında ve derz aralarında tuzlanma görülmektedir. Mekana girişi sağlayan ahşap kapıda kirlenme, mantar oluşumu ve parça kaybı vardır. Kaya zeminde saman birikintileri bulunmaktadır.

Resim 4.102. B01 mekanındaki niteliksiz kapı kanadı

B02 Samanlık (Bkz. Ek-6)

Taş duvar ve tonoz yüzeylerinde ve derz aralarında kirlenme, duvar derzlerinde boşalma, tonoz derz aralarında tuzlanma olmuştur. Mekanın zemininde duvarların bir kısmını kapatacak kadar çok saman yığını bulunmaktadır. D2 duvarında bulunan KA4 pozlu kapı açıklığı günümüzde moloz taşlar ile kapatılarak kullanım dışı bırakılmıştır.

Resim 4.103. B02 mekanında kapatılmış kapı açıklığı

B03 Depo (Bkz. Ek-6)

Kaya oyma olan mekanda kaya yüzeyde kirlenmeler görülmektedir. Taş olan D2 duvarında ise kirlenme ve derz boşalması sorunu bulunmaktadır. Kaya yüzeylerde nem ve tuzlanma oluşmuştur. B04 ve B03 mekanları arasındaki geçişi sağlayan koridorun zeminine moloz yığılmıştır. D4 duvarında yer alan kaya oyma niş içerisinde moloz yığının bulunmaktadır. Zemin üzerinde de toz, toprak, moloz gibi birikintiler görülmektedir.

Resim 4.104. Niş içerisinde moloz ve zeminde saman yığını

B04 Ahır (Bkz. Ek-6)

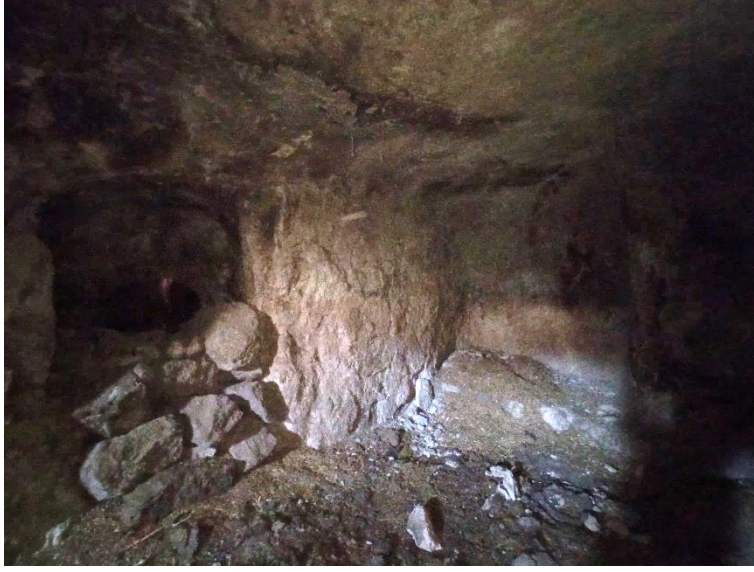
Kaya oyma olan mekanın örtüsünde çatlaklar vardır. Mekanın tüm yüzeylerinde kirlenmeler mevcuttur. Yine bu yüzeylerde nemlenme ve tuzlanma sorunu görülmektedir. Zeminde ve duvar yüzeyindeki kaya oyma nişlerin içerisinde saman birikintileri bulunmaktadır. B04 ve B05 mekanları arasında moloz taşlar ile dolmuş bir açıklık görülmektedir.

Resim 4.105. Kayalık yüzeyde bozulma

B05 Samanlık (Bkz. Ek-6)

Bir kısmı kaya oyma bir kısmı taş tonozlu olan yarı açık mekanın kaya örtüsüne çatlaklar vardır. Taş ve kaya yüzeylerinde kirlenme ve islenme görülmektedir. Mekanda nem ve tuzlanma sorunu duvar, örtü ve taşların derz aralarında bulunmaktadır. Zeminde ve niş içlerinde saman birikintileri görülmektedir.

Resim 4.106. B05 mekanının kayalıklarında bozulma, nişlerinde birikim

B06 Samanlık (Bkz. Ek-6)

Taş duvarlarda ve tonozda kirlenme ve islenme görülmektedir. Derz aralarında tuzlanma sorunu bulunmaktadır. Pencere açıklığında bulunan metal parmaklıkta deformasyon ve korozyon oluşumu tespit edilmiştir. Zemin üzerinde ve nişlerin içerisinde saman kalıntıları bulunmaktadır.

Resim 4.107. B08 mekanının taşlarında kirlenme ve derzlerinde bozulma

B07 Samanlık (Bkz. Ek-6)

Mekanın D4 duvarında yer alan pencere açıklığı etrafındaki taşlarda ayrılma tespit edilmiştir. D2 duvarında malzeme kaybı bulunmaktadır. Mekan içerisinde duvar ve tonoz yüzeyinde kirlenmeler görülmektedir. Duvarlarda nemlenme görülürken; duvar ve tonoz yüzeyinde de tuzlanma sorunu görülmektedir. D2 ve D4 duvarlarında derz boşalması sorunu bulunmaktadır. Pencere açıklığında bulunan metal parmaklıkta korozyon oluşumu gözlenmiştir. Zemin üzerinde ve niş içlerinde saman toz toprak birikintileri ile birlikte moloz yığıntıları vardır. D4 duvarında yer alan KA5 kapı açıklığı günümüzde taşlar ile kapatılmıştır.

Resim 4.108. B07 mekanının pencere açıklığında görülen ayrılma

B08 Depo (Bkz. Ek-6)

Kaya oyma olan bu mekanın örtüsünde derin çatlaklar bulunmaktadır. Kirlenmelerin görüldüğü kaya yüzeyde, taş bir ocak nişinin bulunmasına bağlı olarak islenme olmuştur. Mekanın yalnızca taş olan D1 duvarında derz boşalmaları görülmektedir. Kaya duvar ve örtü yüzeylerinde, taş duvarda ve derz aralarında nem ve tuzlanma sorunu bulunmaktadır. Mekan içerisinde bulunan şirahane içerisinde ve önünde yığıntı bulunurken zemin üzerinde

de saman, toprak birikintileri bulunmaktadır. B08 ve A05 mekanları arasında bulunan açıklık taşlar ile doldurulmuştur.

Resim 4.109. B08 mekanının kaya üst örtüsündeki çatlak ve taş duvarında malzeme kaybı

A01 Samanlık (Bkz. Ek-6)

Mekanın doğusunda yer alan N18 nişinde malzeme kaybı görülmektedir. Sıva büyük oranda dökülmüştür. Sıvası dökülen yüzeylerde derz aralarında boşalma görülmektedir. Taş yüzeylerde nemlenme ve derz araları da dahil olmak üzere tuzlanma olmuştur. Pencere açıklıklarında bulunan metal parmaklıklarda korozyon oluşumu ve deformasyon görülmektedir. Zeminde ve niş içlerinde saman birikintileri bulunmaktadır. A01 mekanından A03 mekanına geçişi sağlayan kapı açıklığında niteliksiz bir ahşap kapı bulunmaktadır.

Resim 4.110. A01 mekanında sıva kaybı

A02 Ahır (Bkz. Ek-6)

Kaya oyma olan mekanın kaya yüzeylerinde kirlenme sorunu bulunmaktadır. Özellikle duvar yüzeylerinde nemlenme, tuzlanma ve yosunlaşma görülmektedir. Ocak nişi içerisinde taş yığını bulunmaktadır. Zemininde ve duvar ve zemin kesişiminde bulunan oluklarda saman birikintileri bulunmaktadır. A02 ve A03 mekanlarını ayırmak için niteliksiz ahşap bölücü ve kapı kanadı kullanıldığı eklenmiştir.

Resim 4.111. A02 ve A03 mekanları arasındaki niteliksiz bölüntü

A03 Samanlık (Bkz. Ek-6)

Kaya oyma olan mekanın kaya yüzeylerinde kirlenme sorunu bulunmaktadır. Mekanın güneyinde yer alan D1 taş duvarında derz aralarında ve taşlarda erimeler görülmektedir. Duvar yüzeylerinde nem ve tuzlanma oluşmuştur. Zeminde ve nişlerde saman birikintileri bulunmaktadır.

Resim 4.112: A03 mekanının kaya yüzeyinde bozulma

A04 Depo (Bkz. Ek-6)

Kaya oyma olan mekanın üst örtüsü yıkılmıştır. Üst örtünün kalan kısımlarında ise yapısal sorun teşkil eden çatlaklar bulunmaktadır. Duvar yüzeylerinde kirlenme, üst örtü ve duvar yüzeylerinde nemlenme ve tuzlanma nedeniyle oluşmuş kabuklanma görülmektedir. Zemin üzerinde üst örtüden yıkılan kaya parçaları büyük bir moloz yığını oluşturmuştur.

Resim 4.113: A04 mekanının üst örtüsünde yıkılma

A05 Tol/Depo (Bkz. Ek-6)

Mekanın taş tonoz olan örtüsünün bir kısmı yıkılmış durumdadır. Bir kısmı kayalık bir kısmı taş olan duvarlarında malzeme kayıplarına rastlanmıştır. Kaya ve taş yüzeylerde kirlenme, taş ve kaya yüzeylerde tuzlanma ve yosunlanma görülmektedir. Mekanın üst örtüsünün yıkılması sebebiyle zeminde taş yığıntısı ve bu yığıntının üzerinde otsu bitkiler oluşmuştur.

Resim 4.114. A05 mekanının yıkılan tonozu

Dış mekan bozulmaları*Güney cephesi (Bkz. Ek-6)*

Zemin kat cephe taşlarında ayrılmalar ve çatlaklar bulunmaktadır. Taşlar üzerinde kirlenme görülürken niteliksiz boyalar kullanıldığı da görülmektedir. Cephenin özellikle bodrum katında derzler erimiştir. Cephenin avlu döşemesi ile birleştiği kısımlarında ve üst kotlarında otsu bitkiler oluşmuştur. Ayrıca taşlarda nemlenme ve tuzlanma sorunu bulunmaktadır. Ara kat cephesinde ve saçak taşlarında malzeme kayıpları vardır. Bodrum katında moloz taşlar ile kapatılmış açıklıklar bulunmaktadır.

Resim 4.115. Güney cephede taşlarda ayrılmalar

Doğu cephesi (Bkz. Ek-6)

Nemlenme ve tuzlanma sorunu bulunan cephe taşlarında niteliksiz boya kullanılmıştır. Ayrıca cephede yer alan bazı taşlarında yosunlaşma sorunu tespit edilmiştir. Saçak kotunda, moloz taşlarla ekleme yapılmıştır. Derzlerde erime vardır.

Resim 4.116. Doğu cephesindeki bozulmalar

Batı cephe (Bkz. Ek-6)

Cephe taşlarında kirlenme, nemlenme ve tuzlanma sorunu bulunmaktadır. Derzlerde erime görülmektedir. Üst kotlarda derz aralarında otsu bitki oluşmuştur. Cephe üzerinde bir tane kapatılmış açıklık vardır.

Resim 4.117. Batı cephesindeki bozulmalar

Çatı / Üst örtü (Bkz. Ek-6)

Üst örtüde büyük miktarda kayıplar görülmektedir. Toprak kaplı olan üst örtüde bakımsızlık sonucunda yoğun miktarda otsu gövdeli bitki oluşumları görülmektedir.

Resim 4.118. Üst örtü kayıpları

Çevre / Avlu (Bkz. Ek-6)

Yapının üst kat avlusunda çimento harçlı döşeme kullanılmıştır. Duvar köşelerinde ve toprak kısımlarda otsu bitki oluşumları görülmektedir.

Birikintiler ve yığıntılar ile kotu yükselen alt avluda otsu bitkilerin oluşumu ile özgün avlu kotu tamamen tespit edilemez durumdadır. Ara kat ile bodrum katın avlusunu ayırmak için niteliksiz ahşap bölüntü ve kapı kullanılmıştır. Ara katın avlusunda ise moloz yığıntıları ve otsu bitkilerle zemin kapanmış durumdadır.

Hengameci Sokak'a paralel olan avlu duvarında; malzeme kayıpları bulunmaktadır. Avlu giriş açıklıkları moloz taşlar ile kapatılmış, duvar üst kotlarında ise otsu bitkiler çıkmıştır.

Resim 4.119. Avlu döşemesinde çimento harç kullanımı

Resim 4.120. Avlu duvarında yer alan nişlerde malzeme kaybı

Resim 4.121. Avlu kapısında zarar görmüş kapı kanadı ve moloz taşlarla kapatılan açıklık

5. KARŞILAŞTIRMALI ÇALIŞMA VE RESTİTÜSYON

Belgeleme çalışmaları tamamlanan Kemal Batmaz Evi'nin, geleneksel sivil mimarideki yerini anlamak, yapının inşasından günümüze kadar geçen sürede geçirdiği değişimleri ve özgün durumunu belirleyebilmek ve bu doğrultuda koruma kararları alabilmek için karşılaştırmalı çalışma ve restitüsyon çalışmaları yapılmıştır.

5.1. Karşılaştırmalı Çalışma

Kemal Batmaz Evi'nin Kapadokya Bölgesi geleneksel sivil mimarideki yerini anlamak ve yapının inşasından günümüze kadar geçen sürede geçirdiği değişimleri ve özgün durumunu belirleyebilmek için yapıdan gelen izlerin yetersiz kaldığı durumda yöre yapılarının tipolojik verilerinden yararlanılmak üzere karşılaştırmalı çalışma yapılmıştır.

5.1.1. Amaç ve yöntem

Bir sivil mimarlık örneği olan Kemal Batmaz Evi'nin geleneksel mimarideki yerini belirleyebilmek, yapının inşasından günümüze kadar geçen sürede geçirdiği değişimleri anlamak ve yapının özgün durumunu tespit edebilmek için, belirli başlıklar altında benzer yapılar incelenerek bir tipoloji çıkarılması amaçlanmıştır. Karşılaştırmalı çalışma, yapının inşasına veya onarımlarına ait resmî belgelerin bulunmaması durumunda (proje, fotoğraf, teknik rapor vb.) restitüsyon çalışmasına önemli bir kaynak olmaktadır. Bu tipolojik verilere ulaşabilmek için, benzer coğrafyada yer alan yapılar; yapım teknikleri, mekânsal, kurgular, yapısal elemanlar, mimari elemanlar, süsleme öğeleri gibi başlıklar altında incelenmiştir.

5.1.2. Kapsam

Bu bölümde incelenen yapılar Aksaray başta olmak üzere Nevşehir, Niğde ve Kayseri illerinin de yer aldığı Kapadokya Bölgesi olarak anılan alanda yer almaktadır. Bu kapsamda çalışılmakta olan yapı ile benzer nitelikleri olan yapılar beş temel başlık altında incelenmiştir.

Yapım tekniği (taşıyıcı sistem, malzeme)

Kapadokya bölgesinin sahip olduğu karakteristik bir özellik olarak erken dönemde kaya oyma yapım tekniğinin kullanıldığı görülmektedir. Zamanla bu mekanlar üzerine eklenen taş yığma birimler yeni yaşama mekanları olurken, kaya oyma birimler servis, depolama, ahır gibi işlevlerde kullanılmıştır. Geç dönemde ise tamamen taş yığma olarak inşa edilmiş yapılar görülmektedir. Gerek kaya oyma gerek yığma teknikle inşa edilen yapılarda ihtiyaca binaen eklenen yeni mekanlar, bölgenin organik dokusunu daha da güçlendirmiştir (Bkz. Şekil 3.1).

Resim 5.1. Güzelyurt'ta kaya oyma ve yığma tekniğin birlikte kullanımı

Taş malzeme; yapılarda duvar ve üst örtü taşıyıcısı olarak kullanılmaktadır. Duvarlarda kesme taş, ince yonu taş, kaba yonu taş ve moloz taş, üst örtüde (tonozlarda) kesme taş ve ince yonu taş kullanılmıştır. Kesme taş ve ince yonu taş ayrımının tam olarak tespit edilemediği durumlar da bulunmakla birlikte özellikle yapının ana cephesinde kesme taş – ince yonu taş, arka duvarlarında kaba yonu taş görülmektedir. Moloz taş ise genellikle duvar dolgusu olarak kullanılmıştır. Bazı yapılarda ise taş çatı kaplaması uygulanmıştır.

Resim 5.2. Güzelyurt'tan bir konut örneği

Resim 5.3. Kilise Camii ve taş kaplama çatısı

Ahşap malzeme; kapı, pencere, dolap gibi mimari elemanlarda kullanılmıştır. Geç dönem yapılarında taşıyıcı malzeme olarak mekanların üst örtülerinde ahşap kirişler bulunmaktadır. bazı örneklerde de tavan kaplaması olarak ahşap malzemenin kullanıldığı bilinmektedir. Güzelyurt bölgesinde incelenen yapılarda rastlanılmamakla birlikte Kapadokya evlerinde döşeme kaplaması olarak da karşımıza çıkmaktadır.

Metal malzeme; pencere açıklıklarında ve merdiven ile balkonlarda korkuluk ve süsleme unsuru olarak kullanılmıştır.

Resim 5.4. Güzelyurt evlerinde pencerelerde metal korkuluk kullanımı

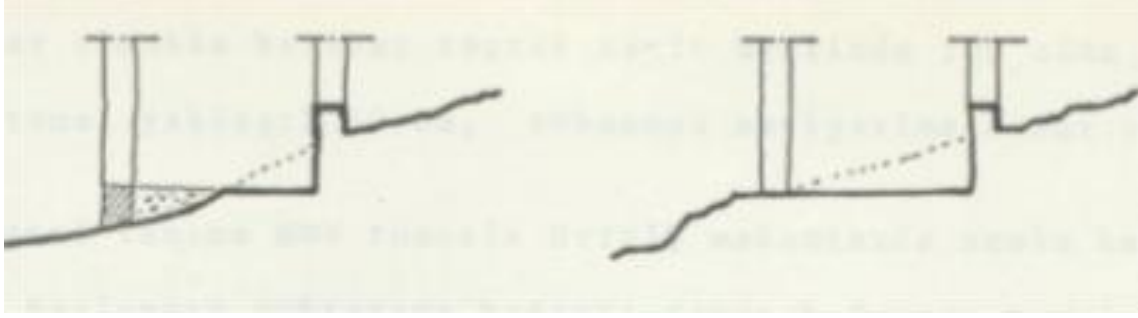
Taşıyıcı elemanlar

Taşıyıcı elemanlar; düşey taşıyıcı elemanlar ve açıklık geçici taşıyıcı elemanlar olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir.

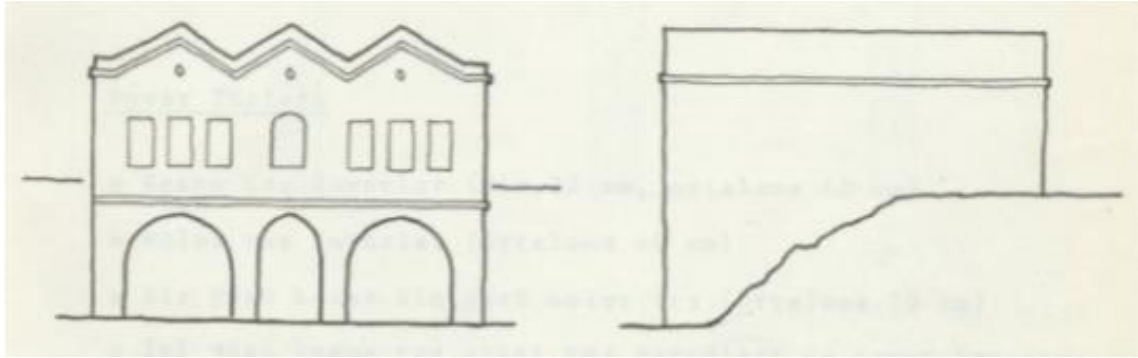
Düşey taşıyıcı elemanlar: temel, duvar, sütun, örtü/tavan; açıklık geçici taşıyıcı elemanlar: döşeme, kemer ve çatıdır.

Temel

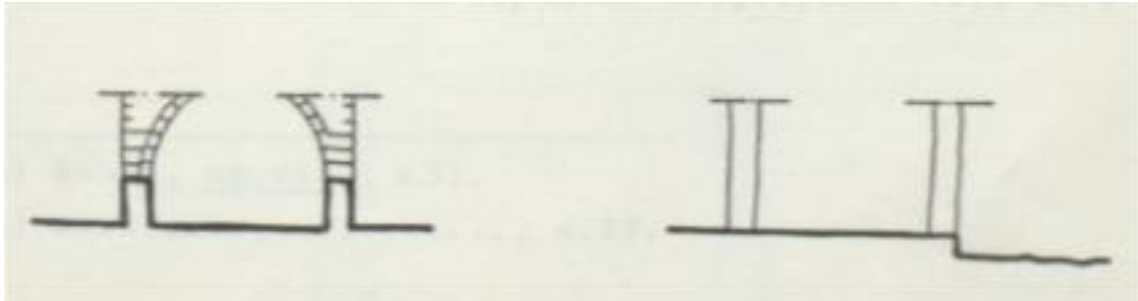
Temel yapım sistemi ve malzemesi ile ilgili bir kazı veya sondaj çalışmasının olmaması kesin bilgi vermeye engel olsa da bölgenin kayalık olması temellerin de kaya olması ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Ulusoy (1985: 29-31) temellerin kayalık olduğunu; eğimli arazilerde düşük kota göre zeminin düzeltilebildiğini veya doldurulabildiğini Şekil 5.1; eğimin çok olduğu alanlarda ise yüksek kata göre belirlenen zemin kotuna kadar düşük kotun yükseltildiğini Şekil 5.2 söylemektedir. Düz arazilerde ise yapının doğrudan zemine oturtulduğunu Şekil 5.3 ifade etmektedir.

Şekil 5.1. Eğimli arazide zemin oturumu

Şekil 5.2. Eğimli arazide zemin oturumu

Şekil 5.3. Düz arazide zemin oturumu

Duvar

Bölgede yapıların duvarlarının ya kayalık ya da taş yığma olduğu görülmektedir. Ortalama 60-100 cm arasında değişen kalınlığa sahip olan taşıyıcı bu duvarların yapı özelinde; zemin kat, üst kat ve avlularda farklı taşların kullanıldığı görülmektedir. Üst kat ve ana cephelerde daha fazla özen gösterildiği için kesme taş – yonu taşı kullanımı yaygınken; bodrum katlarda kaba yonu taş kullanımının yaygın olduğu görülmüştür. Moloz taşlara ise

cephede çok rastlanılmasa da duvarda dolgu malzemesi olarak kullanıldığı görülmektedir. (Bkz. Resim 5.5)

Taş duvarların arasında bağlayıcı malzeme olarak bölge yakınlarındaki Sivrihisar'dan getirilen alçı veya volkanik toprakla oluşturulan ve şırlaz adı verilen bir harcın kullanıldığı söylenmektedir. (Ulusoy, 1985:32)

Resim 5.5. Güzelyurt'ta bir duvar kesiti

Kaya oyma mekanlarda ise herhangi bir kaplama, harç, sıva vb. ikincil malzeme olmaksızın duvar malzemesi doğrudan düzeltilmiş kaya olarak karşımıza çıkmaktadır.

Döşeme

Mekanların altında ne olduğuna bağlı olarak döşemenin çeşitlendiğini söylemek mümkündür. Altında kaya oyma mekan olması durumunda veya mekanın doğrudan kaya oyma olması durumunda döşeme düzeltilmiş kaya olarak karşımıza çıkmaktadır (Resim 5.7.). Altında yığma tekniği ile inşa edilmiş bir mekan olması durumunda ise genellikle taş döşeme görülmektedir. Sahada yapılan incelemelerde ahşap döşeme kaplamasına rastlanılmamışsa da Kapadokya Bölgesine ait diğer yerleşim yerlerinde ahşap döşeme kaplaması kullanıldığı da görülmüştür (Resim 5.6.). Bazı yapılarda geç dönem müdahalesi olarak kaya veya taş zemin üzerine çimento harcı ile bir kaplama yapıldığı da görülmektedir (Resim 5.8.).

Resim 5.6. Ortahisar (solda) (Ulusoy, 2013:85) ve İbrahimpaşa Köyü'nde (sağda) (Demir, 2006:68) ahşap döşeme örneği

Resim 5.7. Güzelyurt'ta düzeltilmiş kaya döşeme örneği

Resim 5.8. Güzelyurt'ta çimento harçlı döşeme örneği

Üst örtü / Tavan

Kaya oyma mekanların üst örtüsü de direkt kaya olarak karşımıza çıkmaktadır. Yığma yapılarda üst örtüde iki farklı teknik kullanıldığı görülmektedir. Bunlardan ilki taş kemerli tonoz örtüdür (Resim 5.9.). Genellikle birer aks arayla yerleştirilen kemerler ve bunlar

arasında kalan boşluklar üzerinde kapak vazifesi gören taşlar ile kapatılan bir üst örtü olarak görülmektedir. Kapadokya bölgesinde yöresel mimariye ait olan bu teknik pek çok yapıda karşımıza çıkmakta olup; kara kemer, atkı kemerli tonoz, beşik tonoz, kavrumlu kemer gibi çeşitli isimlerle anılmaktadır (Bkz. Şekil 3.2., 3.3.).

Resim 5.9. Güzelyurt'ta atkı kemerli beşik tonoz ile örtülü bir mekan örneği

Geç dönem yapılarında karşımıza çıkan bir diğer üst örtü ise ahşap kirişleme sistemidir. Taş duvar üzerine oturtulan ahşap kirişler mekanın üst taşıyıcısını oluşturmaktadır. İşlenmemiş olan bu ahşap elemanların kalınlığı yaklaşık 10-30cm arasında değişirken bu kalınlığa göre sık veya daha seyrek yerleştirildiği de görülmektedir (Bkz. Şekil 3.5.).

Ahşap kirişli mekanlarda tavan bazen açık bırakılırken bazen de kirişlerin üzeri kaplama tahtaları ile kapatıldığı görülmektedir (Resim 5.10.).

Resim 5.10. Güzelyurt'ta ahşap kiriş ve ahşap tavan kaplaması örneği (Şahin, 2013:284)

Sütun

Bazı yapılarda taşıyıcı unsur olarak taş sütunların kullanıldığı görülmüştür. Bunlar ağırlıklı olarak; revak, dış sofa, giriş holü gibi mekanlarda karşımıza çıkmaktadır.

Resim 5.11. Güzelyurt'ta sütunlu yapı örnekleri

Çatı

Bölgedeki genel çatı örtüsü düz dam veya eğimli kırma çatı olarak tespit edilmiştir. Ahşap kirişlemeli mekanlarda; kirişlerin üstünde hasır, iğde çalısı, çakıl ve toprak katmanlarından oluşan düz toprak dam yapılmakta olup en son loğ taşı (Resim 3.12.) ile sıkıştırılmaktadır. Taş tonozlu mekanlarda ise bazen çakıl ve toprak ile doldurulmuş düz dam yapılırken

bazen de tonozu kısmi olarak dışarıdan belli edecek şekilde eğimli çatı yapıldığı görülmektedir. Kaplama malzemesi olarak günümüzde yapılan onarımlar ile kiremit kaplama yapıldığı gözlenmiştir.

Resim 5.12. Güzelyurt evlerinin çatıları (toprak damlar ve sonradan müdahale ile kırma çatı yapıp kiremit kaplanmış çatılar)

Plan tipolojisi

Yüzyıllar boyunca yaşama alanı olarak kullanılan Güzelyurt, bulunduğu döneme göre çeşitli plan tiplerini içerisinde barındırmaktadır. Kaya oyma, kaya oyma + yığma, yığma gibi yapım tekniği ve gelişmişliğe bağlı 3 başlık çıkarken; sofalı – sofasız, revaklı – revaksız, sofadan geçişli – geçişsiz gibi temel unsurlar da plan tipolojisinde ana unsurları oluşturmaktadır.

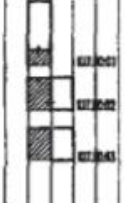
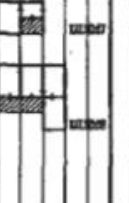
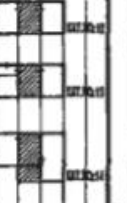
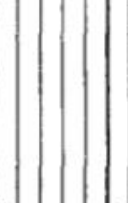
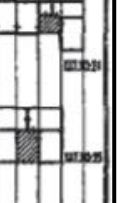
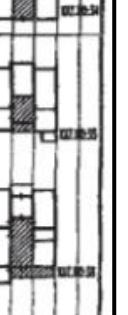
Şahin (2014:153), yapıları yer altı ve yer üstü olarak iki ana başlık altında incelerken dönemsel ve mekânsal ilişkileri baz alarak çeşitli alt başlıklardan oluşan bir plan tipolojisi hazırlamıştır (Çizelge 5.2.).

Binan (1994:143) ise; birimlerin sayısı ve sofanın konumuna göre bir plan tipolojisi belirlemiştir (Çizelge 5.1.).

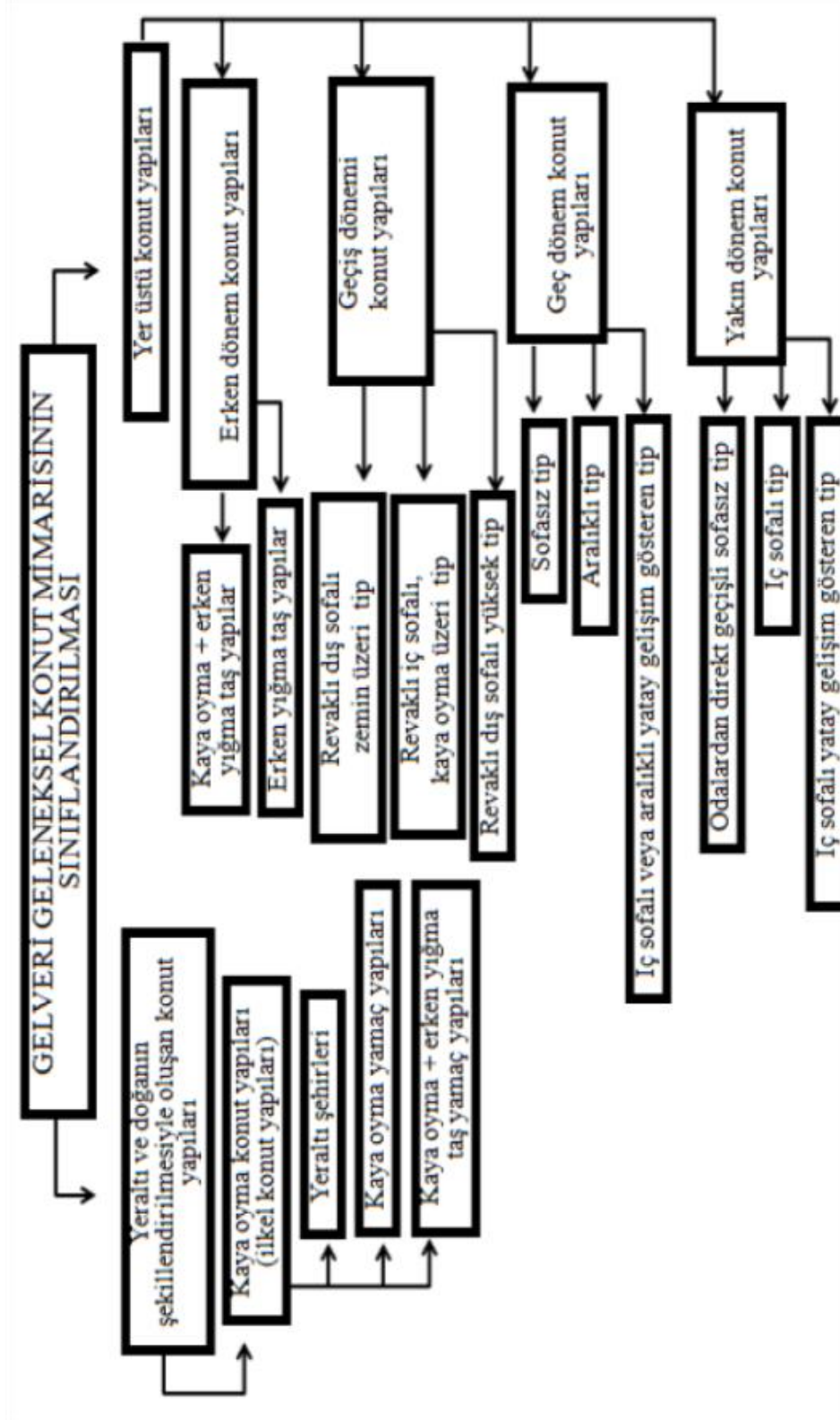
Çeşitli plan tiplerinin bulunduğu bu bölgede, yapılar her ne kadar kaba bir şekilde Binan'ın veya Şahin'in tespit ettiği tiplerden birine benzemekteyse de genellikle arazinin elverdiği

şekilde ve kullanıcının ihtiyaçları doğrultusunda inşa edildikleri için standart bir plan tipi olmadığı görülmektedir.

Çizelge 5.1. Güzelyurt evleri plan tipolojisi (Binan, 1994:143)

GÜZELYURT KONUTLARI PLAN TİPOLOJİSİ					
	SOFA YANDA		SOFA ORTADA		
	TEK YANDA ODA	İKİ YANDA ODA	İKİ YANDA ODA		ÜÇ YANDA ODA
			TEK YÖNLÜ SOFA	İKİ YÖNLÜ SOFA	
AKIŞ SOFALI	 A.1a	 A.1b	 A.1a1	 A.1a2	 A.1b1
KAPALI SOFALI	ÖN SOFASIZ	 B.1b	 B.1a1	 B.1a2	 B.1b1
		 B.1b2	 B.1a1	 B.1a2	 B.1b1
KAPALI SOFALI	ÖN SOFALI	 B.2b	 B.2a1	 B.2a2	 B.2b1
		 B.2b2	 B.2a1	 B.2a2	 B.2b1

Çizelge 5.2. Güzelyurt evlerinin plan sınıflandırılması (Şahin,2014:153)

Plan elemanları

Plan elemanları; açık / yarı açık mekanlar, kapalı mekanlar olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır.

Açık / Yarı açık mekanlar

Açık/yarı açık mekanlar içerisinde; avlu, tol, tandır, fırın, eyvan ve balkon mekanları incelenmiştir.

Avlu

Yapının sokakla bağlantısını kesip hem konutun mahremiyetini sağlayan hem sınırını belirleyen açık mekanlardır. Taş duvar ile sokaktan ayrılan alan, servis mekanlarını da içinde barındıran gerek içerisinde iş yapılan gerekse bir bahçe gibi kullanılabilen ortak bir alan ortaya çıkarmaktadır. Zemini genellikle sıkıştırılmış topraktır. Konumlanış olarak yapının yanında veya önünde yer alabilmektedir. Yapının konumuna ve arazinin eğimine bağlı olarak tek avlu olabildiği gibi bazı yapılarda çift avlu görmek mümkündür. Binan (1994) Yukarı mahalle özelinde, yapıların avlu ve sokakla olan ilişkisini göstermiştir. (Bkz. Çizelge 5.3., Çizelge 5.4.)

Resim 5.13. Güzeyurt'ta avlulu konut örnekleri

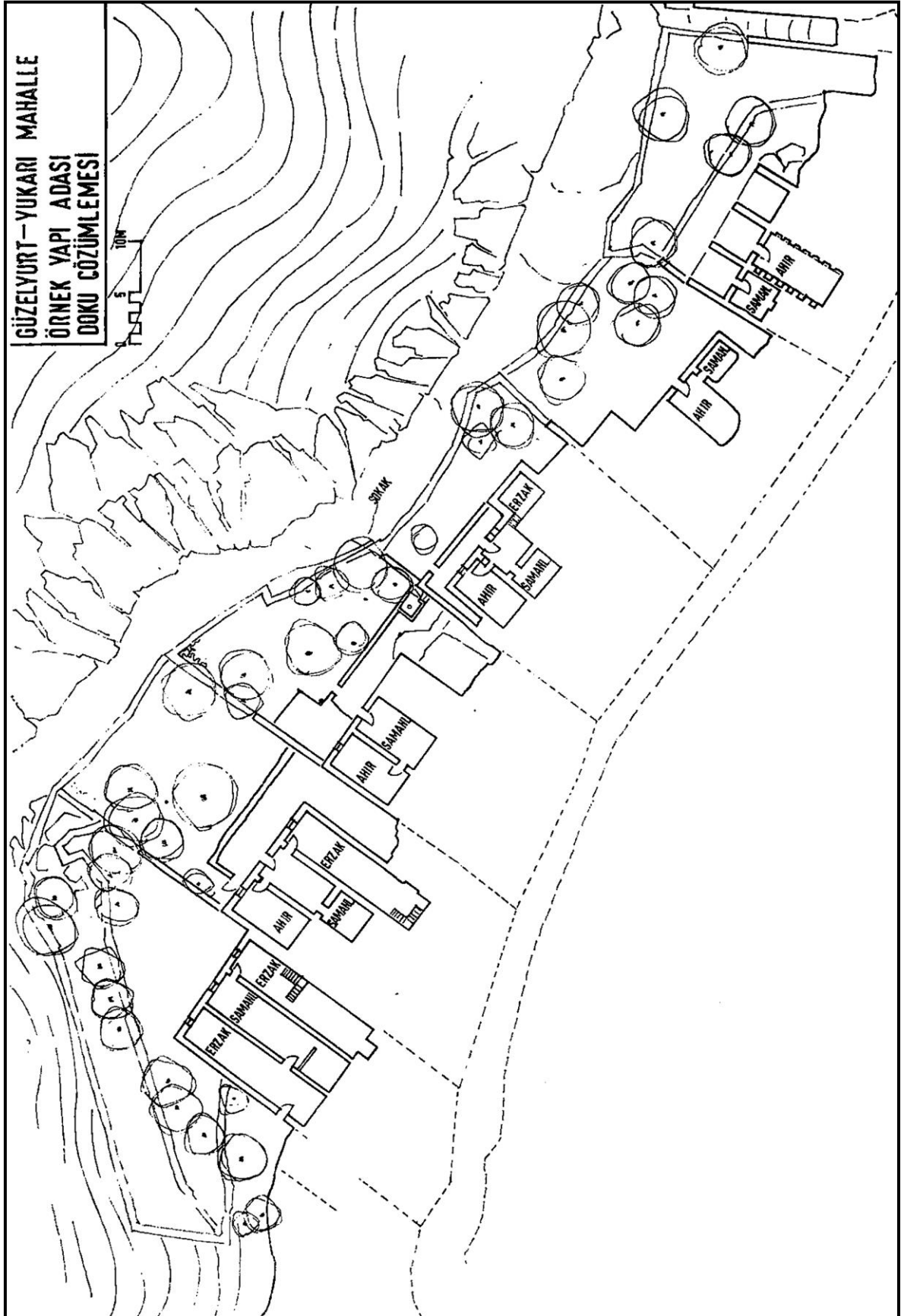

Resim 5.14. Güzelyurt'ta avlusuz yapı örneği

Resim 5.15. Güzelyurt'ta eski yerleşim alanında görülen avlusuz organik ilişkili yapılar

Çizelge 5.3. Sokak-avlu- yapı ilişkisi (Binan, 1994:127)

Tol

Üç tarafı kapalı, üstü tonoz ile örtülü bu mekanlar avlu içerisinde veya yapıya bitişik olarak konumlandırılmıştır. Depo, samanlık, odunluk, fırın gibi işlevlerde kullanılmaktadır.

Resim 5.16. Tol örneği (Şahin, 2014:140)

Tandır, Fırın

Mahalle aralarında pek çok ailenin kullanımına açık olan, tekil yapı olarak karşımıza çıkan fırınlar bulunmaktadır. Bunun dışında konut içlerinde tol formundaki mekanların bu amaçla kullanıldığını görmek mümkündür. Bazı konutlarda ise bağımsız bir mekan yerine mutfak içerisinde ocak nişi ile bu ihtiyacın giderildiği görülmektedir. Tandır veya fırın olarak adlandırılan bu mekanlar daha ziyade ekmek yapımı, pekmez kaynatımı gibi büyük ölçekli işlerde kullanılırken mutfak içerisindeki ocaklar günlük ihtiyaçları karşılamaktadır.

Resim 5.17. Güzelyurt Belediye Fırını'nın iç mekanı (Erdal,2014:1922)

Eyvan

Yapının girişinde bulunan, üst örtünün devamı olarak birkaç kemer sırası ile (Güzelyurt konutlarında genellikle 2 sıra kemerli görülürken Kapadokya bölgesindeki yapılarda daha genişleri görülmektedir) girişini cepheden içeri alarak, cepheden geriye çekilmiş duvar ile bir giriş saçağı veya sundurması gibi bir alan tanımlamaktadır.

Resim 5.18. Solda Güzelyurt'tan bir eyvan örneği ve sağda Ortahisar'dan (Ulusoy, 2013:29) bir eyvan örneği

Balkon

Yapılarda çok sık görülmediği gibi standart bir tipolojisi de olmayan balkonlar; yapının sofasına, aralığına veya giriş mekanına açılan, cepheye hareket ve çeşitlilik katan yarı açık mekanlardır. Üst örtüleri iç mekanın devamı niteliğinde tonoz veya ahşap kirişlemeli olabilmektedir. Genellikle taş payandalar ile taşınmak suretiyle cepheden çıkmalar yapmaktadırlar. Metal korkulularla çevrilidirler. Kapadokya Bölgesi mimarisi özelinde asma kemerli örnekleri bulunmaktadır (Resim 5.19., 5.21., 5.22.).

Resim 5.19. Güzelyurt Belediyesi balkon örneği

Resim 5.20. Asma kemerin kullanım örneği (Solmaz,2013:89)

Resim 5.21. Kayseri'de asma kemerli ve taş payandalı çıkma yapan balkon

Resim 5.22. Akсарay İbrahim Kaya Konağı, taş payandalarla çıkma yapan asma kemerli balkon (Tektaş, 2017:111)

Kapalı mekanlar

Kapalı mekanlar içerisinde; oda, sofa-aralık, mutfak, kiler, ahır, şirahane ve ıslak hacim mekanları ele alınmıştır.

Oda

En eski yapılarda kaya oyma birimler olarak karşımıza çıkan odalar tek mekanda hem oturma hem yatma eylemlerinin yapıldığı mekanlardı. Eşyalarını (kıyafet, yastık, yorgan vb.) muhafaza ettikleri alan da yine bu mekan içlerinde yer alan nişler veya raflar idi. İhtiyaca göre alanın elverdiği şekilde mekan sayısı artırılabilmekteydi. Daha sonra taş duvarlı taş üst örtülü daha geniş mekanlar yapılmaya başlandı. Yine yaşam alanı olarak kullanılan bu birimler gündüz oturma, akşam yatma mekanı olarak kullanılmaktaydılar. Küçük yapılarda tek oda olabildiği gibi büyük yapılarda iki veya daha fazla oda sayısı görmek mümkündür. Oda sayısının arttığı durumlarda bunlardan birinin konuk odası veya baş oda olarak isimlendirildiği ve evin diğer odalara göre daha özenli olduğu söylenebilir. Oda içlerinde seki, sedir, niş, dolap, gusülhane gibi mimari elemanların kullanıldığı görülmektedir.

Resim 5.23. Güzelyurt geleneksel konutlarına ait oda örnekleri

Sofa-Aralık

Yapının merkezi sayılabilecek sofa; odalar ve servis birimlerini birbirine bağlayan mekanların geçişini sağlayan ortak yaşam alanıdır. Varsa yapının balkonuna bağlanmaktadır. Sofalı plan tipine sahip yapılar olduğu gibi, sofasız yapılar da bulunmaktadır. Ayrıca sofa işlevine sahip olmamakla birlikte daha ziyade bir koridor vazifesi ile yine odalar arasında ortak bir mekan olarak karşımıza çıkan daha küçük ve dar alanlar bulunmaktadır. Şahin'in (2014) plan tipolojisinde sofalı ve sofasız plan tiplerinin yanında aralıklı plan tipi olarak bahsettiği yapılar bu mekana örnektir. Sofalar açık, kapalı ve yarı açık olarak çeşitlenmektedir.

Mutfak

İçerisinde yemek hazırlığı yapılan; duvarlarında mutfak malzemelerinin saklanabileceği nişlerin ve ocakların yer aldığı mekandır. Yemek pişirme eylemi mutfakta yer alan ocak nişi ile yapılırken bazı yapılarda da avluda bulunan servis mekanları içerisinde (tol gibi) yer alabilmektedir.

Kiler

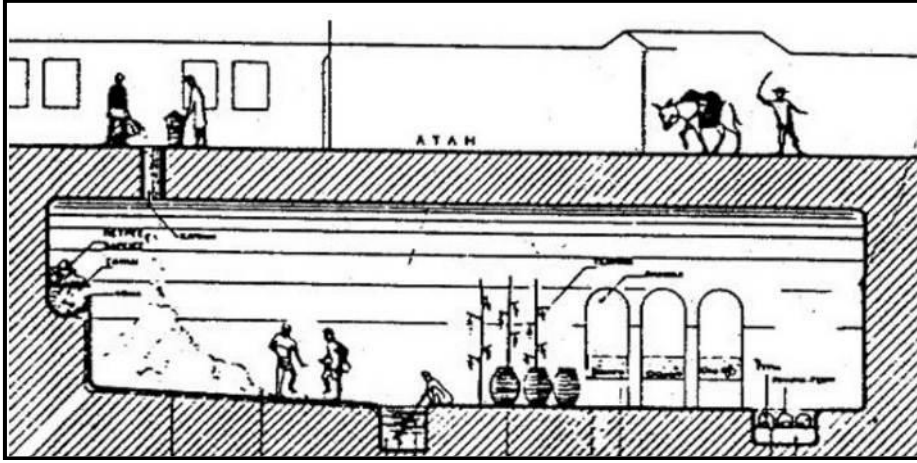
Bazen taş yığma bazen de kaya oyma bir birim olarak karşılaştığımız mekanlardır. Yapının özellikle ışık görmeyen karanlık ve serin olacak bir yerinde konumlanan bu mekanda kışlık yiyecekler saklanmaktadır.

Ahır

Genellikle yapıların bodrum katında yer alan birimlerdir. Yığma olabileceği gibi kaya oyma olarak da görülmektedir. Yapının ana girişinden bağımsız bir girişi bulunmaktadır.

Şirahane

Her yapıda bulunmamakla birlikte, üzüm üretiminde kullanılan şirahane veya şaraphane adıyla da bilinen mekanlar görülmektedir. Konut içlerinde daha küçük kapasiteli olmakla birlikte bazı mekanlarda büyük ve sistematik bir üretimin olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 5.4. Şirahane kesiti örneği (Çiftçi, 2017:26)

Islak hacim

Günümüzde yapı içlerinde tesisat boruları yer aldığı görülmekteyse de erken dönemlerde yapı içlerinde ıslak hacim bulunmamaktadır. Bazı yapılarda mekan içlerinde gusülhane nişleri yer almaktadır. Bazı yapılarda da avlu içlerinde tuvalet mekanı olduğu görülmektedir. Sonrasında ihtiyaçlar doğrultusunda yapı içlerinde mekan değişiklikleri yapılarak gerekli ıslak hacimlerin eklendiği görülmektedir (Resim 5.24., 5.25.).

Resim 5.24. İbrahimpaşa köyü konut içi hela örneği (Demir,2006:77)

Resim 5.25. Güzelyurt'ta avlu içi hela örneği (Şahin, 2014:151)

Mimari elemanlar

İncelenen alanda bulunan yapılarda mimari eleman olarak; niş, dolap, yüklük, gusülhane, seki, sedir ve merdiven yer almaktadır.

Niş, dolap, yüklük, gusülhane

Yapı içlerinde mekanın işlevine göre depolama işlevlerinde kullanılan, taş duvar üzerinde dörtgen bir açıklık veya kaya oyma yüzeyde bir oyuk şeklinde yer alan boşluklar niş olarak adlandırılmıştır.

Nişlerin biraz daha büyüyüp içlerine ahşap raf ve kapak gelmesi durumunda dolap olarak anılırken daha büyük boyutlu olup, içlerinde daha büyük eşyaların (yatak, yorgan gibi) depolandığı birimler de yüklük olarak tanımlanmaktadır (Resim 5.27.).

Yapı içlerinde ıslak hacim bulunmayıp; yaşama mekanları içlerindeki bazı nişlerin gusülhane olarak kullanılmaktadır. Boyut olarak yüklüklerden daha derin ve dolaplardan daha yüksek kapaklı nişlerin gusülhane nişi olduğu düşünülmektedir (Resim 5.26.).

Resim 5.26. Güzelyurt geleneksel konutlarında gusülhane nişi örneği

Resim 5.27. Ortahisar evlerinde ahşap dolap örnekleri (Ulusoy, 2013: 74)

Resim 5.28. Niş örnekleri (Şahin,2014:187)

Seki, Sedir

Çoğunda görülmemekle birlikte yaşama mekanları içlerinde; kapı aksından hemen sonra veya mekan içerisinde 2 veya 3 duvarı dönen taş sekilere rastlanmaktadır (Resim 5.29.). Bazı yapılarda da genellikle pencere önlerinde daha yüksek olan taş sedir örnekleri görülmüştür.

Resim 5.29. Taş sedir örneği

Merdiven

Yapının üst katına veya terasına (toprak dam) ulaşmak için cephede veya iç mekanda taş merdivenler inşa edilmiştir. Bazılarında metal korkuluk görülürken bazılarında bulunmamaktadır. Bir kısmı kemerli taşıyıcıya sahipken (Resim 5.31., 5.32.) bir kısmı da düz kirişlemeli taşıyıcılıdır (Resim 5.30).

Resim 5.30. Güzelyurt konutlarında avluda konumlanan merdiven örneği

Resim 5.31. İbrahimpaşa köyü taş merdiven örneği (Demir, 2006:65)

Resim 5.32. İbrahimpaşa köyü taş merdiven örneği (Demir, 2006:58)

Cephe elemanları

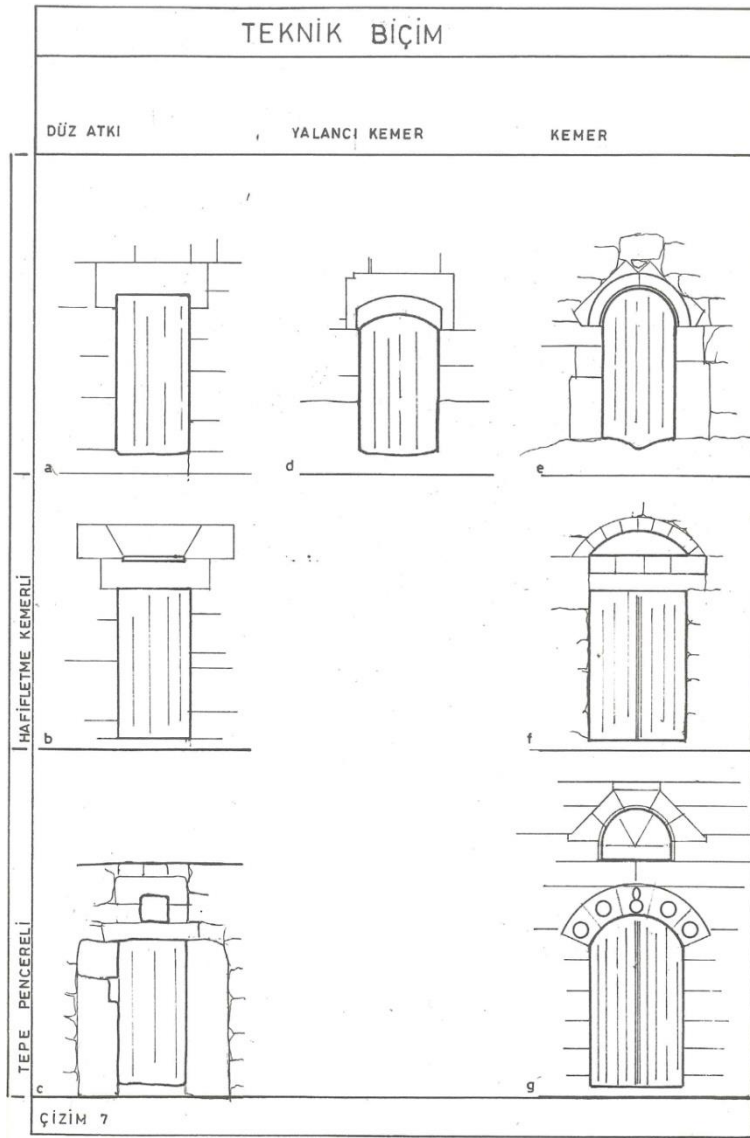
İncelenen alanda bulunan yapılarda cephe elemanı olarak; kapı, pencere, kat silmesi, saçak silmesi, çörten, baca, konsol ve payandalar ile kitabeler yer almaktadır.

Kapı

Yapının sokakla olan bağlantısını sağlayan bu elemanlar cephe tipolojisinde önemli bir yer tutmaktadır. Taş avlu duvarı veya taş beden duvarında, genellikle iki kanatlı ahşap kapılardan oluşmaktadır (Resim 5.33.). Açıklıkların düz atkılı veya kemerli olarak geçildiği görülmektedir. Genellikle giriş aksına simetrik bir şekilde yerleştiği görülse de aksi durumlar da bulunmaktadır. Düz atkılı kapılarda taş lento veya ahşap lento kullanıldığı görülmektedir. Kemerli kapılarda ise yalancı kemerli veya hafifletme kemerli kapılar da bulunmaktadır. Bazı kapıların üzerinde de aydınlatma pencereleri yer almaktadır (Şekil 5.5.).

Resim 5.33. Güzelyurt konutlarında avlu kapısı örnekleri

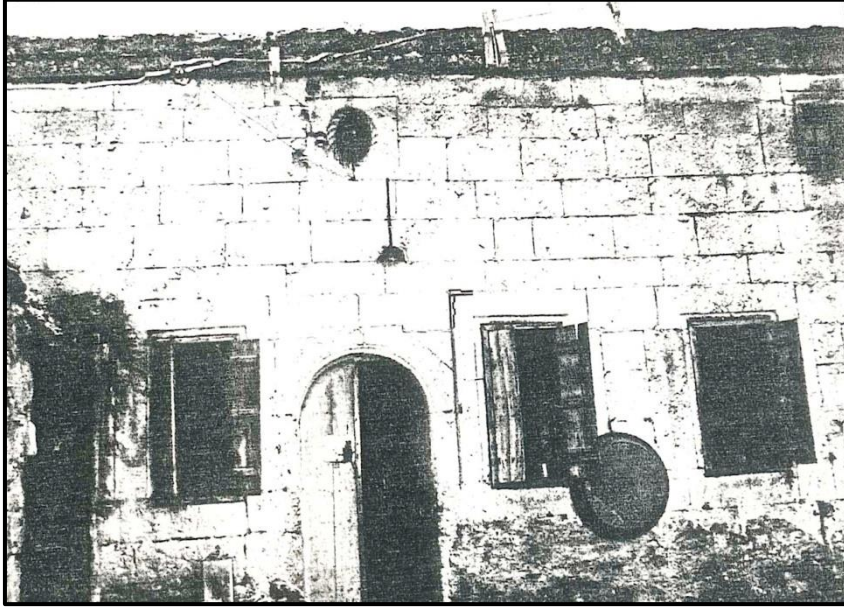

Şekil 5.5. Güzelyurt evleri kapı biçimlenişi (Er, 1985:129)

Pencere

Cephenin ana unsurlarından bir diğeri olan pencereler yapının dönemine veya mekanın işlevine göre değişiklik göstermektedir. Genellikle metal parmaklıkların kullanıldığı açıklıklarda ahşap doğramalar bazı pencerelerde hiç bulunmazken bazılarında (özellikle yakın dönem yapılarında) bulunmaktaysa da pek çoğu kaybedilmiş durumdadır. Er (1985:106) bazı pencerelerde ahşap kapakların da kullanıldığını söylemekteyse de incelenen yapılarda rastlanılmamıştır (Resim 5.34.). Bu kapsamda ele alınan pencereler;

- Tepe pencereleri,
- Servis pencereleri,
- Oda pencereleri, olarak gruplandırılarak incelenmiştir.

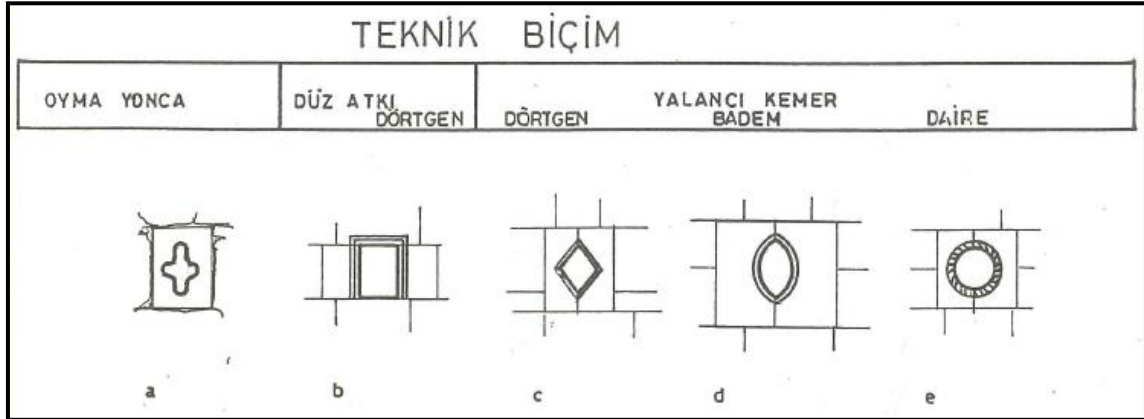
Resim 5.34. Pencerelerde ahşap kapak kullanımı (Er, 1985:110)

Tepe pencereleri

Boyutsal olarak küçük ve mekanın üst kotlarında yer alan pencereler mekanın hem hava hem ışık almasını sağlamaktadır. Dörtgen, yuvarlak, oval gibi formlarda olan bu pencereler genellikle tekli veya ikili olarak cephede yer almaktadır (Resim 5.35.). Bu pencerelerin bir diğer işlevi de erken dönemlerde yapının dışarıyla ilişkisini aza indirerek emniyeti sağlamaktır. Tepe penceresi veya nefeslik olarak adlandırabileceğimiz pencerelerde ahşap doğramalara rastlanılmamıştır. Sedef Er (1985:88) bu pencereleri yıldız penceresi olarak adlandırıp biçimlenişine göre bir sınıflandırma yapmıştır. (Bkz. Şekil 5.6)

Resim 5.35. Güzelyurt evlerinde tepe penceresi örneği

Şekil 5.6. Pencere tipleri (Er, 1985:89)

Servis pencereleri

Boyutları tepe penceresine göre daha büyük olan ikinci grup pencerelerde açıklık içerisinde duvara mesnetli metal parmaklıklar yer almaktadır (Resim 5.36., Şekil 5.7.). Boyutları artan bu pencereler mekanın daha fazla ışık ve hava almasını sağlarken

parmaklıklar sayesinde de emniyeti sağlamaktadır. Ahşap doğramaların bu pencerelerde de kullanılmadığı görülmüştür. Genellikle servis mekanlarında kullanıldığı görülmektedir.

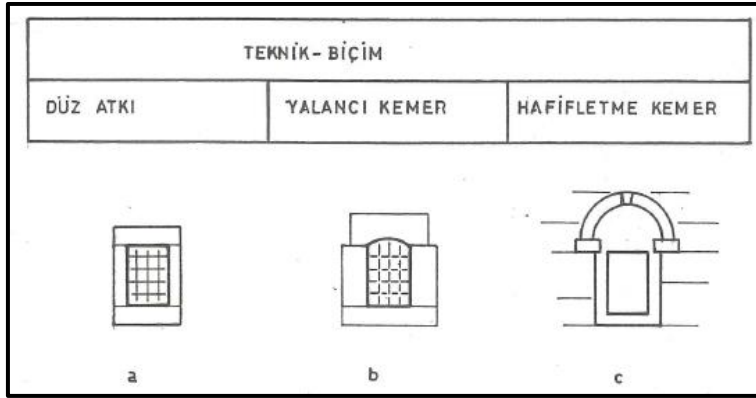
Resim 5.36. Güzelyurt evlerinde küçük boyutlu pencere örneği

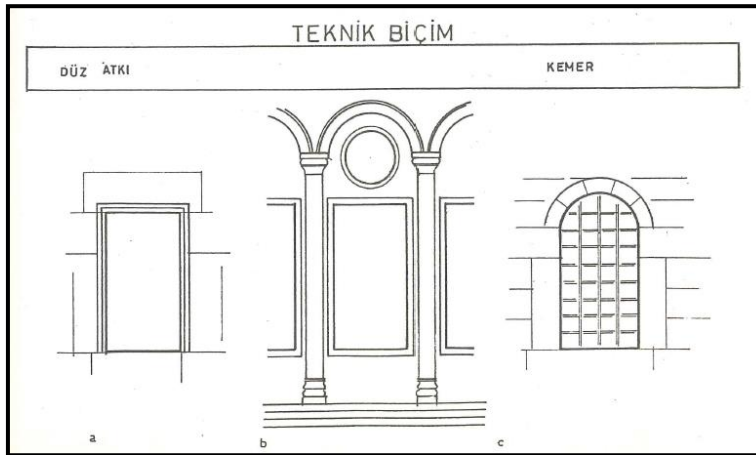
Şekil 5.7. Sedef Er'i (1985:92) servis pencereleri olarak tanımladığı pencere tipolojisi

Oda pencereleri

Üçüncü grup pencereler ise odalarda kullanılan, biçim ve teknik olarak daha gelişmiş pencerelerdir. Boyutları büyüyen pencerelerde metal parmaklıklar güvenlik unsuru olarak varlığını korurken geç dönemde süsleme unsuru olarak kullanılmıştır. Genellikle dikdörtgen biçimli olan pencerelerde düz atkılı veya kemerli açıklıklar görülmektedir (Şekil 5.8., 5.9.). Pek çoğunun günümüze yalnızca telaro kasası ulaşabilmişse de menteşe izlerinden kaç kanatlı pencereler olduğunu anlamak mümkün olabilmektedir (Resim 5.37., 5.38., 5.39.).

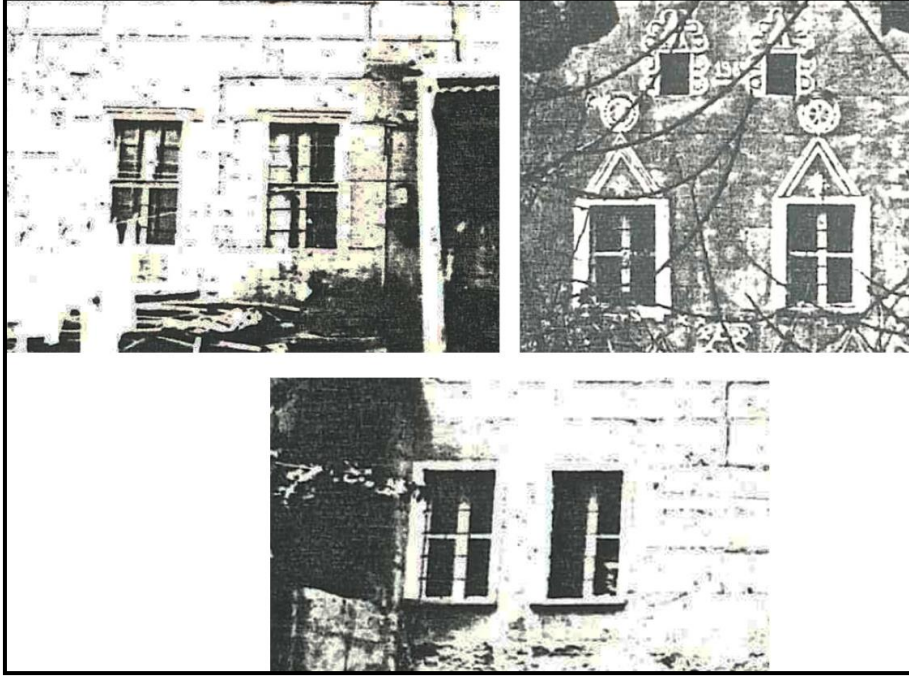
Şekil 5.8. Odalarda küçük boyutlu pencerelerin biçimlenişi (Er, 1985:95)

Şekil 5.9. Odalarda büyük boyutlu pencerelerin biçimlenişi (Er, 1985:97)

Pencerelerin mekanın işlevine, boyutuna veya estetik kaygılara bağlı olarak tekli, ikili veya üçlü olarak kullanıldığı görülmektedir. Sade olduğu gibi süslemeli pencereler de görülmektedir. İç mekanlarda yaygın olarak istiridye kabuğunu andıran süslemeler

görülürken dış cephelerinde de çeşitli süslemeler yapıldığı görülmektedir. İki katlı yapıların zemin katlarda genellikle küçük boyutlu pencereler, üst katlarında ise büyük boyutlu pencereler kullanıldığı görülmektedir (Resim 5.40.).

Resim 5.37. Güzelyurt evlerinde ahşap pencere örnekleri (Er, 1985:102,122,162)

Resim 5.38. Güzelyurt geleneksel konut pencereleri

Resim 5.39. İbrahimpaşa köyünde bir konutta ahşap pencere örneği (Solmaz, 2013:185)

Resim 5.40. Güzelyurt geleneksel konutlarında tek yapıda üç çeşit pencerenin de kullanımına örnekler

Kat silmesi

Cephede yapının zemin ve bodrum katını keskin bir şekilde ayırırken aynı zamanda cepheye zenginlik katan bir süsleme ögesidir. Genellikle cepheden yaklaşık 20-30 cm çıkma yapan taşlarla yapılırken bu taşlarda da çeşitli süslemeler yapılmaktadır. Ağırlıklı olarak yapının ön cephesinde (sokağa bakan ana cephede) kullanıldığı görülmüştür (Resim 5.41.).

Saçak silmesi (Çatı parapeti)

Büyük oranda toprak dam görülen yapılarda, çatı parapeti görevi gören saçak taşları bulunmaktadır. Genellikle tek sıra halinde olan bu çatı parapetinin altında saçak silmesi yer almaktadır. Silmeler sadece ön cephede yer aldığı gibi yan cephelerde de devam edebilmektedir (Resim 5.41., 5.42., 5.43., 5.44.).

Resim 5.41. Güzelyurt evlerinde saçak parapeti ve çıkma örneği (Şahin,2014:189)

Resim 5.42. Güzelyurt'ta bir konutun yan cephesi

Çörten

Genellikle toprak damın kullanıldığı yapılarda suyun birikmesini önleyerek hızlıca tahliye edilmesi amacıyla yapılan taş çörtenler bulunmaktadır. İncelenen yapılarda çok fazla çörten görülmemesi, yapıların terk edilmiş olmasına bağlı olarak çörtenlerin yok olduğu ihtimalini düşündürmektedir (Resim 5.43., 5.44.).

Resim 5.43. Güzelyurt evlerinde taş çörten örneği

Resim 5.44. Eski Kayseri Evleri Mahallesi'nde geleneksel bir konutta; üçlü pencere, kat silmesi, saçak silmesi, çörten, taş payandalı çıkmanın bir arada kullanıldığı bir örnek

Baca

Yapılarda işlevine göre iki tip bacaya rastlanılmıştır. Birincisi mekanın havalandırmasını sağlayan bacalarken bir diğeri de duman bacalarıdır. Havalandırma bacaları mekan içerisinde genellikle tonozun üst kotunda yer almaktadır. Çatı üstünde etrafı taşlarla çevrilidir (Resim 5.45.). Duman bacaları ise ocak nişlerinde bulunmasından kaynaklı duvar

içlerinden yükselerek çatıya erişen ve dumanın mekan içerisine yayılmadan tahliyesini sağlayan bacalardır.

Resim 5.45. Havalandırma bacası örneği

Konsollar ve payandalar

Balkon ve çıkma altlarında görülen taş elemanlardır. Esas işlevi taşıyıcılık olmakla birlikte cephede süsleme unsuru olarak da kullanılmaktadır (Resim 5.44, 5.46., 5.47.).

Resim 5.46. Güzelyurt evinde taş payanda örneği

Resim 5.47. Niğde evlerinde taş payandalı bir çıkma ve üçlü pencere düzeni (solda Gülser, 2022:26; sağda Efe, 2013:22)

Kitabeler

Yapı girişlerinde; avlu duvarı veya beden duvarı üzerinde, genellikle giriş kapısının yanında taşa işlenmiş yazıtlar yer almaktadır. Bunlar yapının yapım tarihi olabildiği gibi yaptıran kişiyle alakalı bilgiler de içerebilmektedir. Bir kısmı Karamanlı dilinde yazılırken bir kısmının Osmanlıca, bir kısmının da Türkçe yazıldığı görülmektedir.

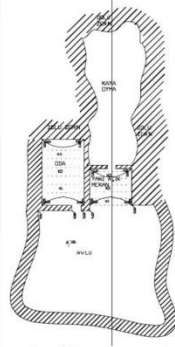

Resim 5.48. Güzel yurt yapılarında farklı dillerde yazılmış kitabe ve yazı örnekleri²

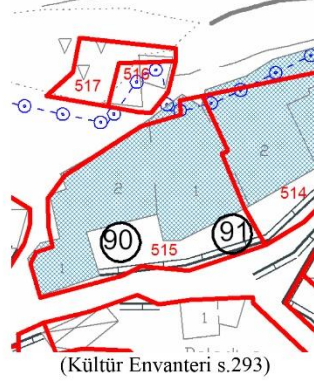
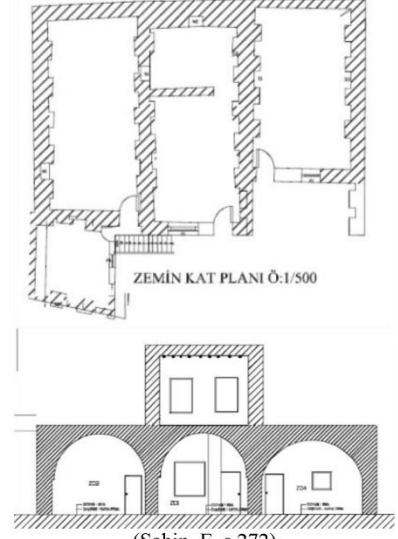
Karşılaştırmalı çalışma kapsamında incelenen yapılardan 10 tanesi detaylı olarak incelenmiş olup aşağıda verilmiştir (Bkz. Çizelge 5.5, 5.6, 5.7, 5.8, 5.9).

² Soldaki kitabe Belediye Çamaşırhanesi'ne ait olup, 1268 (hicri) ve 1852 (miladi) tarihleri yazmaktadır. Sağdaki ise bir konuta ait olup, *maşallah* ve *ana viemutau* (bağcılar) yazmaktadır. Kitabeler Prof. Dr. Mehmet Zeki İbrahimgil tarafından okunarak çevrilmiştir.

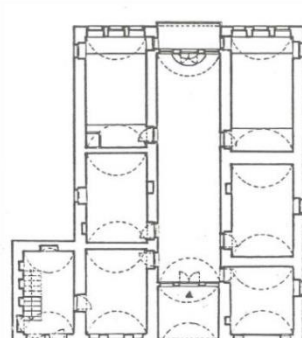
Çizelge 5.5. Karşılaştırmalı çalışma tablosu-1

NO (envanter no)	1 (ENVANTER NO: 68.05.179)	2 (ENVANTER NO: 68.05.121)
YAPIM YILI – DÖNEMİ	?	19.yy
KONUM	Yukarı Mahalle / 1137 parsel	Aşağı Mahalle / 566-567 parsel
PLAN	 (Şahin, E. s.238)	 ZEMİN KAT PLANI Ö: 1/200 (Şahin, E. s.260)
YAPIM TEKNİĞİ	Kaya oyma + Yığma	Yığma
AVLU	Var	Yok
ÇATI	Düz / Toprak dam	Düz / Toprak dam
ÜST ÖRTÜ	Taş kemerli tonoz	Taş kemerli tonoz
ÇIKMA	-	Yok
BALKON	Yok	Yok
KAT SİLMESİ	Var	Yok
SAÇAK/SAÇAK TAŞI	Var	Var
HAVALANDIRMA BACASI	?	?
CEPHEDE KESME TAŞ	Var	Var
MERDİVEN	Cephede, kemerli	İçeride, düz
KAPI	Düz lentolu	Düz lentolu
PENCERE	Düz lentolu / Tekli, Düz lentolu / İkiz	Düz lentolu / Tekli, Düz lentolu / Üçüz
İstiridye süsleme	Yok	Var
FOTOĞRAF	 (Şahin, E. s.239)	 (Kültür Envanteri s.162) (Şahin, E. s.261)

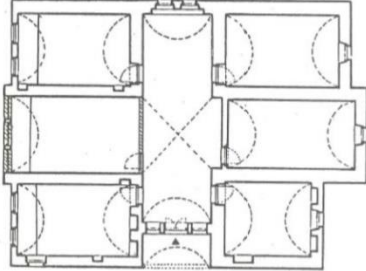
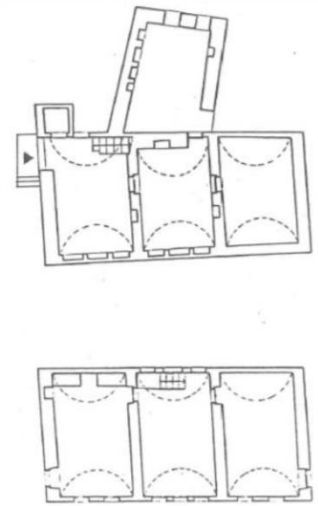
Çizelge 5.6. Karşılaştırmalı çalışma tablosu-2

NO (envanter no)	3 (ENVANTER NO: 68.05.90)	4 (ENVANTER NO: 68.05.120)
YAPIM YILI – DÖNEMİ	(Yapı duvarı üzerinde) 1212 (Avlu duvarı üzerinde) 1939	19.yy
KONUM	Aşağı Mahalle / 515 parsel	Aşağı Mahalle / 792 parsel
PLAN KESİT	 (Kültür Envanteri s.293)	 (Şahin, E. s.272)
YAPIM TEKNİĞİ	Kaya oyma + Yığma	Yığma
AVLU	Var	Var
ÇATI	Düz / Toprak dam	Düz / Toprak dam
ÜST ÖRTÜ	Taş kemerli tonoz – Ahşap kirişleme	Taş kemerli tonoz – Ahşap kirişleme
ÇIKMA	Yok	Yok
BALKON	Yok	Yok
KAT SİLMESİ	Var	Yok
SAÇAK/SAÇAK TAŞI	Var	Var
HAVALANDIRMA BACASI	Var	?
CEPHEDE KESME TAŞ	Var	Var
MERDİVEN	Cephede, düz	Cephede, düz
KAPI	Düz lentolu	Düz lentolu
PENCERE	Düz lentolu / Tekli, Düz lentolu / İkiz	Düz lentolu / Tekli, Düz lentolu / İkiz
İstiridye süsleme	Var	Yok
FOTOĞRAF	 	 (Şahin, E. s.273)

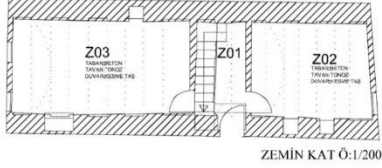
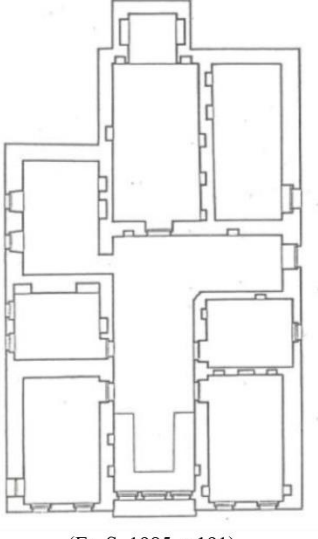
Çizelge 5.7. Karşılaştırmalı çalışma tablosu-3

NO (envanter no)	5 (ENVANTER NO: 68.05.42)	6 (ENVANTER NO: 68.05.20)
YAPIM YILI – DÖNEMİ	19.yy	19.yy
KONUM	Yukarı Mahalle / 1291 parsel	Yukarı Mahalle / 1412 parsel
PLAN KESİT	 (Binan, D.,1994, s.93)	 (Er, S. 1985, s.206)
YAPIM TEKNİĞİ	Kaya oyma + Yığma	Yığma
AVLU	Var	Var
ÇATI	Düz / Toprak dam	Düz / Beton
ÜST ÖRTÜ	Taş kemerli tonoz – Ahşap kirişleme	Beton
ÇIKMA	Yok	Yok
BALKON	Yok	Var
KAT SİLMESİ	Var	Yok
SAÇAK/SAÇAK TAŞI	Var	Yok
HAVALANDIRMA BACASI	?	Yok
CEPHEDE KESME TAŞ	Var	Var
MERDİVEN	Cephede, düz	?
KAPI	Düz lentolu	Düz lentolu
PENCERE	Düz lentolu/Üçüz, Kemerli-Lentolu/ Üçüz	Düz lentolu/ Tekli, Düz lentolu/Üçüz
İstiridye süsleme	?	?
FOTOĞRAF	 (Kültür Envanteri s.130)	 (Kültür Envanteri s.113) F.243 Giriş yüzü (Er, S. 1985, s.207)

Çizelge 5.8. Karşılaştırmalı çalışma tablosu-4

NO (envanter no)	7 (ENVANTER NO: 68.05.75)	8 (ENVANTER NO: 68.05.31)
YAPIM YILI – DÖNEMİ	1900	1911
KONUM	Yukarı Mahalle / 98 parsel	Yukarı Mahalle / 1375 parsel
PLAN KESİT	 (Er, S. 1985, s.195)	 (Er, S. 1985, s.187)
YAPIM TEKNİĞİ	Yığma	Yığma
AVLU	Var	Yok
ÇATI	Beşik / Toprak dam	Düz / Toprak dam
ÜST ÖRTÜ	Taş kemerli tonoz	?
ÇIKMA	Yok	Var
BALKON	Yok	Yok
KAT SİLMESİ	Yok	Yok
SAÇAK/SAÇAK TAŞI	Var	Var
HAVALANDIRMA BACASI	?	?
CEPHEDE KESME TAŞ	Var	Var
MERDİVEN	?	İçeride
KAPI	Düz lentolu	?
PENCERE	Kemerli, Düz lentolu, Üçüz	Düz lentolu / Üçüz
İstiridye süsleme	?	?
FOTOĞRAF	 (Şahin, E., s.314)	 (Kültür Envanteri s.120)

Çizelge 5.9. Karşılaştırmalı çalışma tablosu-5

NO (envanter no)	9	10 (ENVANTER NO: 68.05.71)
YAPIM YILI – DÖNEMİ	?	1899
KONUM	Aşağı Mahalle / 1307 parsel	Yukarı Mahalle / 988 parsel
PLAN KESİT	 (Şahin, E., s.281)	 (Er, S. 1985, s.191)
YAPIM TEKNİĞİ	Yığma	Yığma
AVLU	?	Var
ÇATI	Düz / Toprak dam	Düz / Toprak dam
ÜST ÖRTÜ	Taş kemerli tonoz	?
ÇIKMA	Yok	Var
BALKON	Yok	Var
KAT SİLMESİ	Yok	Yok
SAÇAK/SAÇAK TAŞI	Var	Var
HAVALANDIRMA BACASI	?	?
CEPHEDE KESME TAŞ	Var	Var
MERDİVEN	İçeride, düz	?
KAPI	Düz lentolu	Kemerli
PENCERE	Düz lentolu / Üçüz	Düz lentolu
İstiridye süsleme	?	?
FOTOĞRAF	 (Şahin, E., s.282)	 (Kültür Envanteri s.141)

Yapılan karşılaştırmalı çalışma incelemeleri sonucunda Kemal Batmaz Evi'nin geleneksel Kapadokya sivil mimarisindeki yeri anlaşılmış olup yapının geçirdiği dönemlerin tespiti ve kaybedilmiş elemanlarının tamamlanmasında yol göstermiştir.

5.2. Restitüsyon

Restitüsyon; tarihi bir yapının eski durumunun yapılan inceleme ve araştırmalar sonucunda plan, kesit, görünüşlerle ifade edilmesidir. Restitüsyonla birlikte yapının özgün durumunu anlamak ve restorasyon projesine zemin hazırlamak amaçlanır.

5.2.1. Amaç ve yöntem

Yapı, ilk inşasından günümüze kadar değişimlere maruz kalmıştır. Restitüsyon çalışmasında bu değişimlerin belirlenmesi neticesinde yapının, günümüze kadarki değişim evrelerinin ve özgün halinin ortaya çıkarılması için restitüsyon analizi yapılmıştır. Yapı üzerinde yapılan incelemeler, geleneksel dokuyla benzer nitelikte bulunan bölgelerdeki yapılar ile yapılan karşılaştırmalı çalışmalar, literatür araştırmaları, hava fotoğrafları, bölgede yapılmış olan diğer akademik çalışmalar ve sözlü mülakatlar restitüsyon çalışmasında yararlanılan kaynaklardır. Bu kaynakların kullanımı ile yapılan restitüsyon analizi sonucunda yapının üç inşa dönemi olduğu tespit edilmiştir. Yapının, yapım veya onarımına ait resmi kayıt bulunamamıştır. Nea Karvali Kapadokya Araştırmaları Merkezi Müdürü Kaplanis İosifidis ile yapılan sözlü röportajda mübadele öncesine ait dönem içerisinde bu yapı ile ilgili bir evrak kaydı olmadığı, Müslüman mahallesi olması nedeniyle fotoğraf çekimine izin vermemelerinden kaynaklı görsel bir kaydın da olmadığı öğrenilmiştir. Yapının kullanıldığı dönemdeki sahibinin torunlarıyla yapılan sözlü röportajlarda da yapıya ait görsel kayıtlara ulaşılamasa da yapının kullanımı ile ilgili bilgi edinilmiştir. Yapıya ait en eski tarihli görsele Sedef Er'in 1985 tarihli tezinden ulaşılabilmektedir. 1955, 1988 ve 2010 tarihli hava fotoğrafları incelenmiş olup 1955 ve 1988 yıllarında yapıyla ilgili net bir görüntü elde edilememiştir. 2010 tarihli fotoğrafta ise yapının bugünkü kütleli formuna sahip olduğu açıkça görülmekle birlikte bugün üst örtüde görülen yıkıntıların o yıllarda çok fazla olmadığı dikkat çekmektedir (Bkz. Resim 5.50-5.53)

Kaplanis İosifidis ile yapılan görüşmede yapının 1950'li yıllarda Musa Efendi'ye (Musa Odabaşoğlu) sonrasında da oğlu Nuri Odabaşoğlu'na ait olduğu öğrenilmiştir. Bu yıllarda Nea Karvali'den Güzelyurt'a gelen ziyaretçilerin hatıra defterlerinde bu evde ağırlandıklarını belirttikleri öğrenilmiştir.³ 1924 mübadili Sokratis Loukidis'in 1954 yılında verdiği röportajda ise Musa Efendi'yi (Odabaşoğlu) Türk komitesi başkanı olarak tanımladığı görülmüştür. (Balta,2016)

İosifidis ve Özdil (2014), CNK-F 2018 numaralı arşiv fotoğraflarında Kemal Batmaz Evi'ni göstererek yapıdan “Musa Efendi'nin evi” diyerek bahsetmektedirler.

Güney cephede bulunan pencerelerden bir tanesinin kilit taşında Osmanlıca harfleri ile “موسی” (Musa) yazdığı tespit edilmiştir.⁴

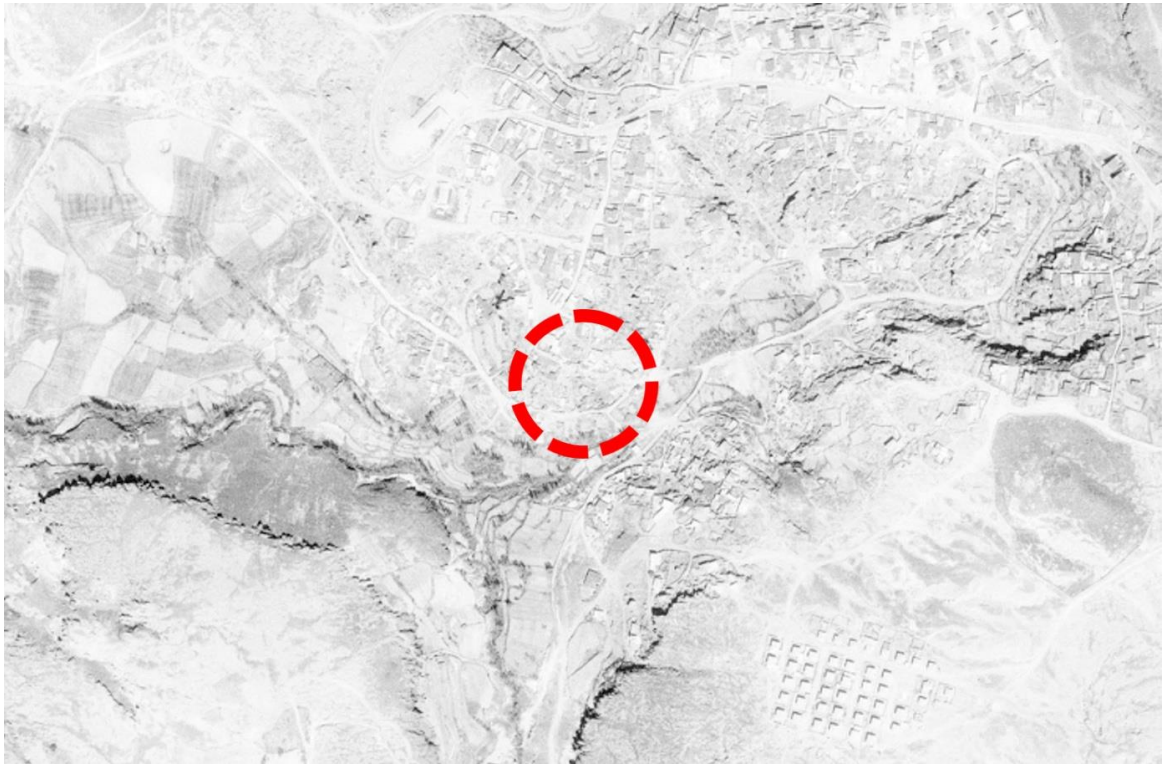
Resim 5.49. Güney cephe penceresinde yer alan yazı

³ Kaplanis İosifidis bu bilgileri, Yanis Dopridis tarafından 1957 yılında Yunanca yazılmış fakat basılmamış el yazması bir eserden çevirerek aktarmıştır.

⁴ Yazı Prof. Dr. Mehmet Zeki İbrahimgil tarafından okunmuş ve Türkçe 'ye çevrilmiştir.

Resim 5.50. 1955 tarihli hava fotoğrafı (HGM)

Resim 5.51. 1988 tarihli hava fotoğrafı (HGM)

Resim 5.52. 2010 tarihli hava fotoğrafı (HGM)

Resim 5.53. 2010 tarihli hava fotoğrafı-2 (HGM)

5.2.2. Dönemleme çalışması

Yapının mevcut hali bütünlüklü olarak incelendiğinde, farklı yapım teknikleri (sıvalı duvar – sıvasız duvar, kesme taş – yonu taşı, tonozlu örtü – ahşap kirişlemeli üst örtü gibi) görülmektedir. Bu yapım teknikleri (yapıdan gelen izler) ve karşılaştırmalı çalışmalar sonucunda yapının 3 dönemi olduğu tespit edilmiştir.

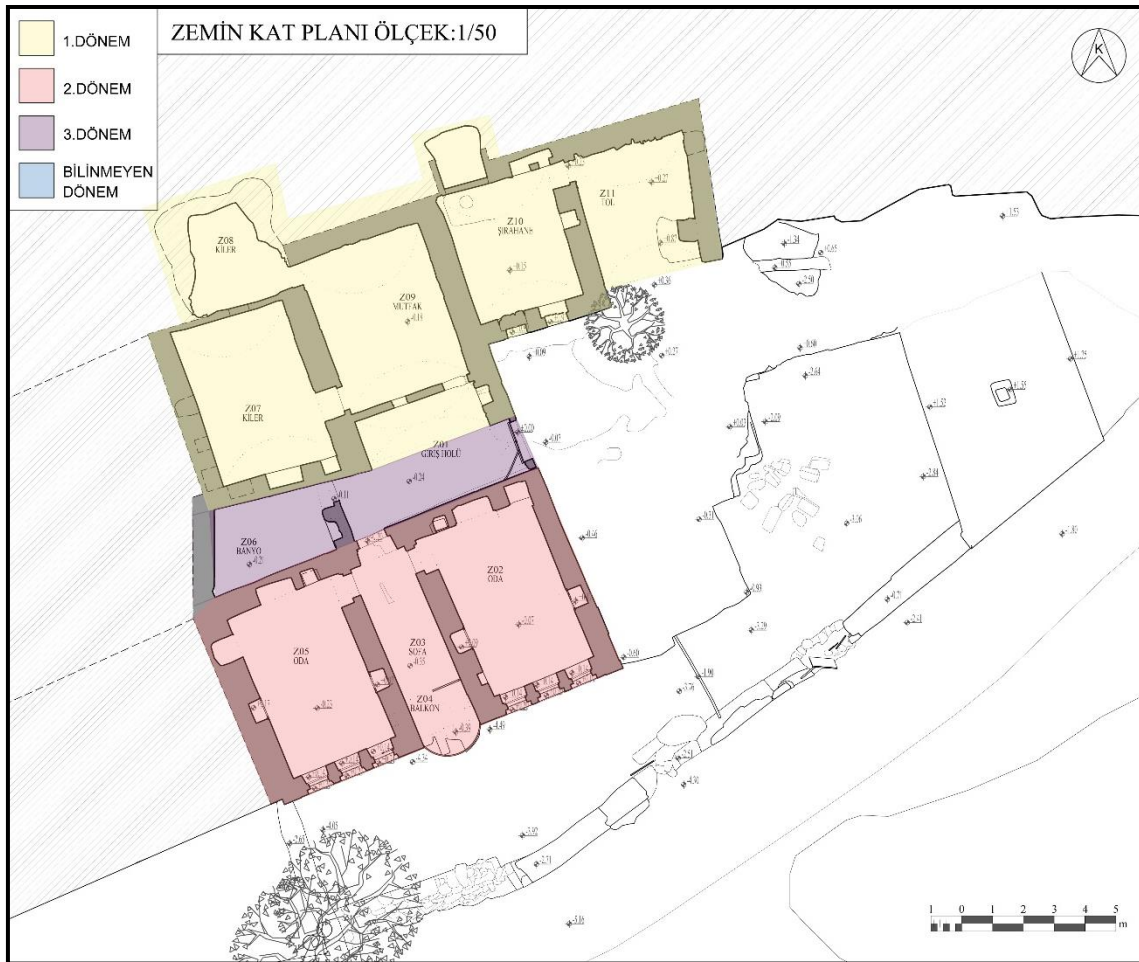
Şekil 5.10. Restitüsyon dönemleri

Bölgede erken dönemlerde kaya oyma yapım tekniği ile inşa edilmiş yapılar bulunmaktadır. Yığma yapım tekniğinin kullanılmaya başlanması ile kaya oyma yapılara yığma teknik ile inşa edilmiş bölümler eklenerek geçiş dönemi yapıları ortaya çıkmıştır. Geç dönemde ise yapılar, yalnızca yığma teknik ile inşa edilmiştir. Yığma bölümlerin eklenmesi sonrasında kaya oyma mekanlar; depo, ahır, samanlık, kiler gibi servis

mekanları olarak kullanılmıştır. Bunun dışında yığma yapılar kullanılırken de ihtiyaçlar doğrultusunda kaya oyma mekanların inşa edildiği görülmüştür.

Bu çalışma kapsamında incelenen Kemal Batmaz Evi'nin zemin ve bodrum katlarının arkasında kalan kısımlarda kaya oyma birimler bulunurken ön kısımlarda yığma birimler yer almaktadır.

Zemin kat kendi içinde; yapım tekniği, cephe düzeni, mimari elemanlar gibi başlıklara göre incelendiğinde birtakım ayrışmalar tespit edilmiştir. Bu ayrışmalar yapının dönemlere ayrılmasında kaynak olmuştur. (Şekil 5.11.).

Şekil 5.11. Zemin kat plan şeması (rölöve çizimleri üzerinden hazırlanmıştır)

Z01 ve Z06 mekanları ile Z07 ve Z09 mekanları arasındaki duvarlar incelendiğinde ayrışmalar görülmektedir. Z06 mekanında taşların birbirinden farklı olması (kesme taş ve harçlı moloz taş duvar), duvarın kapı sövesini kapatması, duvar köşesinde taşların birlikte

örülmemesi gibi durumlar bu duvarların farklı zamanlarda örüldüğünü açıkça göstermektedir (Resim 5.54).

Resim 5.54. Z06 mekanının duvarlarının ek olduğunu gösterir izler

Z01 mekanının giriş kapısı incelendiğinde kapı sövesinin güneyindeki taşların duvardan tamamen ayrı olması, sövelerin birbirine simetrik olmaması, lentonun parçalı taşlardan oluşması, pencere açıklığı etrafındaki düzensiz yapı bu kısmın devşirilen malzemeler ile geç dönemde eklendiğini açıkça göstermektedir (Resim 5.55.).

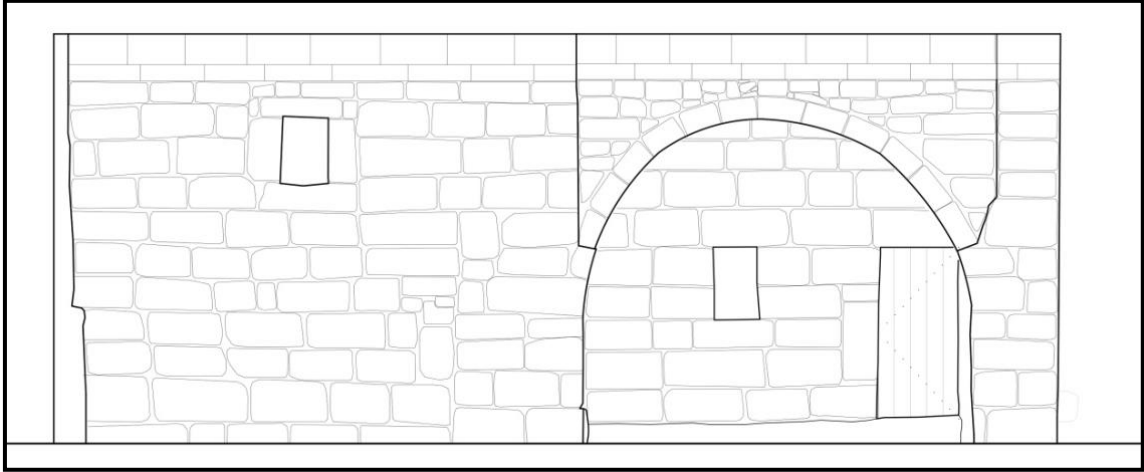

Resim 5.55. Z01 mekanının duvarlarındaki ek olduğuna işaret eden birleşimler

1. Dönem (19.yy) (Bkz. Ek-7, Ek-8)

Yapılan araştırmalar sonucunda Kemal Batmaz Evi'nin ilk yapım tarihi kesin tespit edilememiştir. Fakat geleneksel mimari üzerine yapılan araştırmalar sonucunda 19.yy'da inşa edilmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Duvarlarda görülen yapım tekniği ve malzeme ayrımları zemin katta 3 dönem olduğunu açıkça göstermektedir. Plan üzerinde sarı ile ifade edilmiş alanın (Şekil 5.11.) cephe düzeni kendi başına incelendiğinde; yapılan karşılaştırmalı çalışmalara dayanarak 19.yy yapılarına uygun bir cephe düzeni olduğu görülmektedir (Resim 5.56.). Z01 Giriş holü içerisinde bulunan tonozlu kısım 19.yy yapılarında rastlanılan yapının eyvanlı ana girişini tanımlamaktadır (Şekil 5.12).

Şekil 5.12. Restitüsyon güney cephe çizimi

Resim 5.56. Geleneksel konutlarda cephe örneği (Er, 1985:132)

Z09 mekanına bakıldığında ana giriş kapısı ve hemen yanında penceresi bulunmaktadır. Kapı açıklığında bir kapı kanadı bulunmasa da açıklık kenarında ahşap kalıntılar yer almaktadır. Kapı kanadı izi görülmesi de bulunan ahşap kalıntılar kapı kasasına işaret etmekte olup gerek karşılaştırmalı çalışmalar gerekse mimari bir gerekliliğe dayanarak bir kapı kanadının var olması gerekmektedir (Resim 5.57.).

Resim 5.57. Z09 mekanının güney duvarında yer alan kapı ve pencere açıklığı

Kapının hemen yanında bulunan pencere açıklığında bir kanat izine rastlanılmamakla birlikte, karşılaştırmalı çalışmalar da göz önünde bulundurulduğunda o dönemlerde küçük açıklıklı pencereler, metal parmaklıklıdır. Fakat bu açıklık incelendiğinde metal parmaklıkların oturacağı bir yuva izine rastlanılmamıştır. Duvarın zemin kotunda genişlediğinin görülmesi, pencere yan yüzlerinde dikey tek taş yerine yatay iki taş görülmesi, parmaklık izinin bulunmaması gibi durumlar duvarda bir onarım olması ihtimalini düşündürmekteyse de bu onarıma ait herhangi bir kayıt bulunmaması bu durumu iddia olmaktan öteye götürememektedir.

Resim 5.58. Yapıdaki küçük pencere örnekleri

Z07 mekanı incelendiğinde; içerisinde bulunan ocak ile ocak bacası ve tonozun üstünde yer alan havalandırma bacası, duvarlarında yer alan nişler bu mekanın bir dönem mutfak olduğuna işaret etmektedir. Z09 mekanın ile arasında yer alan kapı açıklığında günümüzde bir kapı kanadı bulunmasa da mimari gereklilik olarak bir kapı olması muhtemeldir (Resim 5.59).

Resim 5.59. Z07 mekanında yer alan kapı açıklığı

Z08 mekanının kaya oyma olup dış ortamla herhangi bir ışık ve hava geçişini sağlayan bir açıklığa sahip değildir. Z07 mekanından geçişinin sağlandığı ama günümüzde kapatılmış olan bir açıklık (Resim 5.60.) ile Z09 mekanı arasında geçişi sağlayan bir kapı açıklığına sahiptir. Bu veriler mekanın kiler olduğuna işaret etmektedir.

Resim 5.60. Z07 ve Z08 arasında yer alan kapatılmış kapı açıklığı

Avludan erişimi sağlanan Z10 mekanı, bölgeye has olan üzüm üretimine bağlı olarak bölge mimarisinde karşılaşılan şirahane mekanı olduğu görülmektedir. Mekanın güneyinde yer alan pencereler günümüzde ahşap ve molozlar ile kapatılmışsa da bölge mimarisinin tipolojisine uyum göstermektedir. Bu pencereler incelendiğinde metal parmaklık izinin varlığı da görülmüştür (Resim 5.61.).

Resim 5.61. Z10 mekanına ait pencere açıklığında metal parmaklık yuvaları

Yine avludan erişim sağlanan Z11 mekanı ise bölge mimarisinde bulunan tek yönü açık üç yönü kapalı olan ve tol adı verilen mekanı karşılamaktadır. Mekanın kuzey duvarının, yerinde yapılan incelemeler doğrultusunda geç dönemde eklendiği anlaşılmaktadır. Sözlü bilgiler de bu duvarın arkasında bir fırın olduğunu ve kapatıldığını doğrulamıştır (Resim 5.62.).

Resim 5.62. Sonradan eklenmiş duvar

Z11 mekanından geçişin sağlandığı Z12 hela mekanı; bölgedeki diğer yapılar incelendiğinde ıslak hacimlerin yapı içlerinde yer almayıp avluda bir noktaya konumlandırıldığı bilgisi göz önüne alındığında makul bir noktada yer almaktadır. Mekanda bir kapı izine rastlanılmamışsa da bir kapı kanadının var olması gerekmektedir. Güneyinde bulunan küçük pencere açıklığı mekanın ihtiyacını karşılayan ve dönem koşullarına uygun nitelikte olması sebebi ile doğrama veya metal parmaklık eklenmesi ihtiyacı yoktur.

Bodrum kat; ön cephede yığma teknik ile inşa edilmiş, arka kısımda ise kayaya oyulmuş mekanlardan oluşmaktadır (Şekil 5.13.).

Karşılaştırmalı çalışmalar ve izler neticesinde yapının bodrum katı da 1.dönem içerisinde değerlendirilmektedir. Kaya oyma mekanların erken dönemlerde de kullanıldığı bilinmekteyse de Kemal Batmaz Evi özelinde bu mekanların daha önce mi yoksa ön kısım ile birlikte mi inşa edildiği konusunda bilgi edinilememesi sebebi ile 1.dönem içerisinde ele alınmıştır.

Şekil 5.13. Bodrum kat plan şeması (rölöve çizimleri üzerinden hazırlanmıştır)

Bodrum kata girişin yapıldığı B01 mekana avludan giriş yapılmakta olup kapı açıklığında ahşap bir kapı kanadı bulunmaktadır. Kapı açıklığı form itibarıyla karşılaştırmalı çalışma verilerine uyum sağlamaktaysa da kapı kanadı muhdestir. Nitekim yapıya ait eski bir fotoğrafta açıklıkta başka bir kapı kanadı olduğu görülmektedir (Resim 5.63.).

B02 mekanının güneyinde nişlerle birlikte moloz taşlarla doldurulmuş bir açıklık yer almaktadır (Resim 5.63.). Günümüzde kapatılmış olan bu açıklık bir kapı açıklığıdır. Kanat izine rastlanılmasa da mimari bir gereklilik olması sebebiyle bir kapı kanadı olduğu düşünülmektedir. Mekanın güneyinde yer alan pencere açıklığı geçiş dönemi yapılarında yer alan pencere tipolojisine boyutu ve konumu itibarıyla uymakta olup yapılan araştırmalar ve yapıdaki izler neticesinde özgün olduğu anlaşılmaktadır.

Resim 5.63. B01 mekanının kapı kanadı (Er, 1985: 114)

Resim 5.64. B02 mekanında yer alan kapatılmış kapı açıklığı

B03 mekanı kaya oyma olmakla birlikte aydınlatma veya havalandırma açıklığının bulunmaması, kat yüksekliğinin düşüklüğü ve duvar üzerinde bulunan nişler mekânın bir yaşama birimi olmak için uygun olmamakla birlikte mekânın özgününde de depo işlevi ile kullanılmak suretiyle yapıldığı düşünülmektedir.

Bir diğer kaya oyma birim olan B04 mekanı duvarlarında bulunan nişler ve bu nişlerde yer alan metal zincir halkalarının varlığı (Resim 5.64.) ile mekânın ahır olarak kullanıldığını ve yine mekânın doğrudan ışık alamıyor olmasından kaynaklı mekânın özgününde de ahır veya depo olduğu düşünülmektedir.

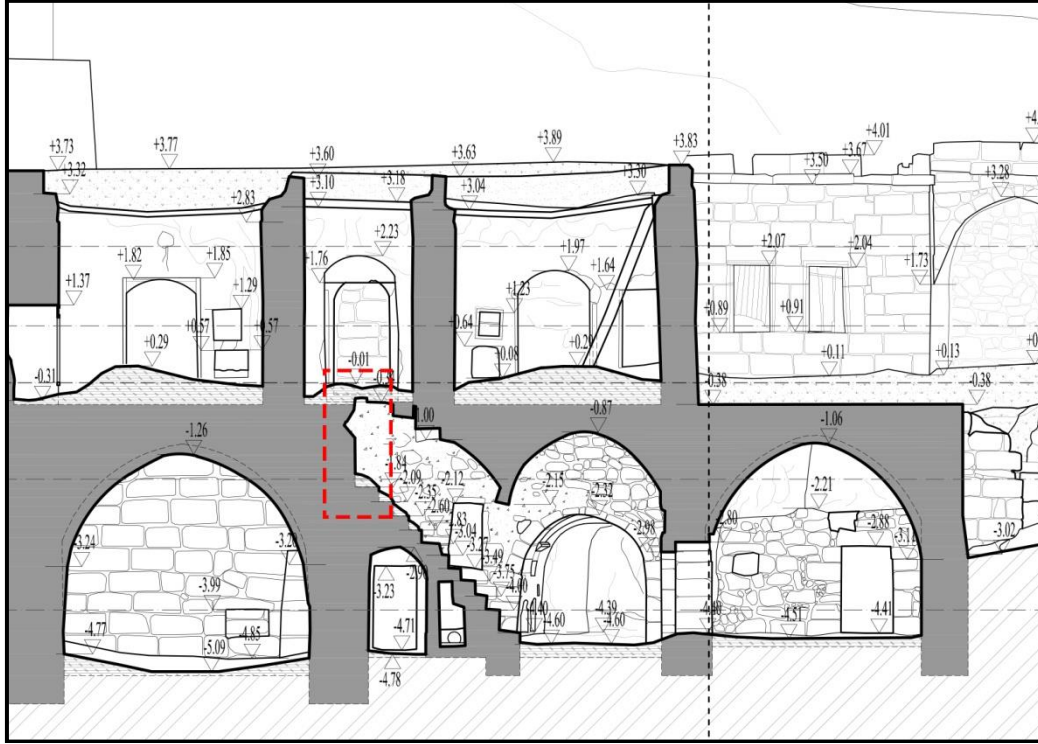
Resim 5.65. B04 mekanında yer alan zincir halkaları

B05 mekanı kaya oyma olmakla birlikte, B06 mekanıyla bütünleşmiş olup tek mekan gibi kullanılmaktadır. B06 mekanında nişler ve güney duvarında pencere yer almaktadır. Bu nişler ve pencere geçiş dönemi yapılarında kullanılan pencere tipolojisine uymaktadır. Mekan içerisinde mevcut kemerlerin aksını tutmayan başka kemer başlangıcı izleri olduğu görülmüşse de bu izlerin geçmiş dönemde herhangi bilinmeyen bir onarıma ait olması muhtemeldir (Resim 5.65.).

Resim 5.66. B06 mekanında yer alan kemer başlangıcı kalıntıları

B06 mekanında bir merdiven bulunmaktadır (Resim 5.67.). Bu merdivenin zemin kat döşemesi ve son basamağı arasında yaklaşık 1 metrelik bir kot farkı bulunmaktadır (Şekil 5.14.). Dönem yapılarında yer alan merdivenler incelendiğinde böyle bir ilişkiye rastlanılmamıştır. Genellikle tek kollu merdivenlerin görülmesinin yanı sıra L kollu merdivenlerin varlığı da bilinmektedir. Bu incelemeler doğrultusunda üst katta 1. döneme başka bir mekanın olması ve bu merdivenle o mekana ulaşımın sağlandığı fakat zaman içinde bu mekanın yıkılmış olması muhtemeldir. Bölgede merdivenlerin zemin kattan toprak dama erişim için kullanıldığı da görülmektedir. Merdivenin bu işlevde kullanılıyor olması fakat ikinci dönemde eklenen mekanlar sonucuna bu işlevini kaybetmiş olması da ihtimaller arasındadır. Merdivenin bugün görülen son basamağı ile üst katın döşemesi arasındaki kot farkı; merdivenin üst basamaklarının yıkılmış veya duvar içerisinde kalmış olmasını da düşündürmektedir.

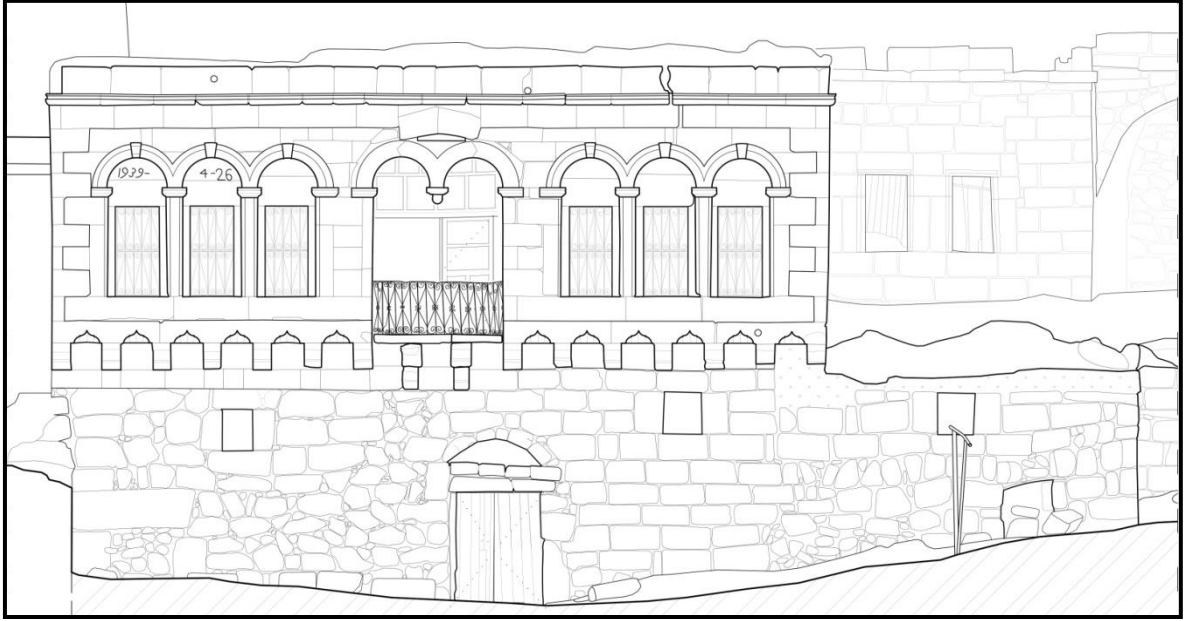
görülemese de iç mekanda kapı açıklığı olarak görülmektedir. Yine bu duvarda bulunan pencere açıklığının özgün olduğu yapıdaki izler ve karşılaştırmalı çalışmalar neticesinde tespit edilebilmektedir.

Resim 5.68. B07 mekanında kapatılmış kapı açıklığının içten (sol) ve dıştan (sağ) görünüşü

B07 mekanının arkasında yer alan B08 mekanı kaya oyma bir birimdir. Mekan içerisinde taş ocak bulunsa da bu ocağın bacası tespit edilememiştir. Mekanın kuzey duvarında içi ve önü birikintilerle dolu bir niş olmakla birlikte bu nişin gerek yapı içinde gerekse dönem yapıları ile karşılaştırıldığında şirahane nişi olduğu anlaşılmaktadır. Mekanın üst örtüsünün ortasında başka bir açıklık bulunsa da günümüzde bu açıklığın üst kısmı kapatılmıştır. Bu açıklığın havalandırma bacası olabileceği gibi dönem yapılarında görülen şirahane bacası olması da kuvvetle muhtemeldir.

Yapının bodrum katında; güney cephe taşlarında çeşitli taş örgüleri izlenmektedir (Şekil 5.15.). Duvar örgüsünün bir düzene sahip olmayışı bunların çeşitli zaman dilimlerinde gerçekleşmiş olan onarımlara işaret etmekteyse de bu konuda yeterli bilgi bulunamamıştır.

Şekil 5.15. Cephede farklı taş örgüleri

2. Dönem (19.yy sonu / 20.yy başı) (Bkz. Ek-9, Ek-10)

Yapının 19.yy sonu veya 20.yy başlarında bir tarihte gerçekleşen yapımlarla günümüz plan şemasına ulaştığı düşünülmektedir. Bölgedeki yapılar incelendiğinde görülen yapım teknikleri ve yapıdan gelen izler de bunu desteklemektedir. Kat planı üzerinde kırmızı ile işaretlenmiş bölgenin ilavesinin (Şekil 5.11) bu döneme tekabül ettiği anlaşılmaktadır.

Z02 mekanının girişinde bir kapı kanadı bulunmasa da duvar üzerindeki sıvadan bir kasanın var olduğu ve sonradan söküldüğü anlaşılmaktadır. Yapı içerisinde hiç iç mekan ahşap kapısı bulunmasa da yapıda var olan dış kapılar ve karşılaştırmalı çalışmalardan elde edilen veriler doğrultusunda kapı kanatlarını tespit etmek mümkündür. Pencere kanatları yok olmuşsa da, yapı içerisinde bulunan diğer örneklerle göre bu pencere kanatları da tamamlanabilmektedir (Resim 5.69.).

Resim 5.69. Ahşap pencere kalıntıları

Aynı zamanda bölgedeki diğer pencereler de incelendiğinde benzer bölüntülere sahip pencere kanatlarına rastlanılmıştır. Ahşap dolapların kapakları büyük oranda yok olmuş ise de yapı içerisinde kalan örneklerden bu elemanların da özgün hali tespit edilebilmektedir (Resim 5.70.).

Resim 5.70. Yapı içindeki ahşap dolap örnekleri

Mekanın kuzeydoğusunda bulunan nişin etrafında ahşap kasa olduğu sıvadan anlaşılmaktadır. Yapılan sözlü mülakatlar neticesinde ise bu nişin bir dönem gusülhane olduğu bilgisine erişilmiştir. Mekanın üst örtüsü büyük oranda kaybedilmişse de yapıdan gelen izler doğrultusunda tamamlamak mümkündür. Dönem yapılarına bakıldığında mekanlarda tavan kaplamalarının bazı yapılarda bulunurken bazı yapılarda bulunmadığı anlaşılmaktadır. Kemal Batmaz Evi incelendiğinde yıkılmış tavan kirişleri altında kaplama tahtası kalıntıları olduğu görülmüştür. Mekanın özgün zemini günümüzde tespit edilemese de yapı içi ve dönem yapıları ile yapılan karşılaştırmalı çalışmalar sonucunda altında bulunan mekanın da tonoz üst örtülü olması sebebi ile taş zemin olması kuvvetle muhtemeldir. Kapı girişinde taş eşik olduğu görülmüştür.

Z01 mekanından Z02 ve Z05 mekanları arasında geçişi sağlayan, bölge mimarisinde aralık ifadesi ile tanımlanabilecek Z03 mekanı bulunmaktadır. Üst örtüsünde yıkılmalar görülse de büyük oranda korunmuş olup kaplamasız ahşap kirişleme olduğu görülmektedir. Zeminde B06 mekanında bulunan merdivene ait bir açıklık izi görülse de bu merdivenin gerek konumu gerekse merdiven basamağının üst kotu ile Z03 mekanının zemini arasında bulunan kot farkı, bu merdivenin yapının bu döneminde kullanılmadığını göstermektedir. Sofanın güneyinde ahşap bir kapı ile erişilen bir balkon bulunmaktadır. Kapının tek kanadı kaybedilmiş olup diğer kanadına bakarak tamamlamak mümkün olmakla birlikte yapının 2014 yılına ait görselde (Şahin, 2014) bu kanadın varlığı da görülmektedir (Resim 5.71.). Kapının üst kotlarında ahşap plaklarla kapatılmış açıklıklar bulunmaktadır. Bu plakların özgününde cam olduğu anlaşılmaktadır. Balkon döşemesinde kayıplar görülmekle birlikte formu ve ölçüsü yapıdan gelen izlerle tamamlanması mümkündür.

Resim 5.71. Kemal Batmaz Evi'nin 2014 yılındaki durumu (Şahin, 2014: 173)

Z05 mekanı Z02 mekanının neredeyse simetriği olmakla birlikte ufak farklılıklar görülmektedir. Mekanın üst örtüsünde büyük kayıplar olmakla birlikte ahşap kaplamanın var olduğu görülmektedir (Resim 5.72.).

Resim 5.72. Ahşap tavan kaplamasına ait kalıntılar

Yok olan pencere kanatları ve dolap kapakları yapıda kalan izler doğrultusunda tamamlanabilir durumdadır. Mekanın doğusunda yer alan nişin yapılan sözlü mülakatlar sonucunda gusülhane olduğu tespit edilmiştir. Ahşap kanadı yok olmuş ise de kasası üzerinde kanada ait mandal ve menteşe tespit edilebilmiştir (Şekil 5.73.).

Resim 5.73. Tek kanatlı ahşap kapak olduğunu gösterir menteşe ve mandal

Yapının güney cephesi incelendiğinde Z01, Z02, Z03, Z04 ve Z05 mekanlarını kapsayan cephe düzeni; kullanılan malzeme (kesme taş), pencere kurgusu (üçlü pencere düzeni) ve boyutları (büyük açıklık içerisinde ahşap kanatlı pencereler ve önlerinde süsleme amaçlı yapılmış metal parmaklıklar), cephe süslemeleri (pencere sövelerindeki süslemeler, kat silmesi, saçak vb.), cephe taşları üzerinde kullanılan boya, giriş kapısının açıklık formu gibi veriler Z02, Z03, Z04 ve Z05 mekanlarından oluşan kısmın karşılaştırmalı çalışma kapsamında incelenen diğer 19.yy sonu ve 20.yy başında inşa edilen yapılarla benzer özellikler göstermektedir.

3. Dönem (1939) (Bkz. Ek-11, Ek-12)

Yapılan araştırmalar ve incelemeler sonucunda yapının günümüz plan şemasına ulaştığı ekler 3.dönem olarak ele alınmıştır. Güney cephenin batısındaki pencereler üzerinde yazan “1939 26-4” tarihi, yapının 2.dönemine ait mekanların üzerinde bulunsa da yazım şekli itibariyle bu döneme ait olmadığı anlaşılmaktadır. Tarihin son yapılan eklemeleri ve muhtemel mülkiyet geçişini temsil ettiği düşünülmektedir. Şekil 5.11’de 3.döneme ait olduğu belirtilen Z01 ve Z06 mekanlarının duvarlarının yapının 1.dönemi ve 2.döneminden bağımsız olduğunu gösterir izler bulunmaktadır (Resim 5.54., 5.55.).

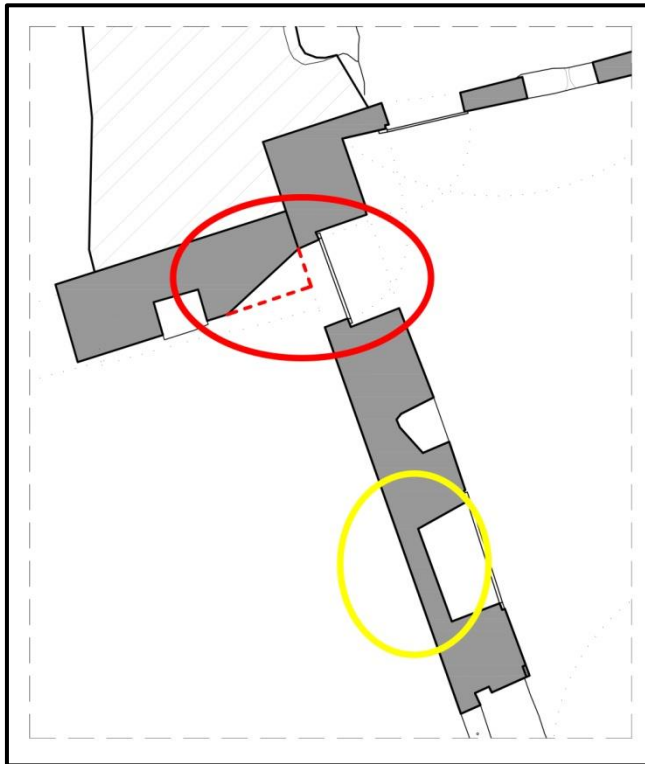

Şekil 5.16. Ara kat plan şeması (rölöve çizimleri üzerinden hazırlanmıştır)

Yapının doğusunda yukarıda bahsi geçen ve 3 dönem içerisinde incelenen yapıdan bağımsız bir yapı kalıntısı yer almaktadır (Bkz. Şekil 5.16.). Tonozlu bir mekan olan A01 mekanı arkasında kaya oyma olan A02 ve A03 mekanları ile bağlantılı olup avludan erişimi sağlanan A04 ve A05 mekanları bulunmaktadır. A01 mekanı tek tonozlu bir mekan olarak günümüze ulaşmışsa da mekanın doğu duvarında tonoz başlangıçlarına ait olması muhtemel taş kalıntıları bulunmaktadır. Bu taşların alt kotları iri taşlardan oluşurken üst kotlarında (tonozlar arasında yer alması muhtemel dolgu duvarı) daha ufak taşların varlığı görülmektedir. Bu izler doğrultusunda yapının devamında bir mekan daha olduğu ihtimali bulunsa da mevcut izler dahilinde bu yapıyı tamamlamak mümkün değildir. Tamamlanması durumunda avluda yer alan A05 ve A04 mekanları ile uyumsuzluk içermektedir.

A01 mekanının batı duvarında bir kapı açıklığı yer alıyorsa da A04 mekanının doğusuna tekabül eden ve tam olarak kapı açıklığı önüne gelen noktada duvarın yıkıldığı

görülmektedir. Bu yıkıntının mevcut duvar hattı doğrultusunda tamamlanması halinde A01 mekanının giriş açıklığı büyük oranda kapatmaktadır (Bkz. Şekil 5.17.). Kapıyı kapatmamak için duvarın kapı açıklığının sınırında kapandığını kabul edebiliriz. Böylelikle duvarın salt bu noktada yıkılmasının üstten gelen yük karşısında zayıf kalması sonucunda olduğunu da söylemek mümkün olur. Fakat her durumda bu duvar ve kapı ilişkisi neticesinde A01 mekanından çok daha geç dönemde eklendiği kuvvetle muhtemeldir.

Şekil 5.17. Ara kat planından bir parça

Şekil 5.16’da sarı ile işaretlenmiş bölgede cepheden bakıldığında kapatılmış bir kapı açıklığı gibi görülse de bu durumu destekleyen başka bir veriye rastlanılmamıştır. Dönem yapılarında iki mekan arasında salt bir kapı olduğu görülmekteyse de günümüzde avlu olan fakat öncesinde başka bir yapı veya mekan olması muhtemel alanda iki ayrı mekan olması durumunda bu duvar üzerinde iki ayrı mekan olmasını mantıklı ve uyumlu kılmaktadır. Mevcut veriler ışığında duvarın kuzeyinde yer alan mevcut kapı açıklığı, kapı açıklığı olarak korunurken, kapatılmış kapı açıklığı olması muhtemel niş, niş olarak tutulmuştur.

A04 mekanının girişinde taş duvar ve taş kemer yer almaktaysa da mekanın içerisinde üst örtüsünde kopan kaya parçaları ile dolu olup zemini görülmese de duvarlarının kaya olduğu görülmektedir. Bu duvarın cephesinde moloz taş kullanıldığı görülmektedir.

A05 mekanının duvarlarının bir kısmı kaya bir kısmı yığma olmakla birlikte üst örtüsünde tonoz görülmektedir. Fakat bu tonozun bir kısmı yıkılmıştır. Mevcut izler doğrultusunda kuzeyde bu tonozun A04 mekanının girişine doğru devam ettiği görülmekteyse de güneyde bununla ilgili hiç iz bulunmamaktadır. Fakat araştırma kazıları yapılması durumunda duvar temeline ait kalıntılara rastlamak olasıdır.

Resim 5.74. Solda tonoz kalıntısı ortada düzensiz moloz taş duvar sağda kapı-duvar ilişkisini gösteren görsel

Yapının bodrum kat ve zemin kat kotları gözetildiğinde bu mekanların kotları iki katın arasında bir kotta yer almakta olup arazinin yüksek kotunda yer almaktadır. bu mekanların doğrudan yapı ile bağlantısı bulunmamaktadır. Yapının güneyinde bir avlu duvarı bulunmaktadır. Ayrıca A01 mekanın güney duvarının bu duvarla birlikte örüldüğü görülmektedir. Bu avlu duvarı üzerinde günümüzde kapatılmış iki adet avlu kapısı açıklığının varlığı görülmektedir. Bu avlu kapısı da bu mekanların yapıdan bağımsız olduğunu destekler niteliktedir. Günümüzde avlu duvarı içindeki kot itibariyle eğimle birleşen bir avlu gibi görünse de yapılan restitüsyon çalışmaları sonucunda yapının bodrum kat avlusunun mevcudundan daha düşük kotta olduğu anlaşılmaktadır. Bu da birbirinden kot olarak da ayrılmış iki avluya işaret etmektedir.

Yapılan bu incelemeler neticesinde yapının bu bölümünü tamamlayacak yeterli veriye ulaşılamamıştır. Mekanlar; yıkıntı ve izler doğrultusunda tamamlandığı koşulda birbiriyle uyumsuzlukların çıkmaktadır. Bu durum, bu mekanların hem konuttan hem de kendi içerisinde farklı zaman dilimlerinde yapılmış olduğunu ve yapılan tamamlamaların doğruluğunun birbiriyle çelişmesi gibi durumlar bulunmaktadır. Fakat güney cephesindeki ara kat duvarın avlu duvarı ile beraber inşa edilmiş olması da akıllara 1.dönemde var olması ihtimalini getirmektedir. Yapım tarihi veya geçirdiği onarımlar bilinmemekle birlikte 1.dönem restitüsyon çizimlerine dahil edilmiştir. Kemal Batmaz Evi'nin son kullanım döneminde depo, samanlık gibi işlevle eve dahil olarak kullanıldığı bilinmektedir.

5.2.3. Kaynak kullanımı ve güvenilirlik analizi

Yapının restitüsyon çizimleri yapılırken; varlığı yapıdan kesin bilinenler, yapıdan gelen izler, yapı içi karşılaştırmalı çalışma, bölge mimarisine ait yapılarda karşılaştırmalı çalışmalar ve sözlü röportaj bilgileri kaynak olarak kullanılmıştır. Bu kaynaklar doğrultusunda da restitüsyon çizimlerinin güvenilirliği de üç grupta incelenmiştir. Varlığı kesin bilinenler 1.derece; varlığı bilinse de biçimi ve detayı bilinmeyenler 2.derece, izi olmayan ve mimari bir gereklilik olarak tespit edilenlerse 3.derece güvenilir olarak tespit edilmiştir. (Bkz. Ek-7)

Kaynakların güvenilirlik derecelerindeki gruplandırılması şu şekilde yapılmıştır:

- 1.derece güvenilir kaynaklar

Varlığı yapıdan kesin bilinenler, yapıda izi olup veya yapı içi karşılaştırma sonucunda tespit edilenler ve fotoğraflar ile varlığı bilinenler

- 2.derece güvenilir kaynaklar

Varlığı yapıdan gelen izler sonucu bilinen fakat detayı bilinmeyip karşılaştırmalı çalışma sonucunda tespit edilenler

- 3.derece güvenilir kaynaklar

İzi olmayan fakat mimari gereklilik sonucunda var olması gerekenler ve sözlü bilgiler ile varlığı bilinenler

6. RESTORASYON

Kemal Batmaz Evi'nin korunabilmesi için öncelikle mevcut durumunun belgelenmesi çalışmaları ve ardından yapının değişim ve bozulma analizi yapılmıştır. Bu analizler doğrultusunda yapının restitüsyon çalışmaları başlamıştır. Bu esnada yapının bulunduğu bölge mimarisi hakkında araştırmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda elde edilen veriler değerlendirilerek yapının sürdürülebilir korunmasına yönelik restorasyon projesi hazırlanmıştır.

Restitüsyon çalışmalarında yapılan güvenilirlik analizleri doğrultusunda, 1.derece güvenilir kaynakla varlığı bilinen mevcut unsurlar (niteliksiz ekler haricinde) korunmuştur. 1.derece ve 2.derece güvenilir kaynakla varlığı bilinen fakat yok olmuş unsurların tamamlanması yapılmıştır. Yok olmuş fakat 3.derece güvenilir kaynakla varlığı bilinen unsurların ise veri azlığı sebebiyle tamamlanmasından kaçınılmıştır.

Hazırlanan projede müdahale kararları verilirken ulusal ve uluslararası kabul gören yasal koruma ilkeleri de göz önünde bulundurulmuştur. Bu ilkeler şöyledir:

Atina Tüzüğü (Carta del Restauro) (1931)

Madde 1- Her şeyden önce, anıta, çökme ve aşınmalardan ötürü kaybettiği dayanıklılığı ve zamana karşı direnme gücünü yeniden kazandırmaya yönelik sürekli bakım ve sağlamlaştırma çabalarına önem verilmesi gerekir.

Madde 2- Sanatsal nedenler veya mimari bütünlük sağlama kaygısından kaynaklanan restorasyon sorunları tarihi ilke ve ölçütlerle sıkı sıkıya bağlıdır; bir anıtın bütünlenmesi birtakım varsayımlara değil, anıtın sağladığı kesin verilere ve büyük ölçüde anıtın özgün öğelerine dayandığı takdirde gündeme gelebilir.

Madde 5- Hangi döneme ait olursa olsun, sanat değeri ve tarihi anısı olan tüm öğeler korunmalıdır, üslup birliği veya yapıyı ilk tasarımına döndürme kaygılarıyla bu öğelerden bazılarının dışlanması yönelik bir tutum kabul edilemez. Ancak pencere ve kolonatlara sonradan yapılmış dolgular gibi, önemsiz ve anlamı olmayan, gereksiz değişikliklere neden olan kısımlar ortadan kaldırılabilir. Bunlarla ilgili değerlendirme ve ortadan kaldırma kararları sağlıklı temellere dayanmalı; yalnız restorasyon projesi müellifinin kişisel görüşüne bırakılmamalıdır.

Venedik Tüzüğü (1964)

Madde 3-Anıtların korunmasında ve onarılmasındaki amaç, onları bir sanat eseri olduğu kadar, bir tarihi belge olarak da korumaktır.

Madde 4- Anıtların korunmasındaki temel tutum korumanın kalıcı olması, sürekliliğinin sağlanmasıdır.

Madde 5-Anıtların korunması, her zaman onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabilir. Bunun için bu tür bir kullanma arzu edilir, fakat bu nedenle yapının planı, ya da bezemeleri değiştirilmemelidir. Ancak bu sınırlar içinde yeni işlevin gerektirdiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verilebilir.

Madde 6-Anıtların korunması, ölçeği dışına taşmamak koşuluyla çevresinin de bakımını içine almalıdır. Eğer geleneksel ortam varsa, olduğu gibi bırakılmalıdır. Kütle ve renk ilişkilerini değiştirecek hiçbir yeni eklentiye, yok etmeye ya da değiştirmeye izin verilmemelidir.

Amsterdam Bildirgesi (1975)

Bir koruma politikası aynı zamanda mimarlık mirasının toplumsal yaşamla bütünleşmesi anlamına da gelir.

Gösterilecek koruma çabası, yalnızca yapıların kültürel değeriyle değil, onların kullanım değeriyle de ölçülmelidir. Bütünleşik korumanın toplumsal sorunları ancak bu iki değerler grubu eş zamanlı olarak ele alınırsa halledilebilir.

Nara Özgünlük Belgesi (1994)

Madde 9-Kültür mirasının tüm biçimleri ve tüm tarihsel dönemleriyle korunabilmesi, bu mirasa değerler atfedildiği ölçüde kolaylaşır. Bu değerleri olabilecek en doğru bir biçimde algılama yeteneğimiz, bu değerler hakkındaki bilgi kaynaklarının inanılır olmasına ve doğru anlaşılmasına da bağlıdır. Bu değerleri tanımak, anlamak ve kültür mirasının ilk tasarımına ve sonradan kazandığı özelliklerine, tarihsel varlığına ve anlamına bağlı olarak yorumlamak, söz konusu yapının özgünlüğü konusunda varılacak yargının temelini oluşturur ve hem biçimle hem de malzemeye ilgilidir.

ICOMOS Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü (1999)

Madde 2- Geleneksel mimarinin takdir edilmesi ve başarıyla korunması toplumun buna katılımı, desteği, sürekli bakımı ve kullanımına bağlıdır.

Madde 6- Değişiklikler ve dönem restorasyonları

Zaman içinde yapılan değişiklikler saygı görmeli ve geleneksel mimarinin özelliğini yansıtan bir belge olarak değerlendirilmelidir. Normal olarak, geleneksel yapıların restorasyonunda hedef yapının bütün parçalarının tek bir döneme göre onarılması olmamalıdır.

Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Strüktürel Restorasyonu İçin İlkeler (2003)

Madde 3.2. En iyi tedavi koruyucu bakımdır.

Madde 3.4. Zorunlu olduğu kanıtlanmayan hiçbir müdahale yapılmamalıdır.

Madde 3.9. Mümkün olan yerlerde, yapılan müdahalenin geriye dönüşe uygun olması (reversible), böylece yeni bilgiler edinildiğinde yapılan müdahalelerin esere zarar vermeden kaldırılarak daha uygun olanlarla yer değiştirmesi arzu edilir. Geriye dönüşü olmayan müdahalelerin, ileride yapılması olası işlemleri engellememesi istenir.

ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi (2013)

Madde 2. Müdahaleler yapıya zarar vermemeli; tarihi belge niteliği olan izlerin yok olmasına ve değiştirilmesine dikkat edilmeli; yapının bütünlüğü korunmalıdır.

Madde 4. Müdahaleler, daha sonra gerçekleştirilecek araştırma ve çalışmaları yanıltmamalı, özgün yapıya olabildiğince zarar vermeden kaldırılabilir ve/veya yenilenebilir tekniklerle yapılmalıdır.

Madde 9. Her kültür varlığının kendine özgü sorun ve potansiyeli olduğu göz önüne alındığında, evrensel ve ulusal yaklaşımlara uyulmak koşuluyla projelendirme ve uygulamada değişik değerlendirme ve çözümler gerekebileceği kabul edilmelidir. Bu kabulün doğal sonucu olarak, bu çok zengin ve çeşitlilik gösteren kültürel mirasın belgelenmesi, değerlendirilmesi ve uygulamaya yönelik müdahalelerin belirlenmesinde genellemelerden kaçınılmalıdır.

ICOMOS Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi'nde "...İlk yapımından günümüze yapıların bünyesinde yer alan ve yapının kimliğini oluşturan tarihsel katmanlar, özgünlüğünün bileşenleri olarak kabul edilir..." ifadesi ve Atina Tüzüğü'nün 5.maddesi de göz önünde tutulduğunda yapının nitelikli olan tüm dönem müdahaleleri tutulurken; yapının özgün değerlerinin okunmasının önüne geçen, bir değer arz etmeyen niteliksiz dönem eklerin kaldırılması esas alınmıştır. Yapıda yine yukarıda bahsedilen pek çok tüzükler ve ilkeler gözetilerek, yapılması zorunlu olmayan müdahalelerden kaçınılmıştır. Yapılan eklemelerin geri alınabilir olmasına özen gösterilmiştir

6.1. İşlevsel Restorasyon

Bir yapının korunmasının en önemli yollarından birisinin o yapıyı yaşayan bir yer haline getirmek esas alınarak yapı için bir kullanım önerisi hazırlanmıştır. Güzelyurt'ta geçmişten gelen bağıcılık ve buna bağlı olan üretim dalları zaman içerisinde unutulmaya yüz tutmuştur. Gerek unutilan bu üretim kültürünü gerekse terk edilmiş olan bu konutu yeniden canlandırmak hedeflenmiştir.

Aşağı Mahalle'de yapıların eski(!) olması artık gelişen yaşam şartlarının ihtiyaçlarını karşılamamaya başlamıştır. Gerek geçim kaynağı olarak gerekse günlük yaşam ihtiyaçlarının giderilmesi için bu evler terk edilerek başka yerleşim bölgelerine göç edilmiştir. Yeni Mahalle'de yapılan yeni konutlar bunlardan ilkidir. Bunun dışında Aksaray'ın merkezine veya diğer büyük şehirlere göç almıştır. Sonuç olarak Aşağı Mahalle'de günlük yaşam neredeyse sona ermiş durumdadır. Bunun yanında bölgenin turizm alt yapısı bulunmaktadır. Geleneksel mimari dokunun yoğun olduğu Aşağı Mahalle'de; Manastır Vadisi, yer altı şehri, Aziz Gregorius Kilisesi (Kilise Camii), Sivişli Kilisesi gibi tarihi değerler yer almaktadır. Bu değerler göre bölgenin yeniden yaşam alanı olmaktan ziyade bir turizm alanı olması bölgeyi daha işlevsel kılacaktır. Halihazırda bazı konutların geleneksel dokusu bozulmadan turizm faaliyetine hizmet edecek şekilde butik oteller şeklinde kullanıma açıldığı görülmektedir.

Tüm bu bilgiler doğrultusunda Kemal Batmaz Evi değerlendirildiğinde yapının yeniden konut olarak işlevlendirilmesi durumunda yapının günümüzün konut ihtiyaçlarını karşılayabilmesi konusunda yetersiz kalacaktır. Gerek ıslak hacimlerin yapı dışında tutulması, gerek dönem koşulları sebebiyle çok miktarda yiyecek depolama alanlarının bulunması, gerek ahır ve samanlık mekanları ile bazı üretim mekanlarının bulunması günümüz ihtiyaçlarına uygun değildir. Yapıyı yeniden konut olarak kullanılabilir duruma getirmek için özgün dokusunu kapatan müdahaleler gerekmektedir. Yapının mekanlarının özgün dokusunu ve işlevlerini kaybetmeyeceği bir işlev vermek gerektiği düşünülmüştür. Yapıların korunması ve bakımı için gerekli müdahalelerde bir de bütçe durumu söz konusudur. Projelendirme ve uygulama aşamalarının ilk maliyetinin yüksek çıkması insanlar bu yapıları kendi başına terk etmelerine sebep olmaktadır. Fakat yapıya verilecek doğru ve uygun bir işlev ile bu maliyet sorununa çözüm üretmek mümkündür.

Bu doğrultuda yapının gelenekselinden kopmadan "deneyim merkezi" olarak işlevlendirilmesi uygun görülmüştür. Yapıda bulunan üretim mekanları kullanarak yöresel ürünlerin hali hazırda üretildiği, bunu deneyimlemek isteyenler için deneyim atölyelerinin programlandığı, üretilen ürünlerin tadımlanabildiği ve satışının yapılabildiği bir yer olarak kurgulanmıştır. Böylelikle yapının yılın yalnızca belirli bir dönemi değil aksine sürekli bir kullanımı söz konusu olacaktır. Bektaş'ın da (2001:23) belirttiği gibi bir yapının korunmasındaki en önemli unsurun o yapıyı yaşatmak olduğudur.

Bölgede bulunan tarım arazilerinden elde edilen ürünler bu yapıda üretim sürecine dahil edilecektir. Böylelikle bölgenin tarım faaliyetine de katkı sağlamak hedeflenmektedir. Bölgede elma, üzüm, kayısı, ceviz, ığde, böğürtlen, kuşburnu, alıç gibi (Arıbaş, 2015:67, 244-247) üretilen bu meyvelerin üretime dahil edilecektir. Bu meyveler bir gelenek olarak toprak damlarda kurutularak kuru meyve olarak, şirahanelerdeki üretim sürecine dahil edilerek; meyve şırası, pestil, şarap, pekmez gibi geleneksel ürünler üretilenlerdir. Gelen ziyaretçiler bu üretim sürecine tanıklık edebileceği gibi doğrudan dahil olabileceklerdir. Aynı zamanda ürünlerin satışı da yapılacaktır. Böylelikle yapı için bir gelir kaynağı oluşturulmuş olacaktır.

6.2. Mekansal işlevler

Z01 mekanı giriş holü olarak ziyaretçilerin karşılandığı bir alandır. Z01 mekanının batısında yer alan sağır duvarlar, geleneksel mimariye ait bilgiler veren ürünlerin ve panoların sergilendiği bir sergi alanı olarak kurgulanmıştır.

Z02 ve Z05 mekanları, yapıda üretilen yöresel ürünlerin tadıldığı bir mekan olarak kurgulanmıştır. Mekan içerisindeki özgün elemanlar aracılığı ile ve duvarlarında yer alacak bilgilendirme panoları eşliğinde geleneksel konut dokusunda bir odanın nasıl düzenlendiği ile ilgili bilgi sahibi olabilecekleri mekanlardır. Farklı boyutlardaki nişlerin nasıl farklı eşyaların depolanmasında kullanıldığı, geleneksel konutta bir yaşama alanının nasıl konumlandığı hakkında fikir sahibi olabileceklerdir.

Z03 mekanı özgününe uygun bir şekilde aralık işlevinde kullanılacaktır. Z04 mekanı balkon olarak kullanılmaya devam edecektir.

Z06 mekanında yer alan nişler ve ocak korunarak ziyaretçilere sergilenecektir.

Z07 mekanı özgün işlevine uygun olarak yiyeceklerin depolandığı kiler olarak kullanılacaktır.

Z08 mekanı yapının terk edilmeden önceki son döneminde de olduğu gibi mutfak işlevinde kullanılacaktır. Burada tadımı yapılacak olan ürünler servise hazırlanacaktır.

Z09 mekanının özgün işlevi korunacaktır. Mekan yine şirahane olarak kullanılacak olup üretimler burada yapılacaktır.

Z10 mekanında şirahane üretilen ürünlerin kaynatılacağı ocak mekanı olarak kullanılacaktır.

Z11 mekanı özgününde tuvalet olmakla birlikte günümüze uygun kullanım koşullarına sahip değildir. Bu sebeple özgün işleviyle tutulmakla birlikte sergilenecektir.

B01 mekanı bodrum katın giriş holü olarak kullanılacaktır.

B02 mekanı yapıda avludan girişı olan, mekan içerisinde başka bir mekana bağlı olmayan, kendi başına bağımsız bir mekan olması sebebiyle ve yapının diğer bölümlerine nazaran tesisat czmnn yapının geri kalan kısmına zarar vermeden sadece bu mekan özelinde czlebilmesi sebebi ile tuvalet mekanı olarak kurgulanmıştır. Mekan zgn şemasında tutulmakla birlikte, içerisine özgün malzemeden bağımsız eklenti olduğunu belli eden malzemeler ile bölüntüler oluşturularak tuvalet mekanları düzenlenecektir. Mekanın iki ayrı girişinin bulunması iki ayrı tuvalet yapılmasını kolaylaştırmaktadır.

B03 ve B04 mekanları, kayalık olması, ışık görmemesi ve serin olması münasebeti ile şirahane de üretilen şarap, pekmez gibi ürünlerin saklanması da kullanılacaktır. Ayrıca ziyaretçiler bu mekanları gezebilecektir. Mekan içlerinde yer alan nişler bu depolamada kullanılacaktır.

B05 ve B06 mekanları da depolama alanı olarak kullanılacak olup burada kuru meyveler, yine geleneksel bir saklama yöntemi olan küpler içerisinde depolanacaktır.

B07 mekanı arkasında yer alan şirahane mekanına bir hol olarak hizmet edecektir.

B08 mekanı da şirahane işlevi ile kullanılacaktır. şirahane mekanlarının geleneksel kullanımında (şekil 5.4) zmlerin yukarıdan atıldığı bir baca yer almaktadır. B08 mekanında da Z10 mekanından farklı olarak böyle bir açıklık yer almaktadır. Bu baca da kullanıma dahil edilecek olup kullanıcıların bu deneyimi de görmesi amaçlanmıştır. Mekan içerisinde yer alan ocak da yine bu ürünlerin kaynatılmasında kullanılacaktır.

A01 mekanı üretilen ürünlerin satışının yapıldığı satış birimi olarak kullanılacaktır.

A02 ve A03 odaları ise satış birimine hizmet edecek olup içerisinde satılacak ürünlerin sergilendiği mekan olarak kurgulanmıştır.

A04 ve A05 mekanları ise yapının son dönemindeki işlevini koruyarak ocaklarda kullanılacak olan odunların depolanmasında kullanılacaktır.

(Restorasyon cizimleri için bkz. Ek-14)

6.3. Fiziksel Müdahale

Kemal Batmaz Evi'nin korunmasını amaçlayan bu çalışma kapsamında yapı üzerinde birtakım müdahaleler uygulanacaktır. Müdahalelerin en azda tutularak, yapının kendi kimliğini kaybetmeden ve içinde bulunduğu geleneksel dokudan koparılmadan, geniş zaman diliminde zarar vermeyeceği bilinen, denenmiş yöntemler tercih edilerek varlığını devam ettirmesi hedeflenmiştir. Yapının zemin katında yapılması önerilen güncel ekin yapı elemanlarına zarar verilmeden inşa edilmesi, gerektiğinde geri sökülebilecek uygun teknikte yapılması önerilmiştir. Yapının önüne geçmeyen, yapının özgün değerlerinin açığa çıkmasını sağlayan, saygılı bir yaklaşımı benimseyen, kullanılacak olan malzeme-biçim-oran ile yalın ve modern bir ek önerilmektedir.

(Fiziksel müdahale paftaları için bkz. Ek-13)

6.3.1. Müdahale yöntemleri

Müdahale yöntemleri sorunlar analizinde görülen durumların karşılığı olarak tespit edilmiştir.

Yapısal bozulmalar ve kayıplara yönelik müdahaleler

Kenetleme

Kaya yüzeylerinde ve kuru duvar örgüsü arasındaki taş elemanlarda görülen yapısal çatlaklar ve ayrılmalar için kenetleme yöntemi uygulanacaktır.

Toprak dam yapılması

Büyük oranda kaybedilmiş olan ahşap kirişleme üzerinde yer alan toprak dam tamamlanacaktır. Öncelikle kaybedilmiş olan ve yapısal bütünlüğünü yitirmiş ahşap kirişler, uygun kuruluğa gelmiş ahşap malzemeden yeniden üretilecek ardından emprenye edilecek ve su buharı geçirimli koruyucu uygulanacaktır. Yapısal bütünlüğünü korumakta olan mevcut ahşap kirişler kesinlikle korunacaktır. Üzerinde yer alan kir, mantar oluşumu vb. temizlenecek olup varsa oyuklar ahşap macunu ile doldurulacaktır. Ardından böcek,

kurt yeniğine karşı emprenye edilip su buharı geçirimli ahşap koruyucusu uygulanacaktır. Ahşap kirişlerin üzerine hasır serilecektir. Üzerine toprak atılacak olup bu toprak katmanı yuvak (silindir taş) yardımı ile sıkıştırılacaktır.

Ahşap tavan kaplaması yapılması

Detayı bilinmese de varlığı bilinen ahşap tavan kaplamaları yeniden yapılacaktır. Uygun kuruluğa gelmiş ahşap elemanlardan üretilen tavan kaplamaları önce emprenye edilecek ardından su buharı geçirimli ahşap koruyucu uygulanacaktır.

Taş döşeme yapılması

Zemin kat avlusunda görülen kaya çökmesine karşılık oluşan boşluk yol ile avlu arasındaki geçişte yer alması sebebiyle tehlike oluşturmaktadır. Bunun önüne geçilebilmesi için bu yıkıntının olduğu bölgede taş döşeme yapılması uygun görülmüştür.

Bir kısmı kaybedilmiş olan balkon döşemesinde, uygun taş malzeme ile tamamlama yapılacaktır. Kaybedilen kısmın ölçülerine uygun taş yerine konulduktan sonra mevcut döşeme ile kenetlenerek birbirine bağlanacaktır.

Malzeme tamamlanması

Malzeme kayıpları görülen taş duvarlarda kaybedilen elemanın ölçüsüne uygun boyutlarda ve uygun taş ile tamamlama yapılacaktır.

Malzeme bozulmalarına yönelik müdahaleler

Temizlik

Taş ve kaya yüzeylerde bulunan islenmeler, toz, kir vb birikimler basınçlı su kullanılarak temizlenecektir.

Sıva onarımı

Taş yüzeylerde görülen çimento sıvalar özgün yapı malzemelerine zarar vermeden sökülecektir. Ardından kalıntıları çekiç, murç, fırça vb. aletler yardımı ile elle temizlenecektir.

Nitelikli sıvalar ise yapı elemanlarına zarar verilmeden raspa edilecek ve altındaki taş duvar kontrol edilecektir. Duvarda yapısal sorun görülmesi koşulunda gerekli müdahaleler yapılacak, olmaması durumunda ise duvar özgününe uygun şekilde sıvanarak boyanacaktır.

Derz onarımı

Harçlı duvar örgüsünün bulunduğu yerlerde aşınmalar, erimeler görülen derzler öncelikle temizlenecektir. Ardından uygun ölçüde derz boşlukları açılacaktır. Özgününe uygun malzemedan hazırlanmış harç ile derzleme yapılacaktır.

Ahşapta temizlik ve koruma

Yapısal bütünlüğünü veya taşıyıcılığını korumakta olan tüm ahşap elemanlar yerinde korunacaktır. Boyalı ahşapların üzerinde bulunan boya katmanları ısı tabancası yardımı ile raspa edilecektir. Üzerlerindeki diğer birikimler- kirlenmeler temizlenecektir. Ardından tüm ahşaplar kurt, böcek yeniğine karşı kontrol edilecektir. Var olan boşluklar ahşap macunu ile doldurulacaktır. Ardından emprenye edilen ahşapların üzerine su buharı geçirirli ahşap koruyucu uygulanacaktır. Yapısal bütünlüğü veya taşıyıcılığını yitirmiş olan ahşap elemanlar ise özgününe uygun olarak yeniden üretilecektir.

Metal elemanlarda temizlik

Metal parmaklıklar üzerinde görülen niteliksiz boyalar ve korozyon mekanik yöntemlerle tel fırça ve zımpara kullanılarak temizlenecektir. Formu bozulan elemanlar yeniden eski formuna döndürülecektir. Ardından tüm parmaklıklara antipas uygulanacaktır.

Drenaj yapılması

Yapı elemanlarında görülen nemlenme sorunu için yapı çevresinde drenaj yapılacaktır.

Yığıntı ve birikintilerin kaldırılması

Yapı içinde ve avlusundan yer alan taş, toprak, saman vb. yapı elemanlarına zarar verilmeden kaldırılacaktır.

Bitki temizliği

Yapı zemininde ve duvarlarında görülen bitkiler, köklerinin yapı elemanlarına zarar vermesini önlemek için temizlenecektir. Uygun mevsimde ve uzmanı kişiler tarafından bitki önce kesilecek ardından herbisit uygulanarak kökü kurutulacaktır. Sonrasında bulunduğu yerden sökülecektir. Açığa çıkan boşluk, uygun harç ile doldurulacaktır.

Capping uygulaması

Toprak dama sınır veren taşlar üzerinde su sızıntısını önlemek için kireç harçlı capping uygulaması yapılacaktır.

Değişimlere yönelik müdahaleler*Niteliksiz eklerin kaldırılması*

Geç dönemde eklenmiş, yapıyı kapatan muhdes dönem ekleri yapıya zarar verilmeden kaldırılacaktır.

Kaybedilmiş ahşap elemanların yeniden üretilmesi

Mevcutta var olmayan fakat varlığı bilinen ahşap elemanlar (kapı, pencere, dolap kapağı vb.) uygun detay ve malzemede yeniden üretilecektir. Ahşapların uygun kurulukta olmasına dikkat edilecek olup parça birleşimlerinde lif yönlerinin birbirini takip etmesi

sağlanacaktır. Tüm ahşaplar böcek yeniğine karşı emprenye edilecek olup su buharı geçirimli koruyucu uygulanacaktır.

Yok olan ahşap tavanın yeniden yapılması

Yok olan ahşap tavan kaplamaları var olan izlere göre; uygun kurulukta, emprenye edilmiş ve nefes alabilen ahşap koruyucu uygulanmış ahşaplarla yeniden yapılacaktır. Parçalar birleştirilirken lif yönlerine dikkat edilecektir.

Kapatılmış açıklıkların açılması

Geç dönemde taşlarla kapatılmış olan kapı açıklıkları yeniden açılacaktır. Açılan bu açıklıklara projesine uygun ahşap kapı yapılacaktır.

Merdivenin temizlenmesi

Merdiven üzerinde kullanımını engelleyen yığıntılar temizlenerek kaldırılacaktır.

Niteliksiz ahşap kapıların kaldırılması

Niteliksiz ve büyük oranda bütünlüğü yitirmiş ahşap kapılar yapı elemanlarına zarar verilmeden kaldırılacaktır.

Muhdes duvarın kaldırılması

Fırın olduğu öğrenilen duvarın önündeki niteliksiz ve hasarlı moloz taş duvar özgün yapı elemanlarına zarar verilmeden sökülecek ve arkasındaki fırın açığa çıkarılacaktır.

Mekanlardaki müdahaleler (Ek-13, Ek 14)

Z01 Hol

Taş duvar yüzeyinde bulunan niteliksiz boyalar ve kirlenmeler temizlenecektir. Mekanın güney duvarında (D2 duvarı) üst kotlarında derz onarımı yapılacaktır. Örtüde yer alan ahşap kirişler temizlenerek korunacaktır. Geç dönem niteliksiz eki olan D1 duvarı ve bu

duvarda yer alan kapı ile pencere yapıya zarar verilmeden kaldırılacaktır. Mekanın taş tonozunda bulunan tuzlanmalar temizlenecektir. Zemin üstünde ve niş içerisinde saman, toz, toprak gibi birikintiler yapı elemanlarına zarar verilmeden temizlenecektir. Niteliksiz ahşap örtü yapı elemanlarına zarar verilmeden kaldırılacaktır.

Z01 mekanının ortasında yer alan geç dönemde eklenen duvar (rölövede Z06 olarak anılan mekanın doğu duvarı) yapıya zarar verilmeden sökülecektir. Z01 mekanının batısında yer alan ve komşu yapı ile birleşen duvar ise temizlenecek ve ardından özgün harç ile aynı bileşende bir harç ile sıvanıp boyanarak korunacaktır.

Z01 mekanına temperlenmiş cam ve çörten metal kullanılarak bir üst örtü ve giriş cephesi projesine uygun olarak yapılacaktır.

Z02 Oda

Mekanın kaybedilmiş olan üst örtüsü tamamlanacaktır. Kirişlerin altına ahşap tavan kaplamasına karşılık bu mekanda da ahşap tavan kaplaması yapılacaktır. Çimento sıvalar yapı elemanlarına zarar verilmeden raspa edilecek, ardından özgün malzemesine uyumlu harç ile sıvanarak boyanacaktır. Kaybedilmiş olan ahşap kapı, pencere, dolap kapağı vb. elemanlar yeniden üretilerek yerlerine konulacaktır. Pencere parmaklıkları temizlenecektir. Mekanın döşemesinde görülen toprak yığını temizlenecek olup toprak üzerinde yetişmiş olan bitkiler yapı elemanlarına zarar vermeden sökülecektir. Birikintinin kaldırılmasının ardından açığa çıkan döşeme özgün ise temizlenerek korunacaktır. Özgün çıkmaması halinde taş döşeme kaplaması yapılacaktır.

Z03 Aralık

Üst örtüde görülen kayıplar tamamlanacak olup mevcut kısımları yapısal bütünlüğünü ve taşıyıcılığını yitirmemesi durumunda kesinlikle korunacaktır. Duvar yüzeyindeki niteliksiz çimento sıvalar yapı elemanlarına zarar vermeden raspa edilecektir. Altından çıkan taşlar kontrol edilecektir. Yapısal sorun görülmesi durumunda müdahale edilecek olup sağlam olması durumunda kesinlikle korunacaktır. Ardından duvar özgününe uygun şekilde sıvanarak boyanacaktır. Zeminde görülen çimento harç yapı elemanlarına zarar verilmeden sökülecektir. Ardından yerine özgününe uygun nitelikte harç ile kaplama yapılacaktır.

Z04 Balkon

Zeminine kaybedilmiş olan taş döşeme tamamlanacaktır. Yeni üretilen eleman ile mevcut eleman birbirine kenetlenecektir. Duvarlarda görülen niteliksiz çimento sıva yapı elemanlarına zarar verilmeden sökülecektir. Duvar yüzeyleri kontrol edilecek ardından özgününe uygun şekilde sıvanıp boyanacaktır. Tavanında görülen ahşap kirişler temizlenerek yerinde korunacaktır. Balkonla sofa arasında yer alan kaybedilmiş ahşap kapı kanadı yeniden üretilecek olup üst kotta yer alan plaklar sökülerek yerlerine cam takılacaktır.

Z05 Oda

Mekanın ahşap kirişlemeli üst örtüsü büyük oranda yıkılmıştır. Mekanın güneyinde ahşap tavan kaplamasına ait elemanlar yer alsa da tamamına yakın bir kısmı kaybedilmiştir. Mekanın taş duvarları üzerine çimento sıva kullanıldığı görülmektedir. Mekanın D1 ve D3 duvarlarının üst kotlarında, çimento sıvanın kaybedildiği taş duvarlarda derz boşalmaları görülmektedir. Üst örtüde kalan ahşap kirişlerde mantar oluşumları görülmektedir. Niş ve dolaplarda bulunan ahşap elemanlarda niteliksiz boya kullanımı görülmektedir. Pencereilerin metal parmaklıklarda niteliksiz boya kullanıldığı ve korozyon oluşumu tespit edilmiştir. Taş duvarların üst kotlarında ve alt kotlarında nemlenme sorunu görülmektedir. Üst örtünün yıkılmasına bağlı olarak zemin toprak yığıntı ile dolmuş durumdadır. Niş içlerinde toz, toprak gibi birikintiler bulunmaktadır. Zemin üstündeki topraktan oluşan yığıntı üzerinde ve üst örtünün kaybedildiği duvar üst kotlarında otsu gövdeli bitkilerin oluşumu gözlenmiştir. Mekan içerisinde ahşap kapı, pencere niş ve dolap kapakları kaybedilmiş durumdadır.

Z06 Kiler

Taşlar üzerindeki islenmeler ve tuzlanmalar temizlenecektir. Kapatılmış olan açıklıkta yer alan taşlar duvar elemanlarına zarar verilmeden kaldırılarak açılacaktır.

Z07 Kiler

Zeminde var olan kaya parçaları kaldırılacaktır. Yüzeylerde görülen tuzlar temizlenecektir.

Z08 Mutfak

Taş yüzeylerde görülen niteliksiz derzlemeler, boyalar yapı elemanlarına zarar verilmeden sökülecektir. Tuzlanmalar fırçalanarak temizlenecektir. Ardından özgününe uygun şekilde derzleme yapılacaktır. Ahşap pencere yerinde korunacak olup temizlenecek, ardından emprenye edilerek su buharı geçirimli koruyucu uygulanacaktır ve camları yenilenecektir. Zeminde izlenen saman kalıntıları kaldırılacaktır.

Z09 Şirahane

Taş yüzeylerde görülen kir, is ve tuzlar temizlenecektir. Derzlerde uygun boşluklar açılarak özgün harç ile aynı bileşende harç ile yeniden derz dolgusu yapılacaktır. Moloz taş ve ahşaplarla kapatılmış pencereler açılacaktır. Şirahane nişi içerisinde ve zemin üzerinde yer alan birikintiler temizlenecektir.

Z10 Tol

Taş duvar ve tonoz yüzeyleri kir, is ve tuzlanmalardan temizlenecektir. Şişme gözlenen muhdes taş duvar kaldırılarak kapatılmış olan fırın açığa çıkarılacaktır. Duvar arkasından çıkacak olan fırın temizlenerek korunacaktır.

Z11 Hela

Üst örtüde yer alan ahşap kirişler temizlenerek korunacaktır. Duvarlarda, boşalan derzler temizlenip yeterli boşluklar açıldıktan sonra özgün harç ile aynı bileşende harç ile derz dolgusu yapılacaktır.

B01 Hol

Taş yüzeyler temizlenerek korunacaktır. Açılma izlenen derzlerde onarım yapılacaktır. Bütünlüğünü yitirmiş olan niteliksiz ahşap kapı sökülerek yerine yenisi yapılacaktır. Zeminde ve nişlerde yer alan birikintiler temizlenecektir.

B02 Samanlık

Kirlenme ve tuzlanma görülen taş duvar ve tonoz yüzeyleri temizlenerek korunacaktır. Açılmalar görülen derz aralarına özgün harç ile aynı bileşende onarım yapılacaktır. Zeminde bulunan ve duvar yüzeyindeki nişleri kapatan saman yığını kaldırılacaktır. Sonradan kapatıldığı anlaşılan kapı açıklığındaki moloz taşlar kaldırılacak ve projede verilen şekilde ahşap kapı yapılacaktır.

B03 Depo

Kaya yüzeylerinde görülen tuzlanmalar fırçalanarak temizlenecektir. Niş içerisinde ve koridorda bulunan moloz yığını kaldırılacaktır.

B04 Ahır

Mekanın üst örtüsünde görülen çatlakta kenetleme yapılacaktır. Yüzeyler tuzlanmalardan temizlenecektir. Niş içlerinde ve zeminde bulunan saman birikintileri kaldırılacaktır. Duvar yüzeyinde görülen metal kancalar temizlenerek korunacaktır.

B05 Samanlık

Mekanın kayalık yüzeyinde görülen çatlaklarda kenetleme yapılacaktır. Derz aralarında ve taş yüzeylerde görülen tuzlanmalar yapı elemanlarına zarar verilmeden temizlenecektir. Niş içlerinde ve zeminde yer alan birikintiler temizlenerek kaldırılacaktır.

B06 Samanlık

Duvar ve tonoz yüzeyleri kir ve isten temizlenecektir. Derz aralarında tuzlanmalardan fırçalanarak temizlenecektir. Metal parmaklık temizlenerek yerinde korunacaktır. Zemin ve nişlerde yer alan birikintiler temizlenecektir.

B07 Samanlık

Pencere açıklığında ayrılma gözlenen taşlar birbirine kenetlenenecektir. Mekan içerisinde görülen malzeme kayıpları tamamlanacaktır. Tuzlanmalar yapı elemanlarına zarar verilmeden fırçalanarak temizlenecektir. Boşalan derzler özgün harç ile aynı bileşende harç ile doldurulacaktır. Niş içleri ve zeminde yer alan samanlar temizlenecektir. Kapatılmış olan açıklıktaki taşlar kaldırılarak açılacak ve yerine ahşap kapı yapılacaktır.

B08 Depo

Üst örtüde yer alan yapısal çatlakta kenetleme yapılacaktır. İşlenme görülen taş ocak temizlenerek korunacaktır. Erime gözlenen derzler özgün harç ile aynı bileşende harç ile doldurulacaktır. Tuzlanma görülen yüzeylerde yapı elemanlarına zarar vermeden temizlik yapılacaktır. Şirahane nişi içerisinde bulunan birikintiler kaldırılacaktır. Mekanın üst örtüsünde bulunan zemin kattan kapatılmış olan baca açılacaktır.

A01 Samanlık

Duvar ve üst örtüde taş duvar ve tonoz yüzeylerinde kırılgan sıva görülmekteyse de büyük oranda bozulma olduğu izlenmiştir. Mevcut sıvalar raspa edilip altındaki taş yüzey kontrol edilecektir. Yapısal müdahale gerektirmemesi durumunda, özgün sıva ile aynı bileşende sıva ile yenilenecek ve boyanacaktır. Yapısal sorun gözlenmesi durumunda sorunun cinsine göre enjeksiyon, kenetleme veya hasarlı kısmın sökülüp yeniden tamamlanması gibi müdahalelerde bulunulacaktır. Tuzlanmanın görüldüğü yüzeyler fırça yardımı ile temizlenecektir. Metal pencere parmaklıkları temizlenerek yerinde korunacaktır. Zemin üzerinde bulunan saman yığını kaldırılacaktır.

A02 Ahır

Kaya yüzeyleri kir, is ve tuzlanmalardan temizlenecektir. Zemin ve oyuklarda görülen saman birikintileri kaldırılacaktır. Ocak nişi içerisinde görülen moloz yığını yapı elemanlarına zarar verilmeden kaldırılacaktır. A02 mekanı ile A03 mekanı arasında yer alan niteliksiz ahşap bölücü eleman yapı elemanlarına zarar verilmeden kaldırılacaktır.

A03 Samanlık

Kaya yüzeyler kir, is ve tuzlanmalardan temizlenecektir. Taş yüzeyde izlenmiş olan derz erimelerine karşı özgün harç ile aynı bileşende harç ile derz onarımı yapılacaktır. Zemin ve oyuklarda var olan samanlar kaldırılacaktır.

A04 Depo

Üst örtüsü çöken mekanın zemininde bulunan moloz yığını kaldırılacaktır. Duvar yüzeyleri tuzlanmalardan temizlenecektir.

A05 Tol/Depo

Üst örtüsünün ve duvarının bir kısmının yıkıldığı gözlenen mekanda mevcut izler doğrultusunda tamamlanacaktır. Zeminde bulunan moloz yığını arasında uygun malzemelerin var olması durumunda kullanılacaktır. Yüzeydeki tuzlanmalar fırçalanarak temizlenecektir.

Güney cephe

Cephe yüzeyinde ayrılmalar ve çatlaklar görülen taşlarda kenetleme yapılacaktır. Bodrum taşları arasındaki derzlerde özgün harç ile aynı bileşende onarım yapılacaktır. Taşlar arasında görülen otsu bitkiler temizlenecektir. Mevcut tuzlanmalar taş yüzeylere zarar verilmeden fırça yardımı ile temizlenecektir. Kaybedilmiş saçak taşları uygun malzeme ile tamamlanacaktır.

Doğu cephe

Taşlar üzerindeki tuz ve yosunlar malzemeye zarar verilmeden fırça yardımı ile temizlenecektir. Derz aralarındaki erimeler özgün harç ile aynı bileşende harç ile onarılacaktır.

Batı cephe

Taşlar arasındaki otsu bitkiler herbisit yardımı ile temizlenecektir. Taş yüzeyleri tuzlardan temizlenecek ve derz araları özgün harç ile aynı bileşende harç ile onarılacaktır.

Çatı / Üst örtü

Ahşap kirişlemeli mekanlarda kaybedilmiş olan çatı üst örtüsü tamamlanacaktır. Toprak katmanı üstündeki otlar temizlenecek, sonrasında özelliğini yitirmiş mevcut toprak alınarak yenilenecek ve sıkıştırılacaktır. Kenar taşlar üzerine capping uygulanacaktır.

Çevre / Avlu

Zemin kat girişinde görülen çimento harçlı döşeme kaldırılarak yerine taş kaplama döşeme yapılacaktır. Yapı duvarı çevresinde görülen otsu ve odunsu bitki oluşumları temizlenecektir. Avlu içerisinde görülen moloz yığınları kaldırılacaktır. Yıkılmış olan avlu duvarı uygun malzemeler ile tamamlanacaktır. Kapı açıklıkları yerinde görülen moloz dolgu ve niteliksiz ahşap kapı kanatları kaldırılacaktır. Projede verildiği şekilde ilgili yerlere ahşap kapılar yapıp konulacaktır. Kullanılan ahşabın uygun kurulukta olmasına dikkat edilecek ve emprenye işlemi ile su buharı geçirimli koruyucu uygulanacaktır.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Tarihin tanıkları olan, dönemi hakkında gerek sosyolojik gerek teknik anlamda pek çok bilgi ileten yapıları kaybetme riskine karşı koruma önlemleri alınmalıdır. En azından bu yapıların belgelenmesi ve bir bilgi kaynağı olarak muhafaza edilmesi gerekmektedir. Kültür varlıklarının korunması kapsamında yapılacak çalışmaların ilk aşaması olan belgeleme çalışmalarının gerek idareler gerekse şahıslar tarafından genellikle zahmetli ve maliyetli olması gerekçesiyle, ne yazık ki gerektiği şekilde yeterli yapılmamaktadır.

Aksaray İli, Güzelyurt (Gelveri) İlçesi'nde bulunan geleneksel konutlar ve geleneksel doku da bu sorunları barındırmaktadır. Güzelyurt, tarih öncesi çağlardan günümüze kadar pek çok kültür ve medeniyeti bünyesinde barındırmıştır. Köyleri ve kasabalarıyla birlikte ilçe merkezinde yer alan Aşağı Mahalle ve Yukarı Mahalle'de bugün hala tarihin izlerini görmek mümkündür. Kayseri, Niğde, Nevşehir ve Aksaray'ı içine alan ve Kapadokya Bölgesi olarak tanımlanan alan içerisinde; 1985 yılında UNESCO Dünya Miras Listesi'nde *Göreme Milli Parkı ve Kapadokya*'nın yer alması, çalışma alanı olan Güzelyurt'a önem kazandırmaktadır. İlk yerleşim birimlerinden itibaren yapılaşma aşamalarını gösteren konut yapıları, ibadet mekanları, bölge halkının ortak kullanımına hizmet eden servis mekanları (çeşme, çamaşırhane, fırın vb.) bulunmaktadır. Her ne kadar bu yapılar günümüze ulaşabilmişse de bu yapıların, pek çoğu terk edilmiş ve kötü durumdadır. Bununla birlikte yapılar kullanılmaması sebebiyle ve doğa kaynaklı etkenlerle pek çok hasar almıştır. Olası bir afet sonucu bu yapıların çoğu kaybedilme riski altındadır. Pek çoğunun kapı, pencere gibi elemanları yok olmuş, üst örtüleri yıkılmıştır.

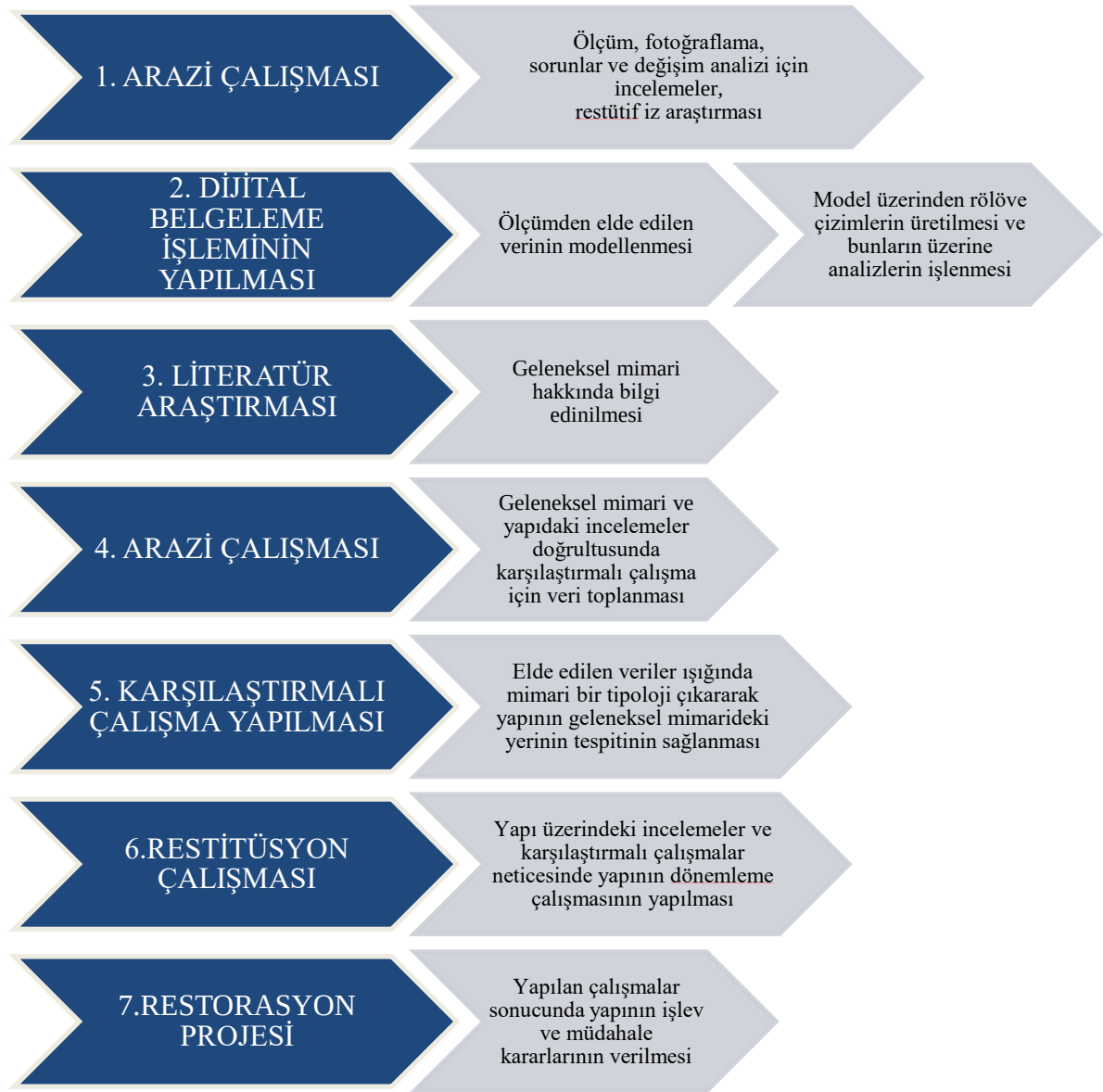
Yakın çevreye yönelik incelemeler sonucunda bölgedeki konutların terk edilerek günümüz ihtiyaçları nedeniyle yeni yerleşim yerlerine göç edilmesi sonucu bölgenin atıl duruma düştüğü gözlenmiştir. Tarih öncesinden başlayıp 20.yy'a uzanan bir tarihsel gelişimi gösteren alan, terk edilmiş olması sebebiyle her türlü riske açık haldedir. Aynı zamanda bakımsız kalan bu yapılar gerekli tedbirlerin alınmaması halinde yok olmaya mahkumdur. Bu riskler altında bulunan yapılardan biri de Güzelyurt (Gelveri) İlçesi Aşağı Mahalle'de bulunan Kemal Batmaz Evi'dir. Yapının hem korunmasının hem de sürdürülebilirliğinin sağlanması ve Güzelyurt geleneksel dokusunda bakımsızlığa terk edilmiş tüm geleneksel yapılarda yapılması beklenen çalışmalara örnek teşkil etmesi amacıyla "Kemal Batmaz

Evi'nin Restorasyonu” konusu tez konusu olarak seçilmiştir. Şekil 7. 1’de tezin akış şeması özetlenmiştir.

Öncelikle ölçüm işlemi yapılmış ve rölöve çizimleri üretilmiştir.

Kapadokya Bölgesi geleneksel sivil mimarisinde yer alan yapıların; bulunduğu konum (eğimli araziler, dik yamaçlar vb.), plan kurgusunda kullanılan organik formlar, kaya oyma mekanların sahip olduğu eğrisel yüzeyler ve nişler, farklı kademelere oturmuş mekanlar, yoğun taş doku gibi etmenler geleneksel veya total station gibi yöntemler kullanılarak belgelenmelerini oldukça zor ve zahmetli kılmakta ve hata yapma riskini artırmaktadır. Gelişen teknoloji ile çok daha kolay olan, daha az insan gücü gerektiren ve geleneksel yöntemlerdeki hata paylarının aksine çok yüksek oranda doğruluk payı ile kültür varlıklarının birebir belgelenmesi mümkündür. Lidar teknolojisinin bir ürünü olan lazer tarama yöntemi ile yapıların üç boyutlu modelleri, ortografik fotoğrafları gibi verileri tüm detayları ile yine geleneksel yöntemin aksine ivedilikle ve çok daha kolaylıkla elde edilebilmektedir. Fakat ne yazık ki günümüzde hala yetkili kuruluşlar bu yöntemle ilgili yeterli düzeyde bilgi sahibi değildir ve gerektiği ilgiyi görememektedir. Kemal Batmaz Evi özelinde lazer tarama ile belgeleme yapılarak erişimi ve ölçümü zor olan mekanların nasıl kolaylıkla ölçülüp belgelenebildiği görülmüştür. Birebir ölçülerinde belgelenen yapının olası bir hasarda ya da afette kısmi veya tamamen yıkılması sonucunda gerekirse rekonstrüksiyon uygulamasına altlık sağlayacak veriler elde edilmiştir.

Ardından değişim ve sorunlar analizi yapılmıştır. Devamında geleneksel mimari kapsamlı olarak araştırılmış, karşılaştırmalı çalışmalar ve yapının özgün niteliklerine dair tespitler yapılmıştır. Yapının mevcut durumu, izleri ve karşılaştırmalı çalışmalar sonucunda yapının dönemleri tespit edilerek restitüsyon çalışması yapılmıştır. Kullanılan bilgilere, bilgilerin yeterlilik ve çeşidine göre (biçim, ölçü, malzeme vb.) restitüsyonun her dönemi için ayrı ayrı güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Bir sonraki aşamada ulusal ve uluslararası koruma ilkeleri incelenmiştir. Yapıya yapılacak müdahale kararları verilirken bu ilkeler gözetilerek; restitüsyon çalışmaları ve yapının sorunları beraber değerlendirilmiştir.

Şekil 7.1. Çalışmanın akış şeması

Yapının tespit edilen 3 dönemi olduğu, 1. ve 2. dönemlerindeki müdahalelerin kendi dönemlerindeki geleneksel mimariyi yansıttığı fakat 3. dönemin, ihtiyaç doğrultusunda eklenen niteliksiz müdahaleler olduğu sonucuna varılmıştır. Bu bağlamda; fiziksel müdahalelerde; 3. dönem eklerinin yapının kendi dönemi içinde nitelikli ve özgün olan 1. ve 2. dönemlerini kapattığı ve işlevsiz kalan kayıp alanların ortaya çıkması sebebi ile koruma ilkeleri de gözetilerek kaldırılması; kaldırılan niteliksiz ekler yerine yeni teknik ve yeni malzemeler ile ancak özgün özelliklere saygılı yaklaşımı temel alan bir ek yapılması restorasyon yaklaşımı olarak benimsenmiştir. İşlevsel yaklaşım olarak ise; yapıda bulunan üretim mekanları kullanılarak yöresel ürünlerin üretildiği, bunu deneyimlemek isteyenler

için deneyim atölyeleri, üretilen ürünlerin tadımlanabildiği ve satışının yapılabilirdiği mekanları içeren, yapının gelenekselinden kopmadan "deneyim merkezi" olarak yeniden işlevlendirilmesi yaklaşımı benimsenmiştir.

Tez çalışmasında önerilen sonuçların hayata geçirilmesi ile; Kemal Batmaz Evi'nin korunması, sürdürülebilirliğinin sağlanması ayrıca da geleneksel ürünlerin üretim, tadım ve sergilenmesi gibi işlevler sayesinde Güzelyurt'un unutulmuş kültürünün canlandırılmasına katkı sağlanması beklenmektedir.

Tek yapı ölçeğindeki bu çalışmanın üst ölçeğe çıkarak, geleneksel dokuda bakımsızlığa terk edilmiş tüm geleneksel yapılarda yapılması beklenen çalışmalara örnek teşkil etmesi, geliştirilerek ilerletilmesi de ümit edilmektedir.

KAYNAKLAR

- Ahunbay, Z. (2019). *Kültür Mirasını Koruma İlke ve Teknikleri* (Birinci baskı). İstanbul: Yem Yayın, 247.
- Aksaray Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2010). *Kültür Envanteri (Güzelyurt)*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 98-221.
- Arıbaş, K. (2015). *Güzelyurt İlçesi'nin (Aksaray) Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası* (Birinci Baskı). Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları, 38-49,67,71-78,244-247.
- Balta, E. (Editör) (2007). *Sinasos Mübadeleden Önce Bir Kapadokya Kasabası* (Birinci Baskı). İstanbul: Bir Zaman Yayıncılık, 43,130
- Balta, E. (2016). *Gerçi Rum İsek de, Rumca Bilmez Türkçe Söyleriz Karamanlılar ve Karamanlıca Edebiyat Üzerine Araştırmalar* (İkinci Baskı). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 72-97.
- Bektaş, C. (2001). *Koruma Onarım* (İkinci Baskı). İstanbul: Literatür Yayınları, 23.
- Bıçakçı, E., Duru, G. (2000). Kapadokya Yöresinden Yerel Mimarlık Örnekleri: “Kara Kemer” (Atkı Kemerli Tono) Yapım. *Arkeoloji ve Sanat*, 22(96), 12-17.
- Can, C. (1985). *Güzelyurt (Gelveri) de Tarihsel Dokunun İncelenmesi ve Turizm Amaçlı Kullanım Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 12.
- Çelebioğlu, B. (2001). *Aksaray Güzelyurt'ta Büyük Kilise Camii (Hagios Gregorios Theologos Kilisesi)*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 78.
- Çiftçi, C. (2017). *Kapadokya, Mustafapaşa Köyü, 42 Pafta, 5005-5006 Parsellerde Yer Alan Sivil Mimarlık Örneği Yapının Restorasyon Projesi*. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bursa, 20,26.
- Demir, Ü. (2006). *Nevşehir İli, İbrahimpasha (Papayanni) Köyü, Hacı Mahmut Ağa Konağı Restorasyon Önerisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 58,65-68,77.
- Efe, E. (2013). *Niğde İli, Kadioğlu Konağı Restorasyon Önerisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 22.
- Er, S. (1985). *Güzelyurt (Gelveri) de Yapı Cephelerindeki Mimari Öğelerin Araştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 88-132.
- Erdal, Z. (2014). *Aksaray'da Türk Devri Mimarisi*. Doktora Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van, 1922.

Ergün, N. (2022). *Niğde Fertek Kilise Cami ve Yakın Çevresinin Çocuk ve Yaşlı Kullanıcı Grupları İçin Düzenlenmesi ve Restorasyon Önerisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 42.

Gülser, T., (2022). *Niğde İli Eskisaray Mahallesi 613 Ada 4 Parselde Bulunan Konutun Engellilere Yönelik Restorasyon Önerisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 26.

Güzelyurt Belediyesi (2020). *İmar Müdürlüğü Arşivi*, Aksaray.

Harita Genel Müdürlüğü (2020). *Harita Genel Müdürlüğü arşivi*, Ankara.

İnternet: ICOMOS Amsterdam Bildirgesi (1975) Web: http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0458320001536681780.pdf Son erişim tarihi: 10.06.2022

İnternet: ICOMOS Atina Tüzüğü (1931) Web: http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0660878001536681682.pdf Son erişim tarihi: 10.06.2022

İnternet: ICOMOS Nara Özgünlük Belgesi (1994) Web: http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0756646001536913861.pdf Son erişim tarihi: 10.06.2022

İnternet: ICOMOS Venedik Tüzüğü (1964) Web: http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0243603001536681730.pdf Son erişim tarihi: 10.06.2022

İnternet: ICOMOS Geleneksel Mimari Miras Tüzüğü (1999) Web: http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0464062001536913566.pdf Son erişim tarihi: 10.06.2022

İosifidis, K., Özdil, O. (2014). *Kapadokya'nın Tarihi Kentleri Gelveri'den Nea Karvali'ye Tarihi Kesitler 1500-1925*. (Birinci Baskı). Kavala: Stegi Politismou Neas Karvalis, 183.

İosifidis, K. (2022, 12 Mayıs). Kemal Batmaz Evi hakkında söyleşi. (Nea Karvali Kapadokya Araştırma Merkezi Müdürü), Kavala.

İşlek, M. (2009). *Mücadele Sonrası Kapadokya Bölgesine Yerleşen Mübadillerin Göç Uyarlanmaları: Güzelyurt Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 26.

Karadayı Yenice, T. (2017). *Tarihi Aksaray Evleri* (Birinci Baskı). İstanbul: Hiperlink Eğitim İletişim Yayıncılık, 16-17.

Konya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu (2022). *Konya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu arşivi*, Konya.

- Konyalı, İ. H. (1974). *Abideleri ve Kitabeleri ile Niğde Aksaray Tarihi*. (Birinci Baskı). İstanbul: Fatih Yayınevi Matbaası, 1931.
- Özcan Abdik, N. (2013). *Kapadokya Yöresindeki Yerleşim Alanlarının Mimari Nitelikleri Bağlamında İrdelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kayseri, 29.
- Özgür, R. (2010). *Gizli Kalmış Hazine Güzelyurt (Gelveri) ve Bağlı Kasaba ve Köylerin Tarihçesi*. (Birinci Baskı). Ankara: Bilge Ofset ve Matbaacılık, 12-15.
- Öztürk, F. G. (2009). *Kapadokya'da Düünden Bugüne Kaya Oymacılığı*. (Birinci Baskı). İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 26-46.
- Polat, B. (2020, 4 Kasım). Kemal Batmaz Evi hakkında söyleşi. (Yapı sahiplerinin akrabası), Ankara.
- Solmaz, F. (2013). *Construction Techniques of Traditional Houses in Nevşehir; Case Study on Ürgüp, Mustafapaşa and İbrahimpaşa*. Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 89,185.
- Şahin, E. (2014). *Sosyokültürel Yapı ve Değişim Bağlamında Mimari Mirasın Korunmasına Dair Bir Yöntem Araştırması: Kapadokya-Güzelyurt Örneği*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 67-189,284.
- Şaşmaz, M. (2008). *Niğde, Aksaray ve Nevşehir Tarihi Üzerine*. (Birinci Baskı). İstanbul: Bayrak Matbaası, 84,185,192.
- Tektaş, E. (2018). *Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet Dönemlerinde Aksaray Kenti ve Mimarlığı*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 111.
- Topal, N. (2009). *Anadolu Selçukluları Devrinde Aksaray Şehri*. (Birinci Baskı). Aksaray: İl Özel İdaresi Kültür Yayınları, 152.
- Ulusoy Binan, D. (1994). *Güzelyurt Örneğinde, Kapadokya Bölgesi Yığma Taş Konut Mimarisinin Korunması İçin Bir Yöntem Araştırması*, Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 15,20,143.
- Ulusoy, D. (1985). *Güzelyurt (Gelveri) de Geleneksel Yapım Sistemleri*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 29-32,46,125-133.
- Ulusoy, F. S. (2013). *Nevşehir İli, Ortahisar Kasabası, Nizamoğlu İbrahim Paşa Konağı Restorasyon Önerisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 29,74,85.
- Yıldırım, Z. Ö. (2003). *Sinasos Yöresel Mimarisi ve 19. yy Batılılaşma Hareketlerinin Konut Mimarisine Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 13-15,35.

EKLER

(Ekler Tezin arka kapağında CD ortamında verilmiştir)

GAZİ GELECEKTİR...